

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Optimální věková hranice trestní odpovědnosti

Diplomová práce

Autor: Nikola Macurová
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1.stupeň základní školy
Vedoucí práce: genmjr. Mgr. et Mgr. Martin Vondrášek, MBA
Konzultant práce: Ing. et Bc. Stanislav Michek, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.



Zadání diplomové práce

Autor: Nikola Macurová

Studium: P18P0197

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Název diplomové práce: **Optimální věková hranice trestní odpovědnosti**

Název diplomové práce AJ: Optimal age of criminal responsibility

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se bude zabývat definicí věkové hranice trestní odpovědnosti a terminologií s ní spojenou. Dále budou v práci rozebrány možné tresty, ochranná opatření a další restriktivní právní úkony vůči dětem pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti. Cílem práce bude zhodnotit současnou tuzemskou právní úpravu v komparaci s jinými zeměmi v rámci Evropy a dobrat se k závěru, zda je v našich národních podmínkách věková hranice trestní odpovědnosti nastavena správně, resp. zda by bylo vhodné ji snížit či zvýšit. Součástí diplomové práce bude i kazuistika vybraných případů a úvaha o vhodnosti stávajících trestů a ochranných opatření.

Zvolené metody a techniky: mezinárodní právní komparace, kazuistika, analýza, syntéza, dedukce, indukce

Goldson, Barry. *Juvenile Justice in Europe.* Taylor & Francis Ltd, 2018.

Šubrt, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008.

Hulmáková, Jana. *Trestání delikventní mládeže.* Praha: C. H. Beck, 2013.

Mahdaličková, Jana. *Trestní odpovědnost pedagogů a žáků v praxi.* Žďár nad Sázavou: Fakta, 2011.

Brucknerová, Eva. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015.

Šámal, Pavel. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář.* Praha: C. H. Beck, 2011.

Langmeier, Josef. *Vývojová psychologie.* Praha: Grada, 2006.

Vágnerová, Hana. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Praha: Karolinum, 2012.

Zadávací pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Martin Vondrášek

Oponent: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.1.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Optimální věková hranice trestní odpovědnosti vypracovala pod vedením vedoucího práce genmjr. Mgr. et Mgr. Martina Vondráška, MBA samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. dubna 2023

Nikola Macurová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu diplomové práce genmjr. Mgr. et Mgr. Martinu Vondráškovi, MBA, který mi v průběhu vypracování přispíval cennými radami a vedl mě k úspěšnému dokončení této práce. Ohotně se mnou konzultoval veškeré nejasnosti a pomohl mi při získávání důležitých údajů. Dále bych ráda poděkovala konzultantovi Ing. et Bc. Stanislavu Michkovi, Ph.D., který mi přispěl cennými radami ohledně vypracování výzkumné části práce.

Anotace

Macurová, Nikola. *Optimální věková hranice trestní odpovědnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 92 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá definicí věkové hranice trestní odpovědnosti a terminologií s ní spojenou. Dále jsou v práci rozebrány možné tresty, ochranná opatření a další restriktivní právní úkony vůči dětem pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti, současná zákonná úprava, která je výchozím dokumentem v oblasti soudnictví ve věcech mládeže v České republice, přístup k prevenci kriminality, současný stav kriminality mládeže na našem území a také jsou zde vymezeny tři životní etapy z hlediska vývojové psychologie. Pro výzkumné šetření byly metodou desk research získány informace stěžejní pro zodpovězení výzkumných otázek, kdy dotazovanými byli styční důstojníci Policie České republiky v různých zemích Evropy. Cílem práce je zhodnotit současnou tuzemskou právní úpravu v komparaci s jinými zeměmi v rámci Evropy a dovést se k závěru, zda je v našich národních podmínkách věková hranice trestní odpovědnosti nastavena správně, resp. zda by bylo vhodné ji snížit či zvýšit.

Zvolené metody a techniky: mezinárodní právní komparace, analýza, syntéza, dedukce, indukce, desk research

Klíčová slova: kriminalita mládeže, delikventní chování, trestní odpovědnost

Annotation

Macurová, Nikola. *Optimal age of criminal responsibility*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 92 pp. Diploma Thesis.

The diploma thesis deals with the definition of the age of criminal responsibility and the terminology associated with it. Furthermore, the thesis discusses possible punishments, protective measures and other restrictive legal actions towards children below the age of criminal responsibility, the current legal regulation, which is the starting document in the field of juvenile justice in the Czech Republic, the approach to crime prevention, the current state of juvenile delinquency in the Czech Republic and also defines three life stages in terms of developmental psychology. For the research investigation, the desk research method was used to obtain information central to answering the research questions, where the interviewees were liaison officers of the Police of the Czech Republic in different countries of Europe. The aim of the study is to evaluate the current domestic legislation in comparison with other countries in Europe and to conclude whether the age of criminal liability is set correctly in our national conditions, or whether it would be appropriate to lower or raise it.

Selected methods and techniques: international legal comparisons, analysis, synthesis, deduction, desk research.

Keywords: juvenile delinquency, delinquent behaviour, criminal responsibility

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: _____

Podpis studenta: _____

Obsah

Úvod.....	10
1 Trestní odpovědnost mládeže.....	12
1.1 Historie trestání delikventní mládeže.....	13
1.1.1 Delikvence mládeže v 19. století a první polovině 20. století.....	13
1.1.2 Justiční modely prosazované od 80. let až do současnosti.....	15
1.2 Přístupy ke kriminalitě mládeže.....	19
1.2.1 Justiční a sociálně-opatrovnícký přístup.....	20
1.3 Zákonná úprava (zákon č. 218/2003 Sb.).....	21
1.3.1 Řízení ve věcech dětí mladších 15 let.....	22
1.3.2 Řízení ve věcech mladistvých.....	25
1.4 Prevence kriminality mládeže.....	28
1.5 Současný stav kriminality mládeže v ČR.....	32
1.6 Děti a mladiství z pohledu vývojové psychologie.....	36
1.6.1 Mladší školní věk.....	36
1.6.2 Pubescence.....	37
1.6.3 Adolescence.....	38
2 Výzkumné šetření - komparatistická metoda.....	40
2.1 Předmět výzkumu.....	40
2.2 Výzkumný problém.....	40
2.3 Cíl výzkumu.....	40
2.4 Výzkumná metoda.....	40
2.5 Výzkumné otázky.....	43
2.6 Vyhodnocení získaných dat.....	44
Závěr.....	80
Seznam použité literatury a zdrojů.....	84
Monografie.....	84
Odborné články.....	88
Zákonná úprava a IAŘ.....	88
Kvalifikační práce.....	89
Elektronické zdroje.....	89

Seznam grafů a tabulek.....	90
Seznam grafů.....	90
Seznam tabulek	91
Seznam příloh	92

Úvod

K výběru tématu „*Optimální věková hranice trestní odpovědnosti*“ mě vedlo několik faktorů. V první řadě to byl můj zájem o problematiku kriminality mládeže, se kterou se mohu v rámci své nastávající praxe setkat. Dalším ovlivňujícím faktorem byla jistě média, která veřejnost seznamují s trestnou činností mladistvých v rámci různých případů. Když jsem tyto články četla, mnohdy jsem se zamýšlela nad tím, jaké restrikce daného pachatele čekají, do jaké míry jsou účinné i v rámci možného relapsu a i nad tím, zda není zvolený trest příliš mírný při vysoké závažnosti spáchaného činu. Z části se na výběru tohoto tématu podílel nejspíš i pocit vlastního ohrožení v rámci mé budoucí profese – tedy učitelky na prvním stupni základní školy. Díky těmto skutečnostem jsem se začala blíže zajímat právě o věkovou hranici trestní odpovědnosti a s tím souvisejícími restrikcemi. Návrh na snížení této věkové hranice byl již opakovaně předkládán vládě. Trestní odpovědnost snížená na 14 let byla původně součástí nového trestního zákoníku, který nabyl platnosti v roce 2010. Zákonodárci však před nabytím jeho účinnosti zrušili snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, a tak zůstala i nadále neměnná. Byť zatím stále nedošlo k její úpravě, v roce 2014 došlo k určitému průlomů, který začal klást důraz na individuálnější posuzování jednotlivých případů trestné činnosti osob mladších 18, resp. 15 let. Principiálně jde o individuální hodnocení zaviněného jednání mladistvého nebo osoby mladší 15 let, a to s přihlédnutím k jeho faktickým rozpoznávacím a ovládacím schopnostem v době činu. Stejně tak je důležité individuální posouzení vhodného trestu nebo ochranného opatření.

Problematikou, týkající se trestní odpovědnosti mládeže, se zabývá řada autorů, z nichž bych ráda zmínila především Janu Mahdalíčkovou a její dílo „*Trestání delikventní mládeže*“ (2013), titul „*Trestní odpovědnost a ochrana mládeže*“ (2013) od Jany Hulmákové a ze zahraniční literatury dílo Barryho Goldsona „*Juvenile Justice in Europe*“ (2018), které se zabývá i mezinárodní komparací. V rámci této práce považuji za nutné zmínit i knihy zaměřené na vývojovou psychologii, a to konkrétně od Josefa Langmeiera a Dany Krejčířové „*Vývojová psychologie*“ (2006) a „*Vývojová psychologie: dětství a dospívání*“ od Marie Vágnerové. Z hlediska zákonů a právních úprav této problematiky mi bylo velice přínosné dílo „*Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*“ od Pavla Šámala (2011). Kromě výše zmíněné literatury mi s bližším pochopením a proniknutím do celé problematiky budou pomáhat i lidé, kteří mají s trestní

odpovědností mládeže co dočinění, a to ať už v rámci Policie České republiky, Probační a mediační služby, či soudnictví.

Abychom se mohli dobrat kvalitativnímu závěru o optimální věkové hranici trestní odpovědnosti, je třeba se zamyslet nad následujícími otázkami: Je stávající věková hranice trestní odpovědnosti vyhovující? Jsou stávající restrikce u osob mladších 18, resp. 15 let dostačující? Neměla by být vzhledem k dřívějšímu dospívání dnešní mládeže tato hranice snížena? Co by změna věkové hranice trestní odpovědnosti znamenala v praxi? Jsou osoby ve věku méně než 15 let způsobilé ke stanutí před soudem?

Vzhledem k obsáhlosti tématu není v této práci možné zodpovědět všechny tyto otázky. S přihlédnutím k rozsahu této práce se budu soustředit zejména na současný právní stav, a to v návaznosti na vybrané aspekty historického vývoje posuzování trestně-právní odpovědnosti mládeže. Opomenuta nezůstane ani psychologická determinace delikventního jednání a mezinárodní komparace přístupů vybraných evropských států k této otázce. Dále se práce bude zabývat i možnými sankcemi a jejich efektivitou. Cílem práce je však určit, zda je současná věková hranice trestní odpovědnosti v České republice nastavena optimálně. A pokud tomu tak není, tak zdůvodnit proč a navrhnout vhodnější řešení.

Při vypracování práce vycházím z metod analýzy a syntézy. Důležitou součástí práce bude také mezinárodní právní komparace. U některých podkapitol bude přiblížení daného tématu provedeno zobecněním a v některých částech práce bude využita i metoda analogie. Pokud jde o obsah, bude zvolena chronologická struktura, kde nejprve budou vypsány definice pojmů, které jsou v práci užívány a jejich vysvětlení považuji za důležité, dále historie, současný právní stav a východiska do budoucnosti. Původním záměrem bylo v druhé části práce využít kazuistiky konkrétních případů. Vzhledem k tomu, že však tato metoda již byla v některých diplomových pracích použita, dala jsem přednost mezinárodní komparaci, která v takovém rozsahu není obvyklá, a měla by být proto cennější. Zároveň by se mělo předejít subjektivnímu pohledu na tuto problematiku, jelikož informace poskytnuté styčnými důstojníky Policie České republiky jsou objektivními fakty.

1 Trestní odpovědnost mládeže

K porozumění teoretické, ale poté i praktické části, je třeba si nejprve vymezit několik pojmů, které budou v práci užívány. Každý zákon užívá vlastní terminologii, která se mnohdy výrazně liší v porovnání s ostatními zákony. V rámci této diplomové práce byla vybrána terminologie užívaná v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Nejdříve je tedy třeba začít s vymezením pojmů, které souvisí s věkem mládeže. Zde je v současné době v České republice důležitá hranice patnácti a osmnácti let. **Dítětem** je označována osoba mladší 15 let. Při spáchání činu jinak trestného je rozhodující, zda tato osoba v době uskutečnění činu nedovršila 15 let. **Mladistvým** je ten, kdo již přesáhl věkovou hranici patnácti let, ale při spáchání provinění nedovršil 18 let věku. Dovršení patnácti, resp. osmnácti let se dle zákona rozumí až následující den po dosažení onoho věku. Plně trestně odpovědným se tak mladistvý stává nikoli v den svých narozenin, ale až den poté. Souhrnně lze tyto dvě kategorie mládeže nazvat pojmem **nezletilý**.

Protiprávní činy, které jsou spáchány, jsou označovány jako trestné činy, provinění, či činy jinak trestné. I tyto tři pojmy jsou rozdílné a je třeba zde uvést jejich formulace. **Trestným činem** se rozumí jednání, které je protiprávní a zákonem je označeno jako jednání trestné. Ke spáchání trestného činu je nezbytné úmyslné zavinění, pokud zákon výslovně neuvádí, že postačí nedbalostní jednání. **Provinění** je trestným činem, který spáchají mladiství, tedy osoby mezi 15. a 18. rokem života. V trestním právu se trestný čin dále rozděluje na přečin a zločin, zatímco v případě provinění se jedná o celistvý koncept, který se dále interně nijak nedělí. Termín **čin jinak trestný** označuje jednání, které by za jiných okolností trestné bylo, nicméně v tomto případě není z důvodu spáchání dítětem mladším 15 let. Od trestných činů je třeba odlišit **přestupky**. Přestupek je oproti trestnému činu společensky méně ohrožující a zakládá správní, nikoliv trestní odpovědnost. Jeho skutková podstata je zpravidla uvedena v některém ze zvláštních zákonů, nicméně primárními právními prameny jsou zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. V prvním z nich jsou v § 39 a § 40 uvedeny polehčující a přitěžující okolnosti, ke kterým je při řešení spáchaného přestupku přihlíženo. V § 18 stejného zákona je poté uvedeno, že pokud spáchá přestupek dítě mladší 15 let, není za takový čin odpovědné. Hlava IX zákona č. 250/2016 Sb., také popisuje zvláštní ustanovení, která se týkají mladistvých, tedy osob ve věku od 15 do 18 let. Je zde například uvedeno,

že v případě uložení pokuty mladistvému je daná částka snížena na polovinu, přičemž tato částka nesmí být vyšší než 5 000 Kč, dále je zde upraveno užití zákazu činnosti, či za jakých podmínek je možné od uloženého správního trestu upustit.

V práci jsou dále zmíněny pojmy kontinentální a anglosaská právní úprava. Kontinentální právní úprava vychází ze zákonů zemí, kde je tato právní úprava užívána. Ze samotného názvu vyplývá, že se jedná o kontinentální evropské státy. Hlavní roli hrají v soudnictví této právní úpravy zákony, které například stanovují restrikce, které lze ukládat pachatelům za spáchání protiprávního činu. Praktická zkušenost tak v tomto případě není soudy zohledňovaná. Soudy se dokonce nesmí odchýlit od zákonů. Tato právní úprava diferencuje právo na soukromé a veřejné, čemuž tak není v druhém případě, tedy v anglosaském právu. To je užíváno v soudnictví ve Velké Británii, ale i v dalších zemích, mezi které patří i Spojené státy, (proto je někdy označováno jako angloamerické). Tato právní úprava vychází z precedentů, tedy z rozhodnutí soudů, která se stávají závaznými pro další soudní řízení obdobných činů. V rámci soudnictví je tak vedle zákonné úpravy využíváno právě precedentů. Je-li souzený případ odlišný od již odsouzených činů a není tak možné využít předepsaný precedent, pak lze vytvořit nový rozsudek, který se stane závaznou předlohou pro další případy. Obě tyto právní úpravy se však navzájem inspirují, a tak se do anglosaského práva promítá větší míra uzákoňování standardů, zatímco u kontinentálního práva je větší pozornost soustředěna na shodná závěrečná rozhodnutí soudu v případech obdobných druhů protiprávního jednání.

1.1 Historie trestání delikventní mládeže

Aby bylo možné se zaměřit na současnou právní úpravu a pochopit veškeré souvislosti, je na tomto místě nezbytné podívat se na historii věkové hranice trestní odpovědnosti. V období starověku bylo ve většině společností zacházeno se všemi pachateli stejně, tedy bez rozdílu věku. Postupně se tento přístup však začal měnit, a to s přihlédnutím na určitou rozumovou nedostatečnost, čímž bylo zdůvodňováno mírnější potrestání, nebo dokonce vyloučení trestní odpovědnosti.

1.1.1 Delikvence mládeže v 19. století a první polovině 20. století

V 19. století se s touto myšlenkou pracovalo dále, a to především díky zjištění, že mezi hlavní důvody delikvence mládeže patří sociální zázemí, tedy prostředí, ve kterém dítě

žije. Jana Hulmáková zde konkrétně zmiňuje např. chudobu či nedostatečnou péči. Dále se „*rozvíjí reformní úsilí, zaměřené na odlišný přístup k delikvenci mládeže, se zohledněním specifík této věkové kategorie a příčin delikvence, a postupně též k vytvoření speciálního trestního práva a soudnictví ve věcech mládeže. Vycházelo z myšlenky parens patriae – podle které za selhání dítěte nese odpovědnost rodič a, pokud selže, musí na jeho místo nastoupit stát.*“ (Hulmáková, 2013, s. 1)

„*Na přelomu 19. a 20. století pak dochází k formování a přijímání prvních speciálních úprav pro zacházení s delikventní, případně delikvencí ohroženou mládeží.*“ (Hulmáková, 2013, s. 3) V rámci České republiky se jednalo o zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. Jak uvádí ve svém díle Hledíková a Janák, tento zákon vylučoval z odpovědnosti osoby mladší 14 let. Tyto osoby však byly předány k výchovné nebo léčebné péči poručenských soudů. U osob mladistvých, tedy v rozmezí od 14 do 18 let, se však trestné činy nazývaly provinění. Trestní sazby byly pro mládež významně snižovány, a to včetně následků jejich odsouzení. Provinění v této době příslušela soudcům mládeže, kdy u dospělého jedince by takový čin byl kvalifikován jako přestupek, přičemž takový soudce byl při všech okresech. Byla-li však skutková podstata provinění klasifikována u dospělých jako trestný čin zločinu či přečinu, příslušela taková věc senátům mládeže, které sídlily při krajské soudu.

Od začátku 20. století se postupně přijímaly různé postoje ke kriminalitě mladistvých. Soudnictví té doby je kladeno za vinu, že svým nedostatečným přístupem a svými postoji docházelo ke zvyšování delikventního chování. Jako jedny z hlavních příčin zvyšující se delikvence byly vyzdvihovány nepříznivé psychologické přístupy k mládeži a také nedůslednost jejich výchovy. Na základě těchto zjištění se důraz přesunul na převýchovu, ochranu dítěte a prevenci. (Hulmáková, 2013)

Kvůli znepokojujícímu nedostatečnému zajištění práv dětí v rámci soudnictví a snaze o zlepšení celé této situace se začaly odehrávat změny ve významných dokumentech na mezinárodní úrovni, které jsou zaměřeny na ochranu práv dítěte (např. v Úmluvě o právech dítěte aj.). V této souvislosti se následně objevily požadavky na reformu tehdejšího stavu, přičemž byly opakovaně uváděny požadavky na upuštění od postihu kriminálního činu, přechod z ústavní péče do péče v přirozeném prostředí dítěte, odklony a řádné procesy. (Thompson, Bynum, 1991)

V souvislosti s výše zmíněným lze dále zmínit i koncepci **radikální non-intervence** vůči delikvenci mládeže. O této koncepci se mluví ve chvíli, jedná-li se o právní úpravy kriminalizující bagatelní formy kriminality a zejména tzv. statusové delikty (tj. jednání jako je např. užívání drog, gambling, záškoláctví apod.), které by v případě dospělých nebyly trestné. V těchto případech není kriminalizace efektivní nebo dokonce může působit kontraproduktivně ve srovnání s tím, když společnost na takové jednání nereaguje trestněprávní intervencí. (Thompson, Bynum, 1991)

V roce 1950 byla věková hranice posunuta ze 14 na 15 let. Tato změna byla především následkem prodloužení povinné školní docházky, která se po druhé světové válce vymezila od 6 do 15 let. Patnáctiletá hranice trestní odpovědnosti byla v té době stanovena pro všechny nezletilé po dovršení tohoto věku, a to bez přihlédnutí k jejich vyspělosti.

1.1.2 Justiční modely prosazované od 80. let až do současnosti

Především v 80. letech bylo možné zaznamenat prosazování prvků justičního modelu „*zacházení s delikventní mládeží zejména v oblasti právního zakotvení základních procesních práv mládeže v řízení proti nim, zdůrazňování principu přiměřenosti sankcí ve vztahu ke spáchanému činu a také obecně zpřísnování trestní politiky uplatňované vůči mladistvým*“ (Hulmáková, 2013, s. 7) v zemích západní Evropy a severní Ameriky, tedy ve vyspělejších zemích. Tento trend lze v různé míře pozorovat i v současnosti. V posledních několika desítkách let se v mnoha státech světa reforma práva zakládá na uplatňování **get tough** přístupu, tedy tvrdého přístupu, nebo alespoň na pokusech o jeho uplatňování. Jedná se o nekompromisní a tvrdý přístup ke kriminalitě mladistvých pachatelů. V oblasti trestání o tom svědčí například vyšší sazby trestů odnětí svobody, zhoršování poměrů pro vězně při výkonu trestu odnětí svobody, zpřísnování podmínek v případech nespojených s odnětím svobody, obzvláště přísné tresty pro recidivisty.

Zde se za zvlášť důležité považuje působení trestu, které je odstrašující, neboť se má za to, že přístup k mládeži, která vykazuje delikventní chování, byl v systému trestní justice pro mladistvé mírný a nedostatečný, nedbal práv obětí a podkopával disciplínu dětí a respekt k autoritám. Zásah justice je účinnější, pokud je proveden včas. Pokud se takový včasný zásah nevyužívá v případech masového páchání a v případech bagatelních činů, a to nejen mladistvých, ale i dospělých, má to negativní dopad z hlediska obecného

odstrašení a prevence, neboť při faktickém nebo formálním nepostihování drobných přestupků klesá stupeň právního uvědomění společnosti. Přehlížení a neřešení těchto přestupků podporuje u pachatelů pocit beztrestnosti a nadřazenosti. To má negativní dopad na odstrašující účinek. (Marešová, 1997)

Tyto negativní dopady se netýkají pouze delikvence mládeže, ale delikvence jako takové, bez ohledu na věk delikventa. Tyto přístupy se také zasazují o to, aby byla větší možnost soudit všechny stejně, tedy podle trestního práva, a to bez ohledu na věk pachatele. U pachatelů, kteří páchají trestnou činností opakovaně, by pak mělo být umožněno soudem uložit trest odnětí svobody na výrazně delší dobu, jelikož ve vyšším věku budou mnohem méně činní v oblasti kriminality.

Dalším modelem je tzv. „**just deserts**“. *„Představitelé tzv. „just deserts“ se v určitém směru shodují se zastánci get tough např. v tom, že samostatný systém soudnictví nad mládeží by měl být zrušen. Dle nich by měl být vytvořen jednotný systém trestního práva. Pachatelé by měli být trestáni podle závažnosti spáchaného činu a měla by být vytvořena široká škála trestů odpovídající závažnosti konkrétních trestných činů. Nicméně jsou skeptičtější pokud jde o odstrašující účinek trestu.“* (Hulmáková, 2013, s. 8) Zde lze uvést např. obecnou teorii kriminality Hirschiho a Gottfredsona, dle kterých je trestný čin důsledkem nízké sebekontroly a příležitosti, kdy sebekontrola je vytvářena v rámci socializace v raném dětství a poté je již stabilní. Díky tomu nejsou rozdíly mezi pachatelem dospělým a dítětem. S věkem se podle této teorie mění jen rozsah příležitosti k páchání kriminality. Měl by tedy být vytvořen jednotný systém trestní spravedlnosti, do kterého by byla převzata pozitiva stávajícího systému soudnictví nad mládeží. (Hirschi, Gottfredson, 1993)

V souvislosti s těmito trendy je pozornost věnována i **neo-nápravnému** modelu, pro který je typické přikládání důrazu na předcházení páchání trestných činů. Tento model je stavěn na myšlence zákonu a pořádku, kdy je kladen důraz na odpovědnost mladistvého páchajícího trestný čin a jeho rodičů, přičemž je přihlíženo k bezpečnosti společnosti. Takový přístup se promítá kupříkladu do politiky nulové tolerance, včasné intervence, pokusů o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, ale také v tvrdším přístupu k trestání při opakování delikvence, zavádění metod, které vedou k rychlejšímu řešení jednotlivých případů, či v oblasti součinnosti mezi složkami a organizacemi, které působí v rámci soudnictví ve věcech mládeže atd. (Cavadino, Dignan, 2006)

Další modelem, který stojí za zmínku, je model **korporativistický**, „*který je typický vyšší mírou diskrece administrativní v souvislosti s uplatňováním odklonů, snížení role soudů při rozhodování, snížením autonomie rozhodování, v důsledku striktně vymezených podmínek pro uplatňování jednotlivých sankcí, zdůraznění rozdílného přístupu v trestání vůči pachatelům závažné, násilné kriminality a ostatním pachatelům, důraz na převýchovu pachatele, který není dostatečně socializován, větší různorodost v rozhodování, zapojení většího počtu subjektů při řešení věci, včetně nestátních organizací – specializovaných na soudnictví ve věcech mládeže a jejich kooperaci, rozvojem alternativ k uvěznění.*“ (Hulmáková, 2013, str. 10)

Vzhledem k problematické efektivitě sociálně opatrovnického a justičního modelu bylo možné pozorovat jak obecné trendy sankční politiky, tak i počínající používání složek obnovující, tedy restorativní justice. Jedním z hlavních cílů této justice je „*snaha o odstranění, či alespoň zmírnění následků sociálního konfliktu, který byl založen spácháním trestného činu.*“ (Ščerba, Coufalová, 2016, s. 15) Tyto trendy můžeme sledovat právě i v zemích střední Evropy. Až na výjimky zde nebyly samostatné systémy soudnictví nad mládeží a přístup k mladistvým delikventům se výrazněji nelišil od přístupu k delikventům dospělým, jenž byl obecně v celku represivní.

Od počátku 90. let lze v jednotlivých státech sledovat zmírnění trestní represe, zavádění alternativních trestů, odklonů, prvků restorativní justice, a to ve velmi odlišné intenzitě. Dále se objevovaly pokusy o zakotvení speciálního práva mládeže a také specializovaných soudů pro mládež. I zde se však záhy začaly objevovat snahy o přísnější trestní represi vůči osobám této věkové kategorie. Částečně tomu tak bylo kvůli prudkému nárůstu kriminality (včetně kriminality mládeže) po pádu komunistických režimů, ale i díky medializovaným případům velice závažné kriminality u dětí. Tento postoj se odráží i ve změně pohledu na účel sankcí pro mládež, což se projevilo „*např. v diskuzi o opuštění výchovného účelu sankcí jako primárního účelu sankcí u mladistvých, který se však zatím příliš neprosadil, a stále zejména z evropského pohledu zůstává jedním ze stěžejních principů sankcí ukládaných mládeži.*“ (Hulmáková, 2013, str. 11) Nejen ve vztahu k závažnosti činu, ale především ve vztahu k riziku ohrožení společnosti spáchání další trestné činnosti v budoucnu, a v některých případech i prosazením generálně preventivního účelu sankcí u mládeže, je patrné posilování principu přiměřenosti sankcí. Současně je zřejmé, že se v několika zemích prosazuje restorativní

prvek, jakožto jeden z velice významných účelů sankcí, které se této věkové kategorii ukládají.

Výše zmíněné modely se však v jednotlivých zemích nevyskytují striktně samostatně, nýbrž se zpravidla jedná o sestavu jejich částí. V takovém případě ale vždy jedna z těchto složek převládá. Co se týče hodnocení českého práva, pak se dá říct, že v oblasti sankcionování jsou patrné silné rehabilitační prvky, a naopak silné prvky z oblasti justičního modelu jsou patrné v rámci trestního řízení, přičemž legislativa České republiky také nabízí relativně rozsáhlé možnosti při užívání odklonů a různých elementů restorativního soudnictví v trestním řízení. Dále je v českém právu kladen důraz na součinnost a širokou participaci dílčích složek v systému soudnictví ve věcech mládeže zabývajících se mladistvými pachatelí. V rámci této součinnosti se jedná zejména o policejní složky, orgán sociálně právní ochrany dětí, Probační a mediační službu a další subjekty, které se zapojují do realizace jednotlivých opatření a trestů. (Hulmáková, 2013, s. 11)

Až v posledních letech 20. století nastaly výraznější změny v oblasti trestání mladistvých pachatelů trestných činů. V trestní legislativě se objevily alternativní tresty a odklony. Důležitým mezníkem v české legislativě bylo přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Tento zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2004.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže přinesl do českého trestního práva významné změny, a to nejen v pojetí a podmínkách trestní odpovědnosti mládeže samotné, ale také v oblasti trestů pro mladistvé. *„Tyto změny, sledující jednoznačně výrazné posílení výchovného vlivu sankcionování mladistvých, byly poměrně zásadního charakteru. Úprava účinná do 31.12.2003, která byla obsažena v trestním zákoně č. 140/1961 Sb., ve vztahu k mladistvým pachatelům pouze zužovala škálu trestů (v porovnání s druhy trestu, které bylo možné ukládat pachatelům dospělým), modifikovala účel trestu a podmínky pro ukládání jednotlivých druhů trestů a redukovala maximální výměru některých druhů trestů.“* (Ščerba, Coufalová, 2016, s. 21) Zákon o soudnictví ve věcech mládeže však změnil celý trestní systém pro mladistvé pachatele. Kromě změn podmínek pro stanovení již existujících trestů, byly vedle těchto zavedeny zcela nové. Jednalo se především o zcela novou specifickou kategorii, do které spadala výchovná opatření.

1.2 Přístupy ke kriminalitě mládeže

V současné době je hranice trestní odpovědnosti mládeže nastavena na 15 let věku, což vyplývá ze zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, o kterém zkráceně mluvíme jako o zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. V předloze trestního zákona, který nabyt účinnosti 1. ledna 2010, měla být tato hranice snížena z 15 let na 14 let. Před nabytím účinnosti tohoto zákona bylo snížení věkové hranice trestní odpovědnosti zákonodárci zrušeno. K žádné změně věkové hranice tak nedošlo. Tehdy poslanci při diskuzi ohledně snížení věkové hranice zmiňovali, že bychom měli mít tuto hranici stejnou jako okolní státy České republiky, dále bylo argumentováno tím, že ve věku 14 let si již děti uvědomují své jednání a jeho následky, ale také to, že často dochází k útokům dětí, kdy si jsou ony samy vědomy toho, že se jim nemůže nic stát, protože ještě nedosáhly 15 let. Dále byl zmíněn růst brutality mezi mladistvými. Odborníci z řad dětských psychologů však byli v této souvislosti mnohem skeptičtější a uváděli, že 14leté osoby jsou stále dětmi a naskytá se tak otázka, zda chceme děti, které se při nátlaku mnohdy sesypou, zavírat do vězení.

V současné sankční politice nad delikventní mládeží vyvstává hned několik otázek, které vybízí k zamyšlení se nad tím, jak trestat delikventní mládež.

Jedním z problémů v oblasti politiky trestání mladistvých pachatelů není nepochopení zvláštnosti mezi viníky trestných skutků, ale:

- 1) hledání ideálního rozmezí, kdy lze tuto individuálnost uplatnit,
- 2) vytyčení věkových skupin, které lze dále dělit podle vývojového stupně osobnosti mladistvých a jejich schopnosti rozpoznat rizikovost (kriminalitu) svého počínání,
- 3) hledání optimální formy vyšetřování nebo trestního řízení proti mladistvým pachatelům s ohledem na jejich mládí, nezralost a nezkušenost dítěte i mladistvého pachatele,
- 4) volba vhodného postihu nebo jiného opatření, které má být vůči mladistvému pachateli uplatněno,
- 5) nalezení nejlepšího způsobu provedení opatření a dalších účinných metod zacházení s mladistvými pachateli v tzv. postpenitenciární (postsankční) péči, tj. během výkonu sankce a po jejím ukončení tak, aby se zamezilo recidivě trestné činnosti. (Marešová, 2018)

Veškeré sankce, které lze dle trestního práva uložit mladistvému pachateli, se snaží vědomě vychovávat. Účelově se pokouší o vymezení určitých hranic, kde je jakási norma chování společensky akceptovaného a chování, za které přichází sankce z důvodu porušení oné hranice. Zde je tedy třeba mladistvému vysvětlit, jaké jednání není pro společnost v přijatelných mezích, a které se zkrátka nepřipouští a je třeba se mu vyvarovat.

1.2.1 Justiční a sociálně-opatrovnícký přístup

V České republice, ale i ve spoustě zahraničních zemích, se obvykle prosazují dva základní přístupy k zacházení s delikventní mládeží, a to justiční a sociálně-opatrovnícký. Justiční přístup hodnotí pachatele jako osobu, která spáchala trestný čin na základě svého svobodného rozhodnutí, a tak za něj ponese následky. Přístup sociálně opatrovnícký pohlíží na trestnou činnost mládeže jako na důsledek sociálních, ekonomických a psychických faktorů, kde by sám trest nevyřešil kriminalitu mládeže, ale naopak by mohlo dojít k ohrožení dalšího vývoje nezletilých pachatelů. V rámci tohoto přístupu je preferováno rozpoznání a stanovení problému nezletilého jedince se současným využitím co neoptimálnějšího intervenčního zákroku. V této fázi je velice důležitou součástí sociální pracovník, speciální pedagog, psycholog a v nevyhnutelných situacích také orgán činný v trestním řízení (např. soud). Na druhé straně je justiční přístup, který vychází z idey, že kriminalita je důsledkem samostatného výběru člověka. K uskutečnění určitého porušení práv se člověk samovolně rozhodne a měl by tak za takové jednání být odpovědný. Dle tohoto přístupu by tak po spáchání přestupku či trestného činu mělo přijít na řadu kárné řízení, při kterém by mělo jít primárně o důkladné prozkoumání a projednání skutku. Oba tyto přístupy vychází z idey různých metod v oblasti jednání s mládežnickou kriminalitou, a to mimo sféru všeobecných trestněprávních nařízení. Upozorňují také na založení soudů specializovaných na mládež a současně na ona výchovná hlediska, která by měla být v rámci postihů upřednostňována. (Firstová, 2014)

Tyto přístupy se různě kombinují. Výrazně se u nás liší struktura sankcí, které se ukládají mladistvým, od sankcí, ukládaných dospělým. Jen v ojedinělých a zvláště závažných případech jsou mladiství odsouzeni k trestu odnětí svobody nepodmíněně, což je ukotveno v zákoně č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, dle kterého jsou mladiství souzeni. U dětí do 15 let nejsou jejich činy souzeny soudem trestním, nýbrž soudem civilním. Těmto dětem jsou ukládána zejména ochranná opatření společně

s výchovnými opatřeními dle ustanovení občanského zákoníku. V rámci těchto opatření je využíváno opatření dohledu, výchovné povinnosti a omezení, či výchovného programu. (Marešová, 2018)

V případě mladistvých je výkon trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody vždy až trestem ultima ratio. Zpravidla se ukládá v krátkodobé podobě, tedy do jednoho roku s možností podmíněného propuštění před vykonáním opatření. Zákonem o soudnictví ve věcech mládeže je dána řada zvláštních možností, které však v reálné praxi zůstávají nevyužity, což je považováno za jeden z hlavních důvodů velmi nízké efektivity sankcionování mladistvých pachatelů. (Ščerba, Coufalová, 2016).

1.3 Zákonná úprava (zákon č. 218/2003 Sb.)

Charakter mimořádných nařízení vůči trestnímu zákoníku a trestnímu řádu má pro oblast trestního práva hmotného i procesního zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Základem trestního práva mladistvých je kladení důrazu na co nejefektivnější znovuzачlenění do normální společnosti. Pokud bude vůči mladistvému delikventovi použit nepatřičný přístup, může tím dojít k predestinaci budoucího trestného vzestupu. Takový výsledek určitě není žádoucí, a to ze strany sociálního aspektu, ale také z pohledu křivdy vůči tomuto delikventovi. Dopadem působení třetí osoby, tedy rodičů v rámci výchovy, orgánů veřejné moci v rámci stíhání jeho trestné činnosti, či školy v průběhu jeho vzdělávání, může být poměrně snadno zapříčiněno předurčení k recidivě kriminality. Za její důsledky už je však odpovědný sám pachatel. (Provazník, 2014)

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je zákonem, který se vztahuje na všechny nezletilé, tedy nejen na děti, ale i mladistvé. Podle tohoto zákona jsou souzeny činy, kterých se dopustili všichni mladší 18 let. Zvažujeme-li například ochrannou výchovu, musíme se podívat do trestního zákona, konkrétně na § 86, který o tomto pojednává. Jestliže dítě neplní povinnou školní docházku, konzumuje alkohol či jiné omamné látky, nabízí své tělo za účelem prostituce, opakovaně se dopouští přestupků či činů, které by u dospělého jedince byly souzeny jako činy trestné, lze ho za takové jednání postihnout.

Dle mého názoru se někdy děti, které spadají pod věkovou hranici 15 let spoléhají na to, že nejsou trestně odpovědné, čehož mohou zkoušet zneužít. Pravdou je, že tyto děti

nemají trestní odpovědnost, nicméně je možné je za jejich provinění postihnout, a to formou různých opatření – výchovných či ochranných. Trestně odpovědní jsou poté mladiství, a to ode dne následujícího po svých 15. narozeninách. Činy spáchané od toho dne je tedy již možné trestat, tj. postihovat i opatřeními trestními. S věkovou hranicí trestní odpovědnosti také souvisí hranice pro legální pohlavní styk, kterou vymezuje § 187 trestního zákoníku. Tyto dvě hranice jsou stanoveny shodně, tedy na 15 let věku.

1.3.1 Řízení ve věcech dětí mladších 15 let

Při projednávání činů jinak trestných, kterých se dopustí dítě mladší 15 let, je důležitá včasná a přiměřená odezva na takové jednání, prevence recidivy, vhodná reflexe potřeb lidí, kteří byli poškozeni, a především vytvoření takových poměrů, které budou mít pozitivní vliv při dalším sociálním a duševním rozvoji dítěte. Vzhledem k věku dětí je třeba k nim přistupovat velmi specificky. Hlavním cílem je zde výchovné působení, ochrana před špatnými vlivy, ale také inovace sociálního zázemí. (§ 9 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Pokud dojde soud ke zjištění, že dítě opravdu spáchalo čin jinak trestný, je třeba na něj reagovat, přičemž musí být zvoleno takové opatření, které bude brát v úvahu jednak povahu a míru vážnosti činu, který byl spáchán, ale současně je třeba přihlížet k věku, vyspělosti, zdravotnímu stavu a různým poměrům takového dítěte.

Opatření, která lze uložit dětem mladším 15 let jsou vyjmenována v § 93 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Mezi tato opatření patří výchovná povinnost, výchovné omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka, ochranná výchova a ochranné léčení. Následující část kapitoly bude věnována přiblížení všech zmíněných opatření, přičemž bude vycházeno pro přesnost uvedených informací právě z § 93 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Výchovná povinnost by měla vést k ovlivnění chování dítěte, a to nejlépe v jeho přirozeném prostředí, kdy by mělo mimo jiné dojít k potlačení dalšího delikventního chování, ale také k řešení věcí souvisejících s problémy onoho chování. Dítěti lze v rámci tohoto opatření uložit povinnost bydlet s rodiči či jinou dospělou osobou, která bude odpovědná za výchovu jedince, jednorázově či ve splátkách uhradit adekvátní finanční částku na finanční pomoc obětem trestné činnosti, vykonat ve volném čase společensky

prospěšnou činnost, a to bez nároku na finanční odměnu, usilovat o vyrovnání s osobou poškozenou, nahradit dle svých sil způsobenou škodu, která vznikla spácháním činu nebo přispět k odstranění jeho následků, absolvovat léčbu závislosti na návykových látkách, absolvovat ve svém volném čase patřičný program sociálního výcviku, psychologické poradenství, terapeutický program, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační či jiný vhodný program, který vede k rozvoji sociálních dovedností a osobnosti.

Jako **výchovné omezení** může být dle § 93 zákona o soudnictví ve věcech mládeže uložen: *„zákaz navštěvovat určité akce, zařízení nebo jiná nevhodná prostředí, zákaz styku s určitými osobami, zákaz zdržování se na určitém místě, zákaz přechovávání předmětů, které by mohly sloužit k další protiprávní činnosti, zákaz užívání návykových látek, zákaz hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích automatech, zákaz změnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu a zákaz změnit bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.“* Oproti výchovným povinnostem již s sebou tato omezení nesou různé zákazy, kdy je povinné se vyvarovat vyjmenovaným činnostem. Tyto povinnosti je dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže možné kombinovat s uložením výchovných povinností či s dalšími opatřeními. Kontrola jejich dodržování je zpravidla na probačním úředníkovi.

Nejshovívavější formou opatření je **napomenutí s výstrahou**, avšak v některých případech může být toto napomenutí pro dítě vlastně mnohem závažnější než již zmíněné výchovné povinnosti a omezení. Tato forma opatření je užita především ve chvíli, kdy si dítě uvědomí, jakého činu se dopustilo a dá najevo lítost nad spáchaným činem. Současně se ale nesmí jednat o čin zvlášť závažný a nesmí způsobit trvalé následky. Soud může přenechat vyslovení tohoto napomenutí zákonným zástupcům, škole či výchovnému zařízení.

Výchovný program je další možností, kterou lze v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let uložit. Na výběr je v takovém případě ze dvou typů, a to programu terapeutického a psychologického. Tyto programy mohou být realizovány pouze středisky výchovné péče (dále jen SVP), na které se vztahuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Cílem péče SVP *„je poskytovat preventivně výchovnou*

péči, a tím zejména předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte.“ (§ 1 zákona č. 109/2002 Sb.) Je přijatelné tyto cíleně nasměřované programy vhodně nakombinovat, avšak při kombinování sestavy programů je třeba myslet na její účelnost. Ideální situací je stav, kdy je k tomuto řešení a výběru určitého programu nakloněno i samotné dítě a jeho rodiče.

Je-li dítěti uložen **probační dohled**, pak se jedná o určitou formu snahy o převýchovu a další pozitivní vliv na chování dítěte. Tento dohled se zakládá na propojování kontroly, pomoci a poradenství. Účelem tohoto opatření je jednak pozorování dítěte a zaznamenávání informací o něm, ale především péče o toto dítě a pomoc při řešení jeho problémů. Probační pracovník poskytuje dítěti takovou péči, aby bylo schopno se bezkonfliktně zapojit do společnosti a vyvarovat se opakování páchaní trestné činnosti. V rámci poskytování této péče je pro probačního pracovníka nesmírně důležité proniknout do nitra dítěte, ale také do jeho rodinných a dalších vazeb, na základě čehož mu může poskytnout lépe cílenou pomoc. Pracovník si s dítětem vymezuje cíle, kterých má dítě postupně dosahovat, a to ať v oblasti vzdělávání, chování, či snížení rizika opakování delikventního chování. Při této forma opatření je třeba spolupráce rodiny, jelikož musí být umožněn vstup probačního pracovníka do místa bydliště dítěte. Povinností dítěte je spolupráce s tímto pracovníkem, dodržování vytvořeného plánu dohledu, ale také být v kontaktu s probačním pracovníkem dle předchozí domluvy.

V nejzávažnějších případech trestné činnosti je možné dítěti uložit **ochrannou výchovu**. Pokud se rozhoduje o této možnosti opatření, pak se do zpracování podkladů pro její uložení zapojuje především orgán sociálně-právní ochrany dětí, ale také je vítána spolupráce s úředníkem Probační a mediační služby či např. školou. Ochranná výchova je vykonávána ve výchovných zařízeních, která jsou zřizována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, a to podle § 12 odst. 3 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů. Tato výchova probíhá obvykle v dětském domově se školou. Jestliže je dítě starší dvanácti let a jsou u něj významné poruchy chování, které znemožňují umístění dítěte do dětského domova se školou, pak může být umístěno i do výchovného ústavu. Výchovné povinnosti, výchovná omezení, výchovné programy, ochranné léčení, probační dohled, ale právě i ochranná výchova jsou ukládány na dobu, která je potřebná ke splnění účelu daného opatření.

Posledním opatřením, které lze uložit dítěti mladšímu patnácti let, je **ochranné léčení**. Dle zákona je možné uplatnit léčení formou ústavní a ambulantní s tím, že je možné tyto dvě formy měnit, a to jak z ústavní formy na ambulantní, tak i opačně. Hlavním prvkem je terapeutické působení. Toto opatření také chrání společnost před kriminálním jednáním dětí, které jsou duševně nemocné nebo jsou závislé na návykových látkách. Poskytovaná odborná lékařská péče má stabilizovat zdravotní stav dítěte, eliminovat projevy, které jsou pro společnost nebezpečné a v nejlepším případě dítě vyléčit a začlenit ho do běžného života. V rámci této léčby je tedy velmi žádoucí spolupráce s Probační a mediační službou, se kterou se formují podmínky, díky kterým se bude moct léčené dítě později zapojit do společnosti a najít v ní užitečné uplatnění. Ochranné léčení velice zásadně omezuje osobní svobodu léčeného dítěte, a to tím víc, čím závažnější je čin, který byl tímto dítětem spáchán, a čím více je jím ohrožena společnost, a to i v době rozhodování u soudu, nejen v době spáchání činu. V rámci přezkoumání účinnosti uloženého opatření, které musí proběhnout alespoň jednou za dvanáct měsíců a je prováděno soudem pro mládež, je posuzováno, zda došlo ke splnění účelu léčení, nebo zda je ještě třeba v něm pokračovat. Dále se při tomto přezkoumání posuzuje vhodnost formy, kterou ochranné léčení probíhá, přičemž v případě potřeby může dojít k její změně. Pokud je přezkumem zjištěno splnění účelu léčení, musí být zrušeno.

1.3.2 Řízení ve věcech mladistvých

V aktuálním českém soudnictví mládeže se justice přiklání k preferování takových opatření a trestů, které neomezují osobní svobodu proviněného mladistvého. Užívají se tedy alternativní metody. Mladistvým může soud uložit opatření výchovné, ochranné či trestní. Současně je také zákonem umožněno uplatnit více opatření najednou, a to i jejich různými kombinacemi.

Výchovná opatření mají za úkol podporovat a zajišťovat mladistvého právě v oblasti výchovy. Těchto opatření může soud využít již během probíhajícího řízení proti mladistvému, není tedy třeba čekat až na rozsudek o vině, ale lze tak učinit jen se souhlasem mladistvého, proti kterému je řízení vedeno. Pokud je případ ještě v přípravném řízení, náleží tato pravomoc příslušnému státnímu zástupci. Probíhající opatření lze dle potřeby měnit, případně je možné ho úplně zrušit, není-li možné ho naplnit. Pokud bychom se chtěli výchovnými opatřeními zabývat více, museli bychom se

podívat do zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kde opatření vyjmenovává § 15. (Mahdalíčková, 2011)

Jedná se o:

- „*dohled probačního úředníka,*
- *probační program,*
- *výchovné povinnosti,*
- *výchovná omezení,*
- *napomenutí s výstrahou.*“ (§ 15 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Kromě výchovného působení má spousta z těchto opatření i omezující účinek v běžném životě mladistvého.

Smyslem **ochranných opatření** je pozitivně působit na vývoj mladistvého, a to v oblasti duševní, mravní a sociální. V rámci ochranných opatření lze využít:

- ochranné léčení,
- zabezpečovací detence,
- zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ochrannou výchovu.

Tato opatření také ochraňují společnost před mladistvými a jejich dalším proviněním. Intenzita ochranných opatření se neurčuje primárně dle povahy a závažnosti daného provinění, ale především na základě míry nebezpečnosti ohrožení ze strany mladistvého pachatele, nezbytnosti jeho léčení, výchovy nebo zneškodnění. Ochranná opatření lze uložit nejen mladistvým ve věku od 15 do 18 let, ale také osobám, které nejsou trestně odpovědné. Do této skupiny patří i děti mladší 15 let. Délka trvání ochranných opatření není během rozhodnutí o jejich uložení předem určena, avšak vychází z toho, jak účinné vykonávané opatření je a jaké přináší výsledky. Některá ochranná opatření sice mají dle trestního zákona omezenou maximální délku jejich trvání, ale tu lze v případě potřeby prodloužit.

Poslední skupinou jsou **trestní opatření**. Mezi trestní opatření jsou zahrnuty:

- „*obecně prospěšné práce,*
- *peněžitě opatření,*
- *peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,*
- *propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,*
- *zákaz činnosti,*
- *vyhoštění,*
- *domácí vězení,*
- *zákaz vstupu na sportovní kulturní a jiné společenské akce,*
- *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení)*
odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- *odnětí svobody nepodmíněně.*“ (§ 24 zákona o soudnictví ve věcech mládeže)

Trestní opatření musí mladistvému vytvořit přijatelné podmínky (poměry) pro jeho další vývoj a současně nesmí mladistvému přivodit ponížení jeho lidské důstojnosti. Tato opatření ukládají soudy pro mládež.

Pokud je mladistvý odsouzen k odnětí svobody nepodmíněně, vykonává tento trest odděleně od jiných vězňů ve vězení nebo ve specifických odděleních pro mladistvé. To platí pro všechny mladistvé, ale i osoby, které ještě nedosáhly 19. roku života. Toto trestní opatření by však mělo být aplikované jen jako *ultima ratio*, tedy pouze v takovém případě, kdy již použité mírnější opatření nepřinášelo kýžený efekt, či pokud by v souvislosti se závažností spáchaného činu nebylo jiné opatření dostatečné a společnost by tak nebyla ochráněna od dalšího možného jednání takového delikventního jedince.

Je-li mladistvý odsouzen k trestu odnětí svobody, trestní zákoník ukládá tento trest o polovinu nižší. V § 31 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je v prvním odstavci uvedeno, že „*horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok.*“ V případě spáchání zvláště závažného zločinu je však takový trest možné uložit v délce trvání pět až deset let nepodmíněně.

U majetkových trestných činů do výše trestu velmi zasahuje také výše škody, kterou pachatel způsobil. Pokud výše škody nepřesahuje hranici 10 tisíc korun, jedná se zpravidla o přestupek.

Během posuzování provinění, kterého se mladistvý pachatel dopustil, přihlíží soud také k okolnostem spáchaného skutku. Ty hodnotí polehčující a přitěžující okolnosti, uvedené v trestním zákoníku.

1.4 Prevence kriminality mládeže

Nesmírně důležitou složkou v oblasti kriminality mládeže je jistě její prevence. Ta by měla vést k tomu, aby bylo sníženo nebezpečí výskytu činů jinak trestných a provinění, ale také by byly sníženy škodlivé nepříznivé dopady jak pro jednotlivce, tak celou společnost. V České republice se aktuálně touto prevencí zabývá Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027. Naše země se systémem prevence kriminality zabývá již od roku 1993, kdy se začala stávat nedílným prvkem vládní politiky. První Strategie prevence kriminality (dále jen Strategie) byla přijata roku 1996, přičemž se od té doby systém prevence dále vyvíjí. V rámci Strategie se uplatňuje i spolupráce na mezinárodní úrovni, využívají se poznatky získané v rámci výzkumů a také se pracuje na součinnosti a vzájemné souhře účastníků, kteří jsou do prevence kriminality zapojováni. Strategie pro současné období se vytvářela na základě získaných poznatků a zkušeností z předchozích let, tedy z období mezi lety 2016 – 2020 (resp. 2021, jelikož byla o jeden rok prodloužena). Pro úspěšné stanovení cílů Strategie je vždy důležité přihlídnout k různým statistikám, a to ať k policejním či justičním, ale také k závěrům různých průzkumů a výzkumů, které souvisí s kriminalitou. Vzhledem k tomu, že ve strategii na předchozí období došlo k nárůstu počtu stíhaných nezletilých, tedy osob do 18 let, bylo třeba se při sestavování aktuální Strategie věnovat negativním jevům, které k onomu zvýšení vedly, což se odrazilo ve vytvoření individuálních preferencí i klíčových cílů, které byly zaneseny do Strategie jako oblast F – Kriminalita páchaná dětmi a na dětech. Jako jeden z klíčových faktorů kriminality mládeže v předchozím období byla zmíněna covidová pandemie, kdy sice došlo ke snížení kriminality v podstatě ve všech jejích oblastech, ale naopak došlo k nárůstu v oblasti domácího násilí a v oblasti kyberprostoru, kde v té době trávili výrazně více času právě nezletilí, jelikož v takovém prostředí v té době probíhala zpravidla distanční výuka.

„Strategický cíl F: Česká republika sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včas reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.“ (Ministerstvo vnitra České

republiky, 2022, online) Jak tato Strategie dále uvádí, došlo k nárůstu počtu stíhaných nezletilých mezi lety 2016 a 2019 o 25,4 %, kdy byl nárůst spáchaných činů zaznamenán především v již zmíněném kyberprostoru. Další trestnou činností páchají z největší části děti, které jsou umístěny do výchovného ústavu, ale i ty, které z výchovného ústavu již odešly. Další trvalé potíže vznikají v sociálně vyloučených lokalitách a na ubytovnách. U zrodu kriminálního jednání mladých lidí často stojí drogy, ke kterým se nezletilí umí poměrně lehce dostat. Velmi důležitým dokumentem se stala také Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027, která je v kompetenci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Na zvýšené kyberkriminalitě se odráží i fakt, že mají děti v podstatě neomezený přístup na internet, kde je rodiče ve většině případů nijak neomezují, nechrání a ani nekontrolují, co si jejich děti vyhledávají. Často se tak děti dostávají k nepatřičným, amorálním informacím i snímkům či je sami vytváří a bez rozmyšlení je posílají mnohdy i cizím lidem, kteří s takovými snímky mohou různě nakládat. Riziko, které s sebou sdílení důvěrných informací přináší, si děti nejprve neuvědomují. Strategie se tak v této oblasti zaměřuje na zamezení pohlavního zneužívání a pohlavního vykořisťování dětí. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2022, online)

Ochranou před páchaním delikventních činů na dětech, ale i hledáním vhodných postupů za účelem ochrany před započítím delikventního chování dětí se zabývají cíle a opatření, které jsou ve Strategii zaneseny. Zásadní opatření jsou zde vymezena následovně:

- *„včasná identifikace ohroženého dítěte*
- *jeho zachycení systémem*
- *koordinovaná pomoc v rámci meziresortní multioborové spolupráce (založená na myšlence – pilotním projektu SVI a koordinovaná MPSV – s využitím IS SPOD či bez), ideálně v centrech pomoci*
- *vzdělávání v oblasti zdravých mezilidských a partnerských vztahů (eliminace násilí mezi přáteli, partnery, v rodině)*
- *rozvoj rodičovských kompetencí u dětí jako budoucích rodičů.“* (Ministerstvo vnitra České republiky, 2022, online)

Zkušební projekt Ministerstva vnitra „**Systém včasné intervence**“, je výchozím pro prevenci u dětí, u kterých je důvodné podezření na riziko započítí kriminální kariéry. Problémy, které k páchaní protiprávní činnosti dětí mohou vést, je třeba včas postřehnout

a v plném rozsahu zabránit jejich vyústění v delikventní chování, a to co nejdříve. Strategie aktuální pro současné období doporučuje zkušební prototyp **Center pro ohrožené děti**. Centra by se měla specializovat na minimalizování nebezpečí přenesení delikventního chování na mladší generace. Mělo by tak jít o specifickou pomoc delikvencí ohroženým dětem. Od roku 2019 je pro účely primární prevence užitečná **Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027**. Důležitou složkou Strategie je dále také zřizování **dětských center**, která se zaměřují na děti, které nemají rodinné zázemí, a také na ohrožené děti. Ve všech zmíněných dokumentech je podstatné zmínit, že se jedná o interdisciplinární součinnost, čímž lze dosáhnout kýžených výsledků. Preventivní programy vyžadují nemalé finanční zabezpečení, které je primárně zajišťováno Ministerstvem vnitra. Minimální roční investice činí více než 60 milionů korun. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2022, online)

Strategii je třeba pravidelně vyhodnocovat, a tak je šestileté období (2022-2027) rozčleněno do třech etap po dvou letech. Po každé této etapě musí dojít k vyhodnocení a případně k návrhu potřebné aktualizace, přičemž k tomuto dochází v průběhu první poloviny následujícího roku, tedy na začátku navazující etapy. Celé šestileté období aktuální Strategie bude vyhodnocováno v prvních šesti měsících roku 2028, kdy bude zároveň přednesen návrh nové Strategie na další roky.

Preventivní činnost je dělena do třech úrovní, a to na prevenci primární, sekundární a terciární, přičemž se tyto tři úrovně reciprocitně doplňují. Na úrovni primární prevence se podílí zejména aktivity výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské, které se zaměřují hlavně na nejširší veřejnost. Tato prevence směřuje především na děti a mládež, kdy hlavním centrem je rodina, škola a lokální společenství. Sekundární prevence se zabývá osobami, u kterých lze předpokládat, že by mohly být pachatelé kriminální činnosti či naopak oběti takových osob, dále na sociálně patologické faktory a také na pohnutky, které vedou k trestní činnosti. V oblasti sociálně patologických faktorů se jedná např. o závislosti na drogách či alkoholu, záškoláctví, gamblerství, či vandalismus. Poslední úroveň je terciární prevence. Jejím úkolem je znovu začlenit osoby, které mají kriminální minulost. Jedná se o pomoc při hledání bydlení, pracovního uplatnění, zahrnuje i poradenství v oblasti sociální i rodinné a snaží se zachovat a pokračovat v intervenci, ke které se již jedinec dopracoval. Na této prevenci se podílí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo práce a sociálních věcí,

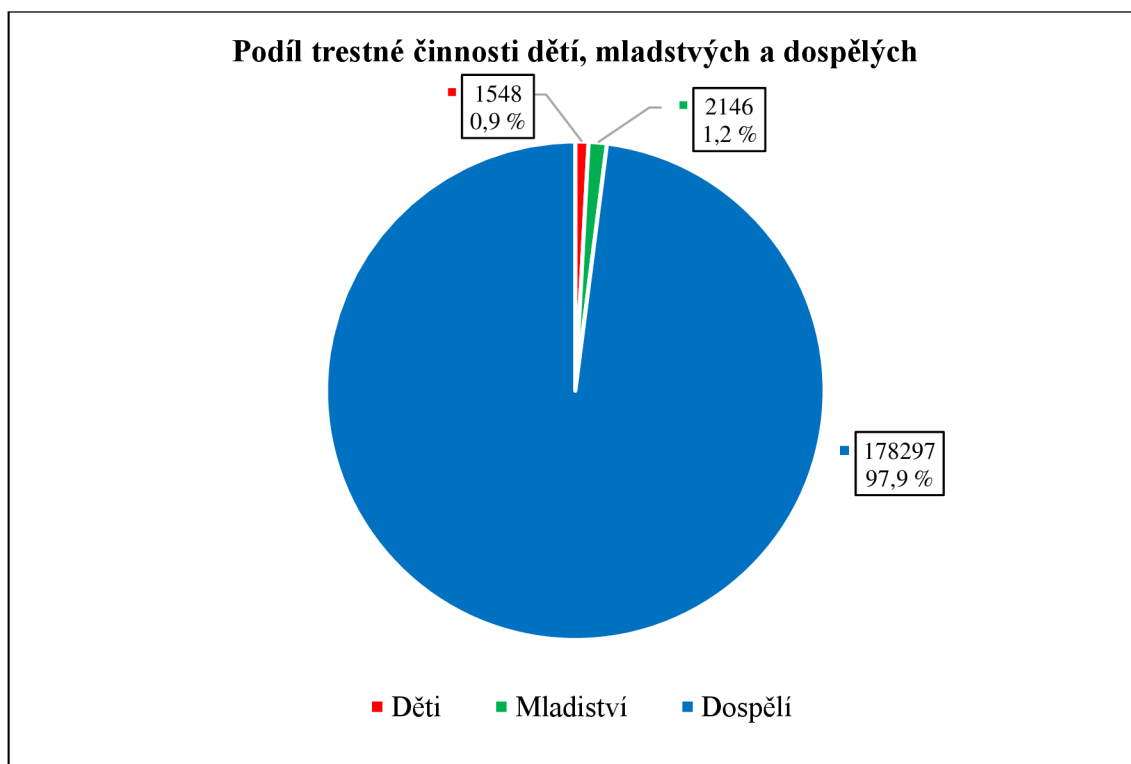
Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zdravotnictví a v některých případech i Ministerstvo obrany.

Prevenčí kriminality dětí ve věku prvního stupně základní školy se zabývají preventisté Policie České republiky. Na webových stránkách policie.cz lze nalézt přednášky, které jsou nabízeny policejními preventisty v jednotlivých krajích, resp. okresech. Přednášky jsou tematicky přizpůsobeny věku dětí a problematice, která je v daném věku pro zúčastněné aktuální, resp. která by se děti mohla v blízké budoucnosti týkat, a tak je třeba je o různých rizicích včas varovat. Policejní preventisté se při svých přednáškách na základních školách zaměřují u dětí od první třídy na dopravní výchovu. Zde je pozornost ubírána jak na vlastní bezpečnost na silnici, tak i na riziko spáchání činů jinak trestného, ke kterému může dojít, jestliže se dítě neřídí dopravními předpisy, ale také pokud se dítě plně nevěnuje například řízení jízdního kola. I kolo je dopravní prostředek, který může druhé osobě způsobit nárazem velmi vážná zranění, která mohou mít i fatální následky. Proto je třeba dbát na dodržování předpisů již v tomto věku. Dnes se lze často setkat s cyklistou, který má v jedné ruce mobilní telefon, a tak se plně nevěnuje řízení, což může být právě příčinou vzniku dopravní nehody s možnými následky. Od třetí třídy se přednášky zabývají kyberprostorem a s tím souvisejícím bezpečným chováním v tomto prostředí. Spousta dětí ve věku prvního stupně základní školy si zakládá účty na sociálních sítích. Sociální sítě Facebook, Instagram či TikTok umožňují založení účtu osobám starším 13 let, což děti prvního stupně nesplňují. Děti však toto pravidlo nerespektují a na těchto sítích se pohybují. Bohužel jsou právě i tím vystavovány možnému kyberútoku, ale také se v tomto prostředí mohou kyberkriminality dopouštět. Přednáška policejních preventistů se věnuje oběma skupinám uživatelů, tedy jak potenciálním pachatelům, tak i obětem. Během dvouhodinového bloku je probírána kyberšikana, kybergrooming, sexting a jejich důsledky. Celý první stupeň mohou preventisté seznámit s Policií České republiky, která je jednou ze složek integrovaného záchranného systému. Děti jsou při této přednášce seznámeni nejen s náplní práce policistů a jejich vybavením, ale také s tím, že pokud budou policisty potřebovat, pak se nemusí bát přijít na jejich služebnu či zavolat na linku 158 a daný problém řešit, a to jak v případě, kdy jsou děti obětí, tak i pachatelem, jelikož přiznání je považováno za polehčující okolnost a v některých případech lze včasným přiznáním zmírnit možné následky na minimum.

1.5 Současný stav kriminality mládeže v ČR

Než se práce přesune k výzkumné části, je důležité se podívat na současný stav kriminality mládeže v naší zemi. Zde bude vymezeno, jakých činů se nezletilí dopouští, jaké procento tvoří činy spáchané dětmi a mladistvými v porovnání se všemi trestnými činy, kterých se dopouští dospělí jedinci, a dále zde budou uvedeny statistiky jednotlivých druhů kriminality. Je třeba si uvědomit, že je sem zahrnuta pouze kriminalita, která není latentní.

Ze statistik dostupných na internetových stránkách Policie České republiky lze vyčíst počet spáchaných činů dětmi a mladistvými. Porovnáme-li trestnou činnost dětí, mladistvých a dospělých za rok 2022, pak graf 1 uvádí, že děti se dopustily 0,9 % z celkové trestné činnosti, mladiství 1,2 % a dospělí spáchali 97,9 % trestné činnosti. Podíl protiprávního jednání dětí a mladistvých je tedy značně nižší oproti činům spáchaných dospělými pachateli.



Graf 1 Podíl trestné činnosti dětí, mladistvých a dospělých

Zaměříme-li se na poslední dva roky, tedy rok 2021 a 2022, můžeme porovnat rozdíly dle druhu kriminality spáchané nezletilými.

V roce 2021 bylo v České republice spácháno celkem 153 233 trestných činů, z toho se 3 412 činů dopustili nezletilí. V roce 2022 bylo celkem spácháno 181 991 trestných činů, což je nárůst o 28 758 činů oproti předešlému roku. Vzrůstající trend je viditelný i u činů spáchaných nezletilými, kdy jich bylo v roce 2022 spácháno celkem 3 692, tedy o 280 činů více.

Tabulka 1 Porovnání kriminality mládeže (0-18 let) v letech 2021-2022

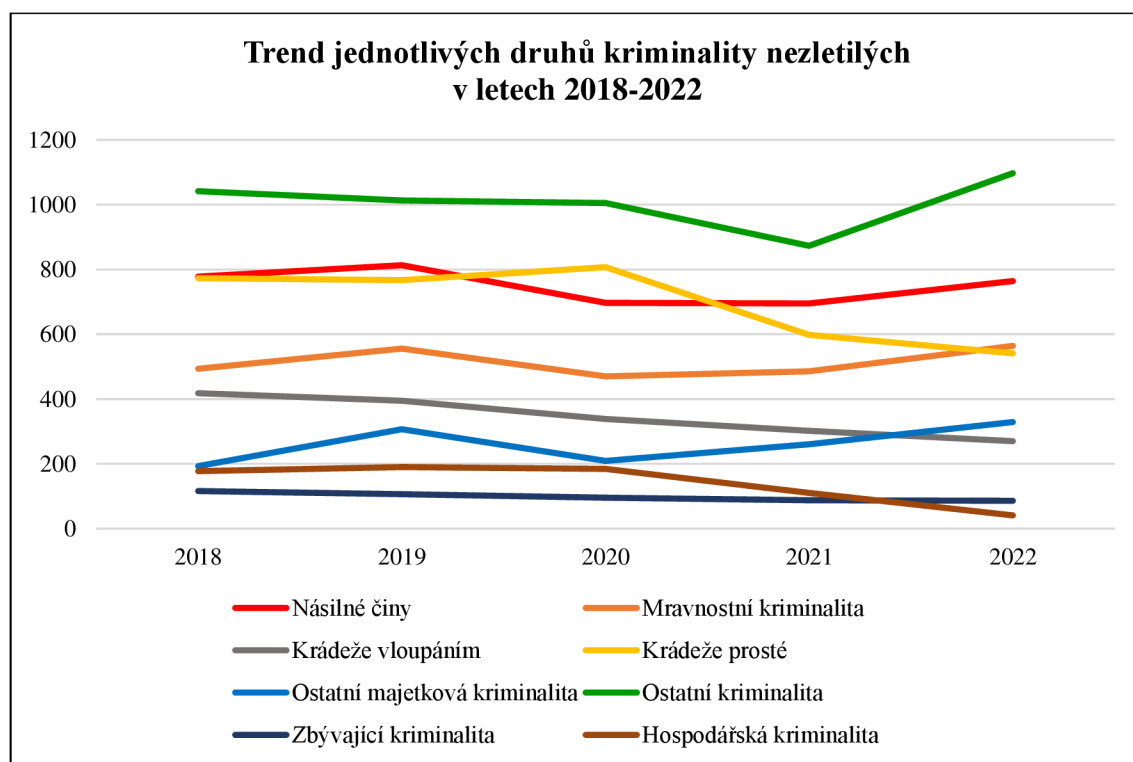
Druh kriminality	2021	2022	Rozdíl	Rozdíl v %
Vraždy	4	7	+3	75 %
Další násilné činy	691	757	+66	9,6 %
Mravnostní kriminalita	486	564	+78	16 %
Krádeže vloupáním	302	270	-32	-10,6 %
Krádeže prosté	598	541	-57	-9,5 %
Ostatní majetková krim.	260	329	+69	26,5 %
Ostatní kriminalita	873	1097	+224	25,7 %
Zbývající kriminalita	88	86	-2	-2,3 %
Hospodářská kriminalita	110	41	-69	-62,7 %
Celková kriminalita	3412	3692	+280	8,2 %

Zdroj: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

V tabulce 1 jsou uvedena statistická data počtu spáchaných trestných činů nezletilými v letech 2021 a 2022, a to dle jednotlivých druhů kriminality. U těchto byl následně vypočítán jejich rozdíl, čímž byla zjištěna vzrůstající, resp. klesající tendence. Pro lepší představu velikosti rozdílu je v posledním sloupci tabulky uvedeno i procentuální vyjádření. U rozdílu číselného i procentuálního byla zeleně označena data, která vykazují vzrůstající tendenci počtu spáchaných činů, zatímco červeně byla vyznačena tendence klesající. Kriminalita byla rozdělena do 8 kategorií, a to na základě druhu trestné činnosti. U pěti druhů kriminality byl zjištěn nárůst v roce 2022 oproti roku 2021, u zbylých čtyř druhů došlo naopak ke snížení. Největší nárůst je patrný u trestného činu vraždy, kde

rozdíl činí 75 %, zatímco největší pokles je statisticky vykázan u hospodářské kriminality. Celková kriminalita mládeže v porovnání v letech 2021 a 2022 vzrostla o 8,2 %.

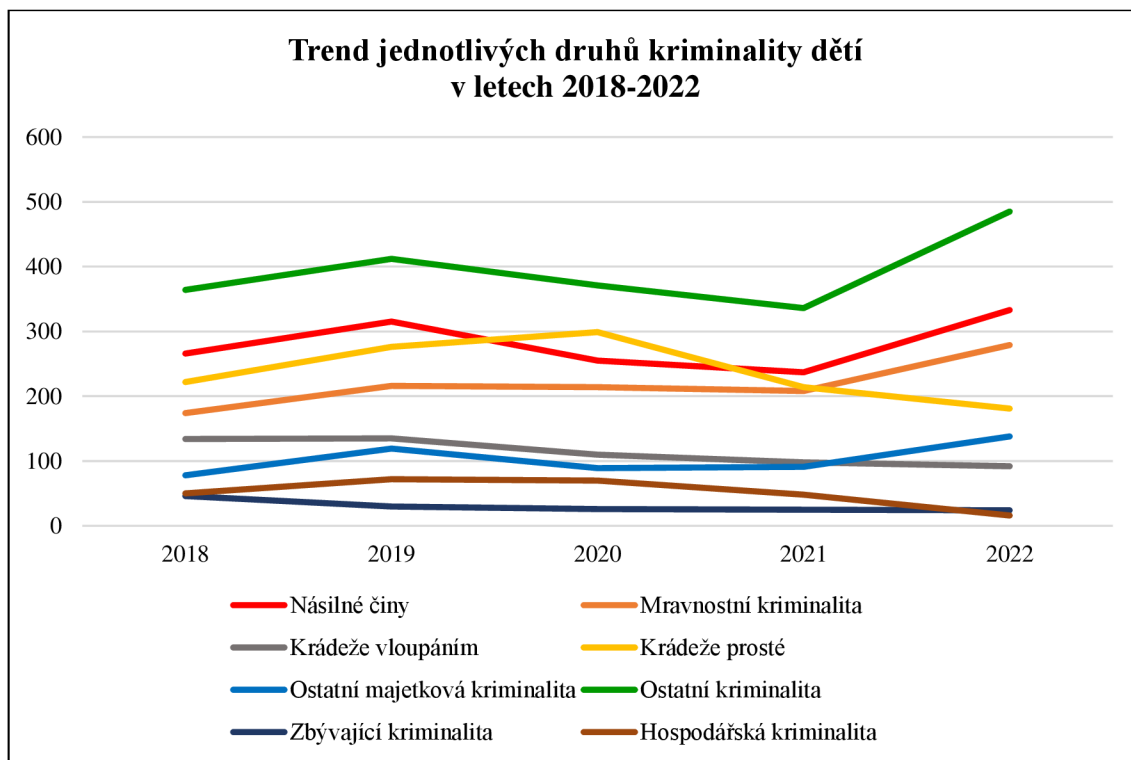
Vzhledem ke covidovému roku 2021 je tento rozdíl méně objektivní, než kdyby byly porovnávány dva po sobě jdoucí roky, které nebyly ovlivněny žádným celoplošným opatřením. Je zde však patrné, že celkový počet trestných činů spáchaných nezletilými má po covidovém snížení vzrůstající tendenci. Z tohoto důvodu znázorňují následující dva grafy trendy jednotlivých druhů kriminality v letech 2018-2022, tedy v delším časovém úseku. V roce 2020 a 2021 je třeba přihlídnout k celoplošným opatřením během covidové pandemie, kdy bylo těmito opatřeními do určité míry zamezeno páčání trestné činnosti. Graf 2 zaznamenává počty činů spáchaných všemi nezletilými, graf 3 poté znázorňuje trend této činnosti u dětí pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti.



Graf 2 Trend jednotlivých druhů kriminality nezletilých v letech 2018-2022

Z grafu 2 je patrná sestupná tendence, a to v období covidové pandemie, tedy v roce 2020. Tato tendence dále přetrvává u většiny druhů kriminality i v roce 2021. U krádeží vloupáním a hospodářské kriminality sestupná tendence pokračovala i v loňském roce 2022. I krádeže prosté zaznamenávají po vzestupu do roku 2020 sestupný trend,

který trval až do loňského roku. Oproti rokům před covidovou pandemií je u ostatní majetkové kriminality a ostatní kriminality viditelný nárůst v roce 2022, kdy se počty kriminality tohoto druhu zvýšily na nejvyšší hodnoty za posledních 5 let. Pozvolný vzestupný trend je však patrný i v oblasti násilných činů a mravnostní kriminality. Zbývající kriminalita je v celku konstantní.



Graf 3 Trend jednotlivých druhů kriminality dětí v letech 2018-2022

I v grafu 3 se v roce 2020 a 2021 na sestupném trendu podepsala covidová pandemie. Jedinou výjimku tvoří krádeže prosté, které v roce 2020 dosahují pomyslného vrcholu, po kterém následuje sestupná tendence, a to i během loňského roku 2022. Stejný trend, avšak ne tak výrazný, se projevil i v hospodářské kriminalitě, který v menší míře kopíruje právě krádeže prosté. Stálou sestupnou tendenci zaznamenávají krádeže vloupáním. Od roku 2019 se konstantně udržuje počet zbývající kriminality. Nejvyšší nárůst je patrný u ostatní kriminality, která se oproti do té doby nejvyššímu počtu zaznamenanému v roce 2019 zvýšila o 73 činů. Po sestupné tendenci v covidovém období strmě stoupá počet násilných činů, kdy počet těchto činů spáchaných v roce 2022 převýšil rok 2019 o 18 činů. Stejný trend zaznamenává i ostatní majetková kriminalita, která za loňský rok stoupla oproti roku 2019 o 19 činů. Mravnostní kriminalita bohužel žádnou sestupnou

tendenci neznamenává. Od roku 2019 držela až do roku 2021 konstantní trend, avšak následně přišel vzestup počtu těchto činů, a to o 63.

1.6 Děti a mladiství z pohledu vývojové psychologie

Vzhledem k probírané problematice je nutné podívat se blíže na děti a mladistvé z psychologického hlediska. Vývojová psychologie, která se zabývá psychickým a fyzickým vývojem člověka, dělí život do třinácti období. Po prenatálním, novorozeneckém, kojeneckém a batolecím období následuje předškolní věk, mladší školní věk, pubescence, adolescence, raná dospělost, plná dospělost, starší dospělý věk, období počátečního stáří a na závěr období stáří. Tímto způsobem rozděluje etapy života většina autorů zabývajících se vývojovou psychologií. Vzhledem k tématu této práce bude nyní přiblíženo pouze období mladšího školního věku, pubescence a adolescence. Období mladšího školního věku je spojováno s dětmi ve věkovém rozmezí od šesti let do přibližně jedenácti let, pubescence zahrnuje děti od jedenácti let do patnácti až šestnácti let a poté následuje období adolescence, které končí přibližně ve dvaceti letech.

1.6.1 Mladší školní věk

Na první stupeň základní školy chodí děti ve věkovém rozmezí od šesti do jedenácti let, což odpovídá období mladšího a středního školního věku. Toto věkové rozmezí je přibližné, jelikož se každé dítě vyvíjí trochu jinak, a proto se lze setkat i s rozmezím od sedmi do dvanácti let věku dítěte.

Období střízlivého realismu je označení, kterým se mladší a střední školní věk vyznačuje. Děti v tomto období nemají svůj kritický pohled na svět, a to z toho důvodu, že přijímají realitu takovou jaká je a není pro ně nezbytné tato fakta jakkoli měnit. I díky tomu jsou pro ně důvěryhodnými vedle rodičů také učitelé, které děti uznávají jako autority. V tomto období se také děti horlivě snaží naplnit předpoklady a nároky, které jsou na ně kladeny dospělými. Děti v období prvního stupně chtějí být pochváleny. Tento proces je pro děti velmi klíčový, jelikož dochází k formování sebevědomí. (Vágnerová, 2000).

Mladší školní věk je obdobím, kdy se děti seznamují s různými pravidly, která začínají postupně chápat. Začínají se spoléhat na poznatky, které získaly vlastním prožitkem, preferují samostatné ověření opravdovosti tezí, o kterých přemýšlí, a hloubají o tom, co

je jim již známé. V takových případech se nevěnují zvažování takových variant, se kterými se nesetkaly. Opírají se tak o vlastní zkušenost. V průběhu této životní etapy se děti učí uvědomovat si čas, a to ať už například v rámci chronologické posloupnosti děje, délky různých procesů (cesta autem, procházka, školní rok...), chápání nedávné minulosti či blízké budoucnosti. Současně s tím vším již děti přichází na to, že čas stále plyne dál a tak ho nelze vrátit zpátky. (Vágnerová, Lisá, 2021)

V tomto období děti vnímají učitele mnohdy jako svůj vzor, kdy vnímají jeho chování, jeho vystupování a mnohdy je právě učitel na prvním stupni základní školy klíčovou osobou, která se může významně podílet na formování osobnosti dítěte a správným přístupem může přispět k zabránění vzniku delikventního jednání u těchto dětí. Toto je však také výrazně ovlivňováno podněty, které se k dítěti dostávají v jeho domácím prostředí, tedy nejčastěji od rodiny. Považuje-li rodina dítěte delikventní chování za normální, pak bude velmi těžké vysvětlit v rámci školního vyučování tomuto dítěti opak, tedy nevhodnost takového chování a jeho společenskou nepřijatelnost. Víme-li však, jaké má dítě sociální zázemí, jaké hodnoty jeho rodina uznává, jakým způsobem vede svůj život, poté můžeme cíleně působit na pozitivní přehodnocení těchto norem, známých dítěti z domácího prostředí, ve prospěch norem přijatelných celou společností.

Pro toto věkové rozmezí je také typické ztotožňování se s přáteli z řad vrstevníku, mezi kterými je očekáváno jednotné vystupování všech členů takové skupiny. Kdo určitým způsobem nezapadá do těchto očekávaných vzorců chování, je svými vrstevníky zavrhován. (Skorunková, 2013).

1.6.2 Pubescence

Období, kdy se z dítěte pomalu stává dospělý jedinec, je ve vývojové psychologii označováno pojmem pubescence nebo také dospívání. Tato etapa začíná okolo jedenáctého roku života dítěte, její přechod do další vývojové etapy probíhá kolem patnáctého roku. V tomto období se děti zaměřují především na svou vizuální stránku, která se výrazně mění a je třeba se s přicházejícími změnami smířit a přijmout je. (Skorunková, 2013)

Fyzické změny, které pubescence přináší, mají různý čas nástupu, a tak jsou mezi vrstevníky dospívající s odlišnou mírou tělesné vyspělosti. Ke konci tohoto období se také začíná prolínat erotično se sexualitou, což souvisí právě se změnami, které dospívání

přináší. V rámci poznávacích procesů dochází v tomto období k zpochybňování autority dospělých, a to jak rodičů, učitelů, tak i třeba cizích lidí. Vůči těmto lidem jsou dospívající kritičtí. Na výroky dospělých mnohdy reagují velmi vznětlivě, což je zapříčiněno nestálostí citů, což je pro tuto životní etapu typické. Děti mezi jedenáctým a patnáctým rokem velmi senzitivně vnímají bezprávi a negativní hodnocení jejich osoby, a to především v rodinném a školním prostředí. Tím, že se děti začínají vyhraňovat, nastává i období vzdoru, což vyústuje v konflikty mezi nimi a dospělými. Během posledních 100 let došlo k určitým změnám, a to v rychlosti dospívání. Děti se vyvíjí rychleji než před zmíněnými 100 lety, a to nejen po fyzické stránce. Díky tomu se tak lze setkat s dětmi, které ještě věkem nedosáhly této etapy, avšak typické znaky dospívání na nich již lze pozorovat. (Šimíčková-Čížková, 2010)

V období dospívání je důležité budovat u dětí sebedůvěru a úctu k sobě samému. Pokud by v této oblasti dítě strádalo, pak by to mohlo být podnětem k despektu vůči ostatním lidem, což může být impulsem ke vzniku trestněprávního jednání takového jedince. (Vágnerová, 2012) V období pubescence je tedy velice žádoucí podporovat u dětí pozitivní vztah k sobě samému, tedy sebelásku, sebeúctu a sebedůvěru. Nedojde-li k uznání sebe samého, pak vzniká riziko delikventního chování vůči ostatním, kterých si stejně jako sebe nebude takové dítě nijak vážit, nebude k němu chovat žádnou úctu.

1.6.3 Adolescence

Definitivní přechod mezi dítětem a dospělým přináší období adolescence, které začíná po patnáctém roce života. U děvčat toto období nastupuje obvykle zhruba šestnáctým rokem, zatímco chlapci do této etapy dospívají obvykle přibližně o rok později. Kdy adolescence vlastně končí nelze jasně vymezit, ale většina autorů udává přibližně dvacátý rok života. Zlomovým okamžikem je v této etapě jistě dosažení osmnáctého roku života a s tím související dosažení plné právní odpovědnosti. V etapě adolescence dochází k prohlubování vlastní identity a zároveň se spousta adolescentů stává nezávislými na své rodině a začleňuje se do pracovního života. Velká část však studuje, dokončuje střední školu a někteří adolescenti pokračují ve studiu na vysoké škole. Tito vysokoškolští studenti jsou pak obvykle déle závislí na rodině. Celkově však toto období přináší velké přenesení odpovědnosti na mladistvého adolescenta, který za sebe sám rozhoduje, je odpovědný za své chování i jeho následky a stává se nezávislým. (Šimíčková-Čížková, 2010)

Mladiství v této životní etapě dospívají k naplnění implementaci podstaty partnerského vztahu. Partnerský vztah v tomto věku zahrnuje i sexualitu, přičemž významným rozhraním je první sexuální prožitek dokonaný prvním pohlavním stykem, který mladiství považují za dospělým rovný. Mnoho mladistvých se tak od tohoto aktu samo vnímá jako dospělého člověka. Vztahy však v průběhu adolescence kromě své důležitosti přináší i spoustu stresujících situací, se kterými se mladistvý vypořádává. Takové situace však nenastávají jen v partnerském vztahu, ale i ve vztahu rodinném, přátelském a také ve vztahu mezi učiteli a studenty, který je někdy doprovázen různými neshodami. (Skorunková, 2013)

Dosažením plnoletosti, tedy osmnácti let věku, přichází dovršení plné trestní odpovědnosti. Dítě vstupuje mnohem více do světa dospělých, valná většina adolescentů absolvuje autoškolu a získává řidičské oprávnění, pořizují si svůj první automobil a postupně se začínají stavět na vlastní nohy. Adolescenti se také někdy dostávají do situace, kdy řeší těhotenství, a to ať už plánované nebo neplánované. Kromě odpovědnosti sami za sebe, tak najednou přichází zodpovědnost za dalšího člověka, tedy vlastní dítě, které je na svých rodičích po narození plně závislé. Od této chvíle tak adolescenti musí nejen zvažovat své jednání a jeho následky v souvislosti s vlastním případným potrestáním, které by následovalo po spáchání trestného činu, ale také je třeba počítat s možnými následky, které by ovlivnily i život malého dítěte.

2 Výzkumné šetření - komparatistická metoda

Tato kapitola bude věnována výzkumnému šetření, které bude zaměřeno na komparaci hranice trestní odpovědnosti mezi několika státy Evropy, a to včetně porovnání spáchaných trestných činů mládeže v posledních pěti letech.

2.1 Předmět výzkumu

Předmět výzkumu bude zaměřen na zjištění optimálnosti věkové hranice trestní odpovědnosti v naší zemi, a to pomocí komparace s Evropskými státy, kde je tato hranice nastavena různě. Z této komparace bude následně zjištěno, zda je věková hranice trestné odpovědnosti mládeže v České republice nastavena optimálně, nebo zda by bylo vhodné navrhnout její změnu.

2.2 Výzkumný problém

Výzkumným problémem diplomové práce je zjištění optimální věkové hranice trestní odpovědnosti v podmínkách naší země. Zda je tato hranice nastavena vhodně bude zjišťováno porovnáním jejího věkového nastavení, počtu spáchaných trestných činů, možných opatření, která lze za spáchání trestného činu uložit osobám pod hranicí trestní odpovědnosti, ale i mladistvým, či porovnáním věkové hranice legálního pohlavního styku a trestní odpovědnosti, tedy zda jsou tyto dvě hranice shodné, či nikoli.

2.3 Cíl výzkumu

Věková hranice trestní odpovědnosti je často diskutovaným tématem nejen v laické společnosti, ale i v kruzích odborníků zabývajících se kriminalitou mládeže a jejím soudnictvím. Cílem této diplomové práce tedy bude zhodnotit tuzemskou právní úpravu v komparaci s jinými zeměmi v rámci Evropy a dobrat se tak k závěru, zda je v našich národních podmínkách věková hranice trestní odpovědnosti nastavena správně, resp. zda by bylo vhodné ji snížit či zvýšit.

2.4 Výzkumná metoda

Pro účely této diplomové práce bude celý výzkum proveden srovnávací metodou, a to právní komparatistikou. Konkrétní vymezení tohoto pojmu je však značně složité, jelikož se nabízí spousta různých formulací. Klokočka například ve svém díle definuje právní

komparatistickou vědu tak, že „*spočívá ve srovnávání prostorově nebo časově oddělených jevů, které jsou svou povahou srovnatelné: např. institucí shodného charakteru nebo systémově shodné funkce.*“ (Klokočka, 1996, s. 17)

Důležitou podmínkou pro využití komparace je možnost porovnat zkoumané úkazy, kdy je očekávána jejich rozmanitost. Z toho tedy vyplývá, že v rámci komparace nemohou být porovnávané fenomény totožné, jelikož by nedocházelo k porovnávání. Ke komparaci tedy může docházet pouze tehdy, je-li výsledné zjištění prospěšné. V případě trestněprávní komparace bude nejpatrnější rozdíl mezi vzdálenějším právním uspořádáním, tedy co nejvíce rozličným v porovnání s našim tuzemským. Aby tedy bylo možné provést komparatistiku, je nutné provádět tuto metodu zkoumání pouze u toho, co je srovnatelné. (Pokorný, 2010)

V rámci komparace je třeba porovnávat dva prvky, kdy prvním je comparatum, tedy to, co je srovnáváno. Tento prvek je v tomto případě jediný. Druhým prvkem je poté comparandum, což je to, co je porovnáváno s prvním prvkem, přičemž comparandum je možné složit z různého množství prvků, které budou se srovnávaným prvkem komparovány. Nepostradatelným prvkem je v komparatistice také tzv. tertium comparationis. Jedná se o prvek, který sjednocuje společné vlastnosti elementů komparace, kdy je tedy důležité, aby určené prvky byly komparatibilní a v něčem si navzájem podobné. (Knapp, 1996)

Tato komparatistika zkoumá analogické znaky, ale také odchylky, a to mezi dvěma či více státy, resp. jejich trestněprávními systémy. Zjištění, která z komparatistiky vzejdou, mohou být podkladem pro novelizaci obecně závazných právních předpisů, ve kterých bude navržena úprava tuzemského práva, a to na základě zkušenosti v jiné zemi. Kromě úprav může být také návrh k doplnění našeho právního systému tam, kde výzkumník spatřuje nedostatky. Součástí trestněprávní komparatistiky jsou další doprovodné metody, které jsou v průběhu výzkumného šetření využívány. Do komparatistiky se tak promítá především analýza, syntéza, indukce a dedukce. (Pokorný, 2010)

„Tato metodologie spočívá v sedmi postupných krocích:

- 1. **předběžné stadium – otázka tretia comparationis nebo srovnatelnosti předmětu zkoumání: tedy: je srovnání možné?***
- 2. **výběr předmětu srovnávání.***
- 3. **výběr právních systémů ke komparaci.***
- 4. **první fáze zkoumání: determinace podobností a odlišností.***
- 5. **komparativní syntéza.***
- 6. **druhá fáze zkoumání: vysvětlení podobností a odlišností.***
- 7. **třetí fáze zkoumání: zhodnocení výsledků.**“ (Pokorný, 2010, s. 51)*

Na právní komparatistiku bylo v minulosti pohlíženo jako na spekulativní metodu, což se však změnilo ve chvíli, kdy se začala zdůrazňovat její prospěšnost a aplikovatelnost do práva v oblasti jeho praktického využití. Změnou pohledu na tuto výzkumnou metodu je nezbytné, aby právníci v dnešní době rozšiřovali své důkazy v mezinárodním měřítku, nikoli jen v rámci tuzemské právní úpravy. (Kühn, 2002)

Cílem trestněprávní komparatistiky není vytvořit celistvou předlohu, která by mohla být předložena zákonodárcům jako návrh k určitým úpravám v oblasti práva. Tato metoda si klade za cíl přijít s iniciativním návrhem a určitou představou, jakým směrem by se zkoumaná problematika mohla dále vyvíjet. (Pokorný, 2010)

Jak dále zmiňuje ve svém díle Pokorný, autoři byli dříve skeptičtí vůči kombinování prvků anglosaského a kontinentálního právního systému. Oba tyto řády se však mohou navzájem inspirovat a využití prvků z obou těchto systémů může být ve výsledku přínosné. Důkazem toho je evropské právo, které vzniklo právě kombinací anglosaského a kontinentálního právního systému.

V rámci tohoto výzkumu byla pro získání stěžejních informací potřebných ke komparaci využita metoda desk research (též nazývána jako panel expertů). Pro účely výzkumu této diplomové práce bylo osloveno celkem 11 styčných důstojníků Police České republiky, kdy každý z nich pracuje v jiné zemi v rámci Evropy. Těmto jedenácti důstojníkům bylo odesláno 10 tazatelských otázek, které budou předmětem komparace tuzemské právní úpravy s právní úpravou v jiných zemích Evropy, přičemž odpovědi byly poskytnuty od pěti styčných důstojníků. Prostřednictvím dílčích výzkumných otázek bude odpovězeno na hlavní výzkumnou otázku, která je zároveň cílem celého výzkumného

šetření, a to zda je věková hranice trestní odpovědnosti nastavena v podmínkách České republiky optimálně, či zda by bylo na místě ji upravit, a to jejím snížením či zvýšením.

Metoda desk research je patřičná při hledání východisek, kdy je potřebné mít určité vědomosti z různých odvětví. Naopak je nemístná ve chvíli, kdy je zamýšleno zapojit širokou veřejnost, od které se nedostane vyžadovaných vědomostí. V rámci metody desk research dochází k uspořádanému sbírání údajů, kdy je provedena analýza určitých poznatků. Primárně je třeba vyobrazit aktuální stav, porozumět mu a eventuálně nastínit následující rozvoj. Pro potřeby analýzy budou v této práci využita právě data získaná od odborníků, kteří potřebné informace získají v rámci své země, a to ze statistik, zákonů, odborných publikací či vnitřně organizovaných souborů informací. (Participativní metody COV, 2019, online)

Nejprve tedy musí být vymezen cíl, kterým je v této práci zjistit, zda je hranice trestní odpovědnosti nastavena optimálně v podmínkách naší země. Současně je třeba vymezit si výzkumné otázky, které nám pomohou se k tomuto cíli dobrat. V tomto bodě je velice důležité si uvědomit, na které záležitosti nebude brán ohled. Následuje sběr informací, tedy získávání potřebných dat od odborníků, kteří se orientují v daném oboru a mají odpovídající znalosti, které jsou pro účely výzkumu žádoucí a poté dochází ke zpracování získaných dat. V této chvíli tedy dojde k analýze vytěžených údajů, díky čemuž dojde k souhrnnému porozumění současné situace zkoumané problematiky. (České priority, 2022, online)

2.5 Výzkumné otázky

Podstatou výzkumu je vytyčení výzkumných otázek. V rámci této diplomové práce bylo stanoveno pro komparaci věkové hranice trestní odpovědnosti v České republice a jiných Evropských státech pět dílčích výzkumných otázek. Na tyto dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO) budou odpovědi vytěženy z informací, které pro účely této práce poskytl styční důstojníci Policie České republiky. U jednotlivých dílčích otázek bude provedena komparace právní úpravy ve vybraných státech Evropy, kdy dojde k porovnání různých faktorů, které by mohli poukázat na optimálně nastavenou věkovou hranici trestní odpovědnosti v naší zemi, nebo naopak na možnou či dokonce potřebnou změnu.

Vedoucí této diplomové práce ze své pozice policejního prezidenta oslovil 11 styčných důstojníků Policie ČR, kterým bylo zasláno 10 tazatelských otázek, kdy odpovědi na tyto

otázky umožní provést komparaci mezi jednotlivými státy a odpovědět tak na hlavní výzkumnou otázku. Data z některých států nemohla být v současné době poskytnuta, někde nebylo možné se k potřebným datům dostat, jinde pro získávání potřebných informací neměli styční důstojníci dostatečný časový prostor, a tak byla získána data, která mají určitou vypovídající hodnotu, od celkem pěti styčných důstojníků z pěti zemí Evropy.

HVO: Je věková hranice trestní odpovědnosti nastavena v podmínkách naší země optimálně?

Dílčí výzkumné otázky pro právní komparatistiku optimální věkové hranice trestní odpovědnosti byly stanoveny následovně:

DVO1: Jaké je procentuální zastoupení činů jinak trestných a provinění oproti zbývající trestné činnosti?

DVO2: Jaká legislativa se ve vybraných zemích Evropy zabývá trestnou činností mládeže a jak je nastavena hranice trestní odpovědnosti?

DVO3: Jsou ve vybraných zemích Evropy jiná a efektivnější opatření vůči nezletilým delikventům než v České republice?

DVO4: Liší se ve vybraných zemích hranice trestní odpovědnosti a legálního pohlavního styku?

DVO5: Jaké preventivní programy se ve vybraných zemích aplikují na prvním stupni základní školy?

2.6 Vyhodnocení získaných dat

V prvním stádiu výzkumu byla položena otázka, jak je nastaven trestněprávní systém dětí a mladistvých v jiných zemích Evropy a kdy se v těchto zemích stávají děti trestně odpovědnými. Srovnání systému soudnictví ve věcech mládeže je možné porovnat, a to i bez ohledu na to, zda je v dané zemi právní úprava anglosaská, či kontinentální, jelikož i v odlišném právním systému lze najít inspirativní metody, které by mohly být přeneseny do naší tuzemské úpravy. Comparatem, tedy předmětem ke zkoumání, byla určena Česká republika, resp. její právní úprava a comparandem se stalo pět zemí Evropy, ze kterých bylo možné vytěžit potřebné informace k výzkumu. Těmito zeměmi jsou Slovensko,

Rakousko, Německo, Maďarsko a Velká Británie. Právní systémy těchto zemí budou komparovány se systémem nastaveném v České republice. U jednotlivých dílčích otázek, které byly stanoveny, bude v první fázi výzkumného šetření probíhat určení podobností a odlišností mezi právními systémy v oblasti soudnictví ve věcech mládeže, a to mezi Českou republikou a dalšími pěti státy. Dalším krokem je shrnutí komparace, následuje vysvětlení podobností a odlišností a celý výzkum je poté zakončen zhodnocením výsledků.

Vyhodnocení informací získaných na základě komparatistické metody bude provedeno pomocí porovnávání jednotlivých odpovědí mezi Českou republikou a zvolenými státy Evropy, kdy tyto odpovědi byly vytěženy od styčných důstojníků Policie České republiky, a to cestou policejního prezidia. Styční důstojníci odpověděli na deset tazatelských otázek. Odpovědi na tazatelské otázky jsou výchozími při zjišťování odpovědí k jednotlivým dílčím výzkumným otázkám. Odpovědi styčných důstojníků tak budou pomocí komparace dále zpracovány dle výše uvedených kroků této metody, přičemž u mnohých odpovědí budou využity tabulky a grafy. Bude zkoumáno, jak je nastavena věková hranice trestní odpovědnosti v jednotlivých zemích a jaká opatření, resp. tresty mají orgány vymáhající právo k dispozici. Hodnocena bude i souvztažnost systému trestní odpovědnosti s počtem spáchaných deliktů ze strany nezletilých. Dále dojde k procentuálnímu určení kriminality mládeže z celkové kriminality v daném státu a následné komparaci s přihlédnutím k věkové hranici, z čehož bude možné vyčíst, zda má nižší, či vyšší hranice trestní odpovědnosti přímo úměrný vliv na celkovou kriminalitu mládeže. Budou provedeny i další komparace, a to v závislosti na množství a relevantnosti poskytnutých dat z vybraných států v rámci Evropy. V této části budou získané poznatky z dílčích výzkumných otázek následně diskutovány a vyhodnoceny a poté bude přímou návazností odpovězeno na hlavní výzkumnou otázku. Z oslovených 11 styčných důstojníků zaslalo pouze 5 z nich odpovědi v požadovaném časovém horizontu, přičemž tyto odpovědi byly podkladem pro zodpovězení dílčích výzkumných otázek. Země, které budou zapojeny do komparace jsou Slovensko, Maďarsko, Německo, Rakousko a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku (dále jen Velká Británie). Všechna data, zanesená do následujících tabulek a grafů, jsou součástí přílohové části této práce.

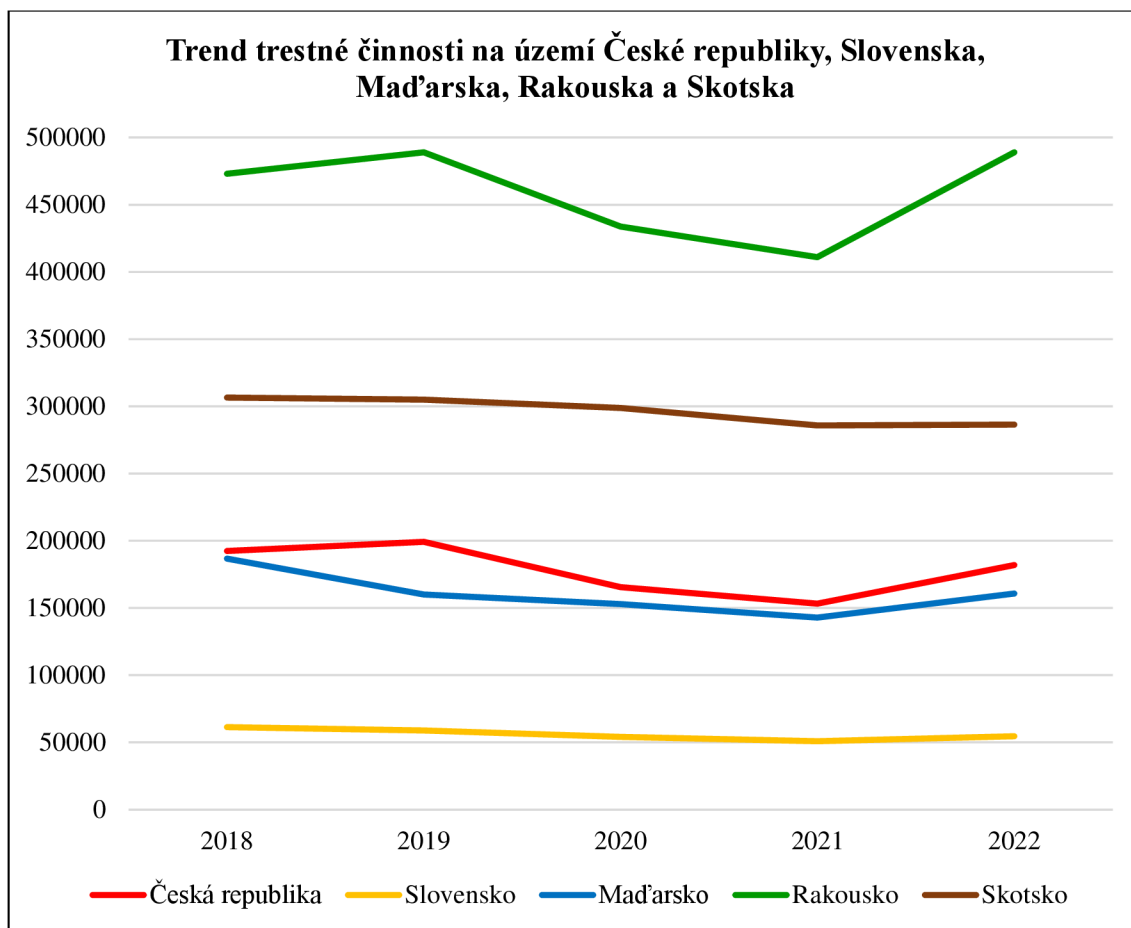
DVO1: Jaké je procentuální zastoupení činů jinak trestných a provinění oproti zbývajícím trestným činnostem?

Aby mohlo dojít k procentuálnímu výčtu spáchaných činů jinak trestných a provinění, je zapotřebí se nejprve zaměřit na celkový počet trestných činů, a to ve všech zemích, které byly vybrány pro toto výzkumné šetření.

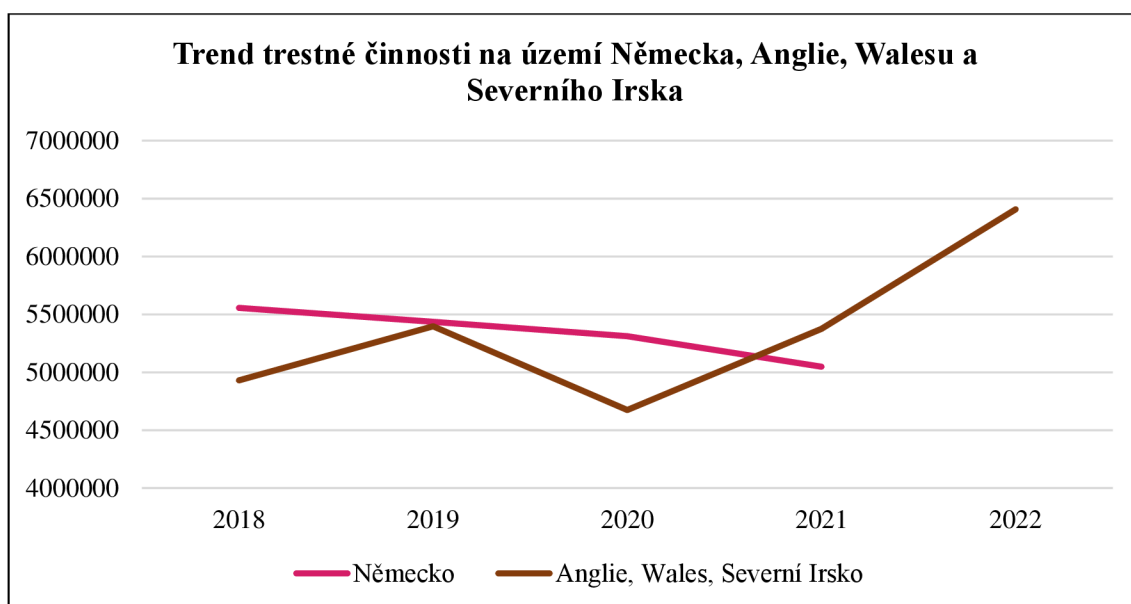
Tabulka 2 Celkový počet trestných činů spáchaných v letech 2018-2022

Země	2018	2019	2020	2021	2022
Česká republika	192 405	199 221	165 525	153 233	181 991
Slovensko	61 392	58 829	54 244	50 915	54 586
Maďarsko	186 724	160 093	152 974	142 863	160 820
Německo	5 555 520	5 436 401	5 310 621	5 047 860	neposkytnuto
Rakousko	472 981	488 912	433 811	410 957	488 949
Anglie, Wales, Severní Irsko	4 931 036	5 395 937	4 673 873	5 375 560	6 406 600
Skotsko	306 514	304 878	298 879	285 789	286 500

V tabulce jsou uvedeny celkové počty trestných činů spáchaných v uvedených letech. Aby bylo možné lépe porovnat nárůst či pokles celkové trestné činnosti v průběhu let 2018-2022, budou nyní počty trestných činů zaneseny do spojnicového grafu. Díky vzniklým spojnicím tak lze vidět trend, kterým se páchaní trestné činnosti ve vybraných zemích vyvíjí. Vzhledem k výrazně vyšším hodnotám, které jsou z tabulky patrné v Rakousku a třech zemích Velké Británie, budou tyto dvě země zaneseny do samostatného grafu, aby byla vztupná či sestupná tendence patrnější.



Graf 4 Trend trestné činnosti na území České republiky, Slovenska, Maďarska, Rakouska a Skotska



Graf 5 Trend trestné činnosti na území Německa, Anglie, Walesu a Severního Irsku

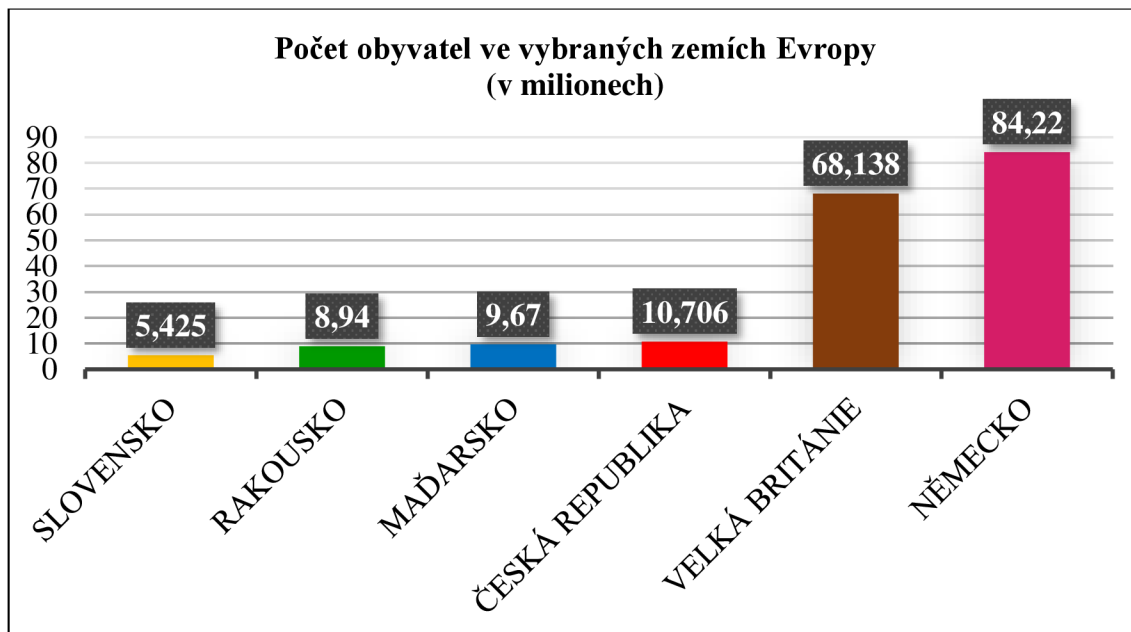
Z těchto grafů je patrné, že v roce 2020, tedy v době, kdy platila různá opatření a omezení v rámci pandemie nemoci covid, je nižší nápad trestné činnosti, a to ve všech sledovaných zemích. Kromě Velké Británie, pokračuje sestupná tendence i v roce 2021, kdy se všechny tyto státy potýkaly s pokračováním platnosti opatření a omezení, která byla v souvislosti s covidovou pandemií nařízena. V roce 2022 je již ve většině zemí viditelná vzestupná tendence.

V Rakousku se trestná činnost za rok 2022 vrátila na stejnou hodnotu, jako v roce 2019, tedy před vypuknutím pandemie. V Anglii, Walesu a Severním Irsku byl v roce 2022 zaznamenán dokonce největší počet spáchaných činů za posledních 5 let, kdy oproti roku 2019 činí tento rozdíl více než jeden milion trestných činů. Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Skotsko zaznamenalo v souvislosti s covidovým obdobím sestupnou tendenci, která však za poslední rok, tedy rok 2022, opět navyšuje předchozí hodnoty a trend trestných činů se tak stává naopak vzestupným.

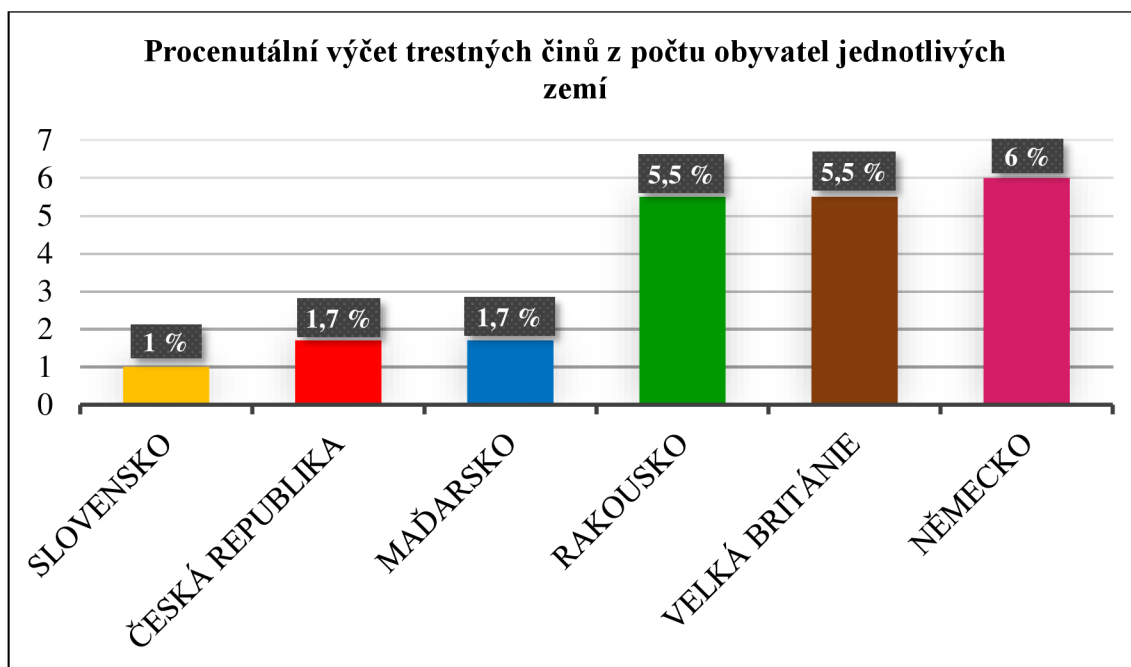
Dle mého názoru by na nárůst počtu spáchaných trestných činů ve všech uvedených zemích za rok 2022 mohlo mít vliv i vypuknutí války na Ukrajině, kdy se v otevřených zdrojích uvádí, že Ukrajinu opustilo v souvislosti s válkou cca 4 mil. obyvatel, tj. cca 10 % obyvatel Ukrajiny rozhodlo opustit svoji zemi a najít si náhradní domov v jiném evropském státu. Tento předpoklad ovšem nepotvrzují tuzemská data. Česká republika vydala téměř půl milionu víz za účelem dočasné ochrany občanů Ukrajiny a v současné době se odhaduje, že cca 300 tis. Z nich u nás skutečně žije. Podíl trestné činnosti příslušníků Ukrajiny však v ČR meziročně vzrostl pouze o 0,6 %. Celkový nárůst kriminality v České republice (mezi lety 2021 a 2022) však činí téměř 19 %.

Níže uvedený graf 6 znázorňuje počet obyvatel v jednotlivých zemích. Hodnoty vykazují počet obyvatel v milionech. Uvedené hodnoty ke všem státům byly získány z Oficiálních webových stránek vlády Spojených států (United States Census Bureau, 2023, online) a následně zaneseny do grafu. Získané údaje jsou aktuální k březnu 2023. Tyto hodnoty budou výchozími pro možnost procentuálního výčtu počtu spáchaných trestných činů z počtu obyvatel v jednotlivých zemích, a to bez ohledu na recidivu pachatelů. Procentuální výčet tedy odpovídá tomu, že jeden pachatel spáchal právě jeden trestný čin. Pro počet trestných činů byly při výpočtech využity údaje z tabulky 2, a to za rok 2022, přičemž pro Německo byla využita data z roku 2021, a to z důvodu nedostupných

informací z roku 2022. U procentuálního výčtu trestných činů spáchaných ve Velké Británii byla sečtena data ze všech čtyř zemí Velké Británie.



Graf 6 Počet obyvatel ve vybraných zemích Evropy (v milionech)



Graf 7 Procentuální výčet trestných činů z počtu obyvatel jednotlivých zemí

Z těchto údajů vyplývá, že nejnižší procento spáchaných trestných činů vůči počtu obyvatel v jednotlivých zemích, je na Slovensku, následuje Česká republika a Maďarsko, kdy v těchto dvou zemích je procentuální výčet shodný. V České republice procentuální výčet trestných činů činil v roce 2022 vůči počtu obyvatel 1,7 %. Oproti tomu na území Rakouska, Velké Británie a Německa je toto procento více než trojnásobné. Česká republika je tak v komparaci s ostatními porovnávanými zeměmi jednou z těch, která mají nejnižší procentuální výčet počtu trestných činů, což lze hodnotit velmi kladně. Jedním z faktorů vyššího páchaní trestných činů v Rakousku, Velké Británii a Německu je, dle mého názoru, nedostatečná prevence kriminality, případně její nedostatečné řešení. Současně však u ostatních zemí může být důvodem nižších počtů činů jinak trestných také jejich latentnost.

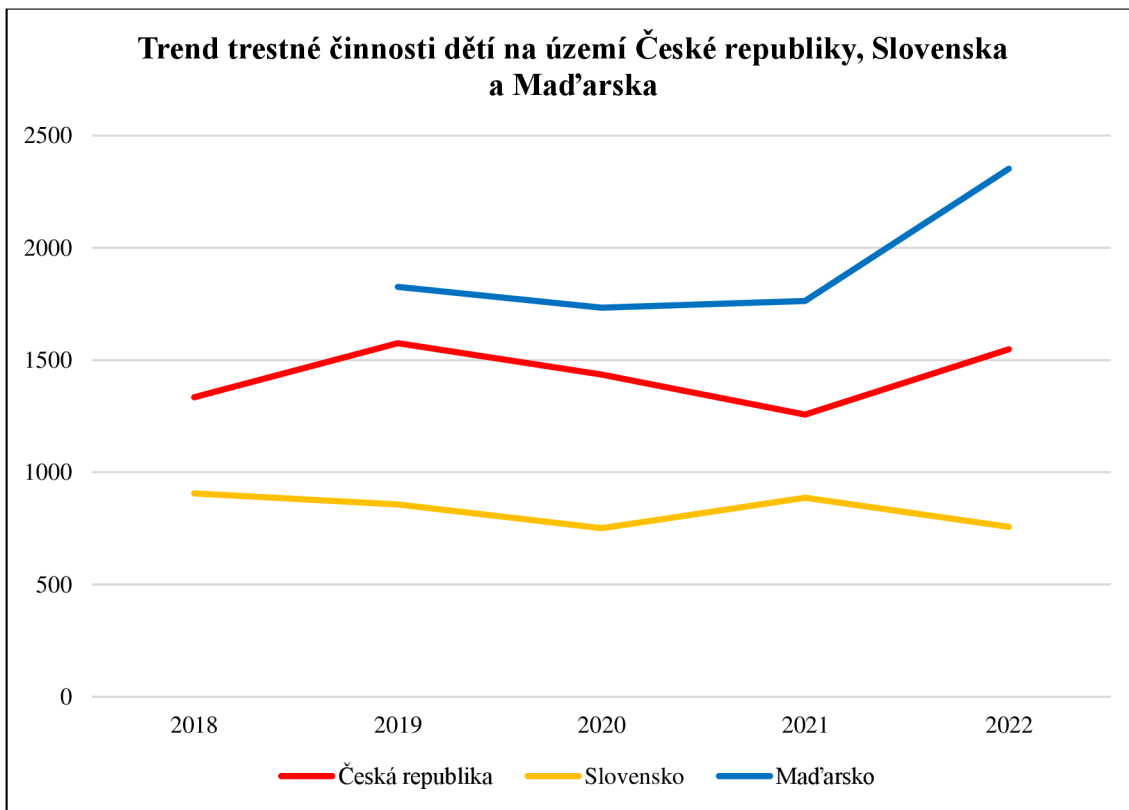
V níže uvedené tabulce 3 jsou uvedeny celkové počty činů jinak trestných spáchaných dětmi pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti v jednotlivých vybraných zemích, a to opět od roku 2018 až do roku 2022. Některé údaje nebyly oslovenými státy poskytnuty, jelikož například v Německu prozatím nedošlo ke zveřejnění statistik za rok 2022.

Tabulka 3 Celkový počet činů jinak trestných spáchaných dětmi v letech 2018-2022

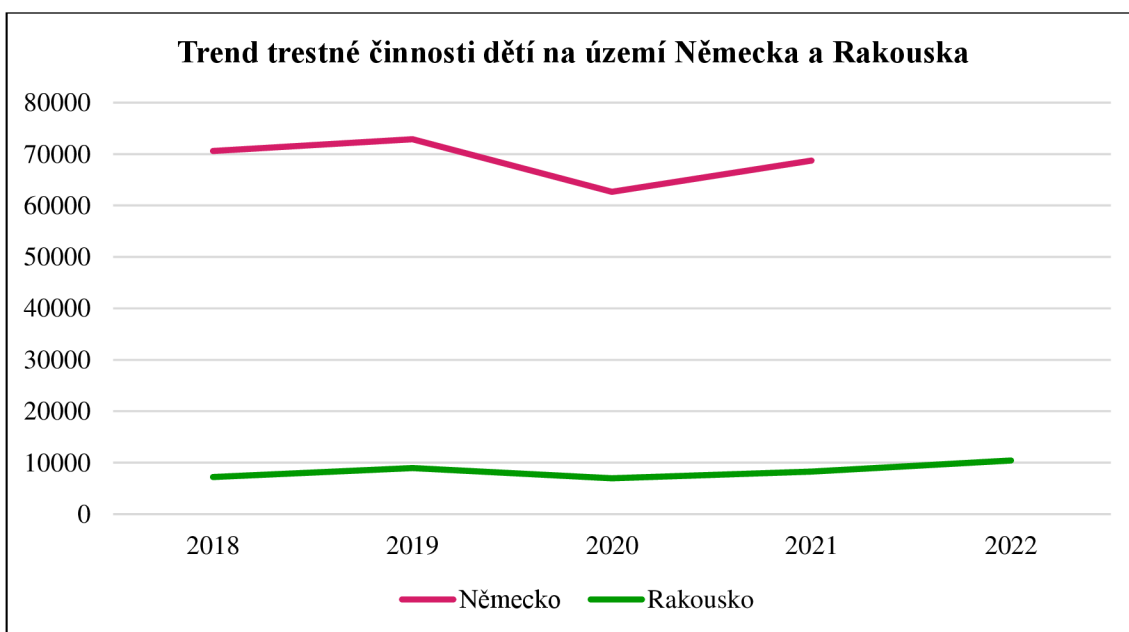
Země	2018	2019	2020	2021	2022
Česká republika	1 334	1 575	1 435	1 257	1 548
Slovensko	906	857	751	886	787
Maďarsko	změna zákona	1 825	1 733	1 763	2 352
Německo	70 603	72 890	62 668	68 725	neposkytnuto
Rakousko	7 233	8 985	6 971	8 255	10 428
Anglie, Wales	neposkytnuto	4 447	3 815	4 729	neposkytnuto
Skotsko	neposkytnuto	neposkytnuto	neposkytnuto	neposkytnuto	neposkytnuto

Hodnoty činů jinak trestných spáchaných ve vybraných zemích za posledních 5 let znázorňují grafy 8 a 9, kde došlo vzhledem k velmi rozdílným hodnotám k rozdělení zemí na dvě skupiny. První skupina (graf 8) je tvořena státy, kde počet činů jinak trestných

nepřesáhl pět tisíc a druhá (graf 9) je pak tvořena zbylými státy převyšujícími tuto hodnotu.



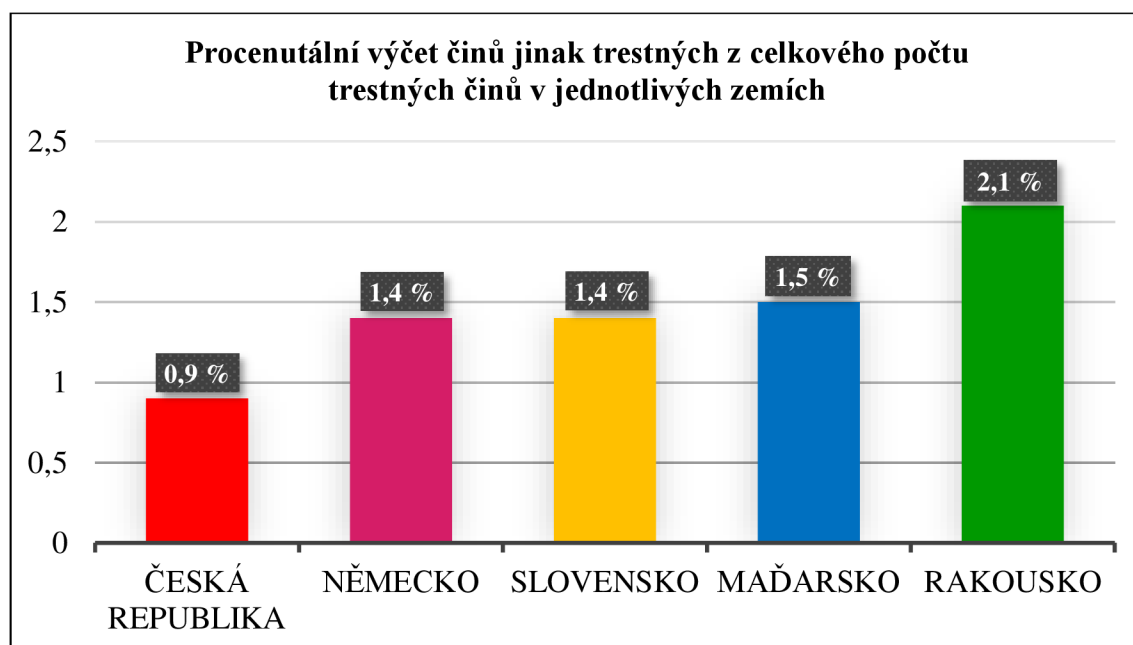
Graf 8 Trend trestné činnosti dětí na území České republiky, Slovenska a Maďarska



Graf 9 Trend trestné činnosti dětí na území Německa a Rakouska

Jak ze spojnic znázorněných v grafech 8 a 9 vyplývá, i na trestnou činnost spáchanou dětmi měla vliv covidová opatření, kdy v letech 2020 dochází k jejímu poklesu. Česká republika je jediným státem, kde je viditelná pokračující sestupná tendence i v roce 2021, který byl pandemií rovněž ovlivněn. V roce 2022 je již opět vidět vzestupný trend u všech států, přičemž jedinou výjimkou opačného trendu je Slovensko. Nárůst počtu činů jinak trestných by mohl být způsoben vlivem rozvolnění opatření po ústupu pandemie.

Do grafů nebylo možné uvést počet činů jinak trestných spáchaných v Maďarsku v roce 2018, a to z důvodu změny zákona, která nastala v polovině tohoto roku. Zároveň nebyla uvedena hodnota za rok 2022 na území Německa, kde prozatím nedošlo ke zveřejnění statistik kriminality za uplynulý rok. Z Velké Británie nebylo možné získat celistvé informace, a tak do tohoto grafu nebyla zahrnuta.



Graf 10 Procentuální výčet činů jinak trestných z celkového počtu trestných činů v jednotlivých zemích

Výše uvedený graf 10 znázorňuje procentuální porovnání počtu spáchaných činů jinak trestných mezi jednotlivými zeměmi. Tato procenta byla vypočítána počtem činů jinak trestných z celkového počtu trestných činů. Z údajů zanesených do grafu 10 vyplývá, že procento páchaní těchto činů je nejnižší v České republice. Činy jinak trestné spáchané v České republice tvoří 0,9 % z celkového počtu trestných činů. O půl procenta vyšší páchaní těchto činů je zaznamenáno na území Německa a Slovenska. Jen o jednu desetinu

procenta vyšší je poté výčet činů jinak trestných spáchaných v Maďarsku. Největší rozdíl je v této komparaci mezi Českou republikou a Rakouskem, kdy procentuální nárůst činů jinak trestných převyšuje dvojnásobnou hodnotu.

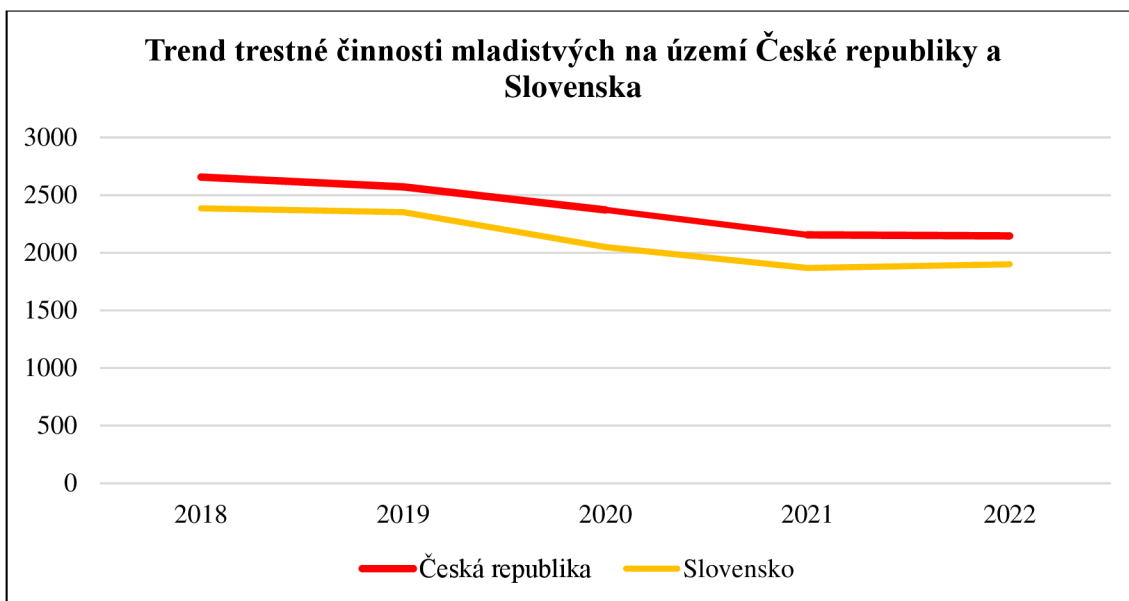
I přesto, že je Německo v počtu obyvatel největší z uvedených zemí, je zde procentuální zastoupení činů jinak trestných téměř průměrné. Hodnota aritmetického průměru zde činí 1,46 %. Česká republika je tak hodnocena podprůměrně, což je v tomto případě pozitivní zjištění.

Poslední věkovou kategorií, u které dojde ke komparaci spáchaných činů, je kategorie mladistvých, která se dopouští tzv. provinění. Tabulka 4 znázorňuje počet provinění, která spáchala věková kategorie, do které patří nezletilí mezi věkovou hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností.

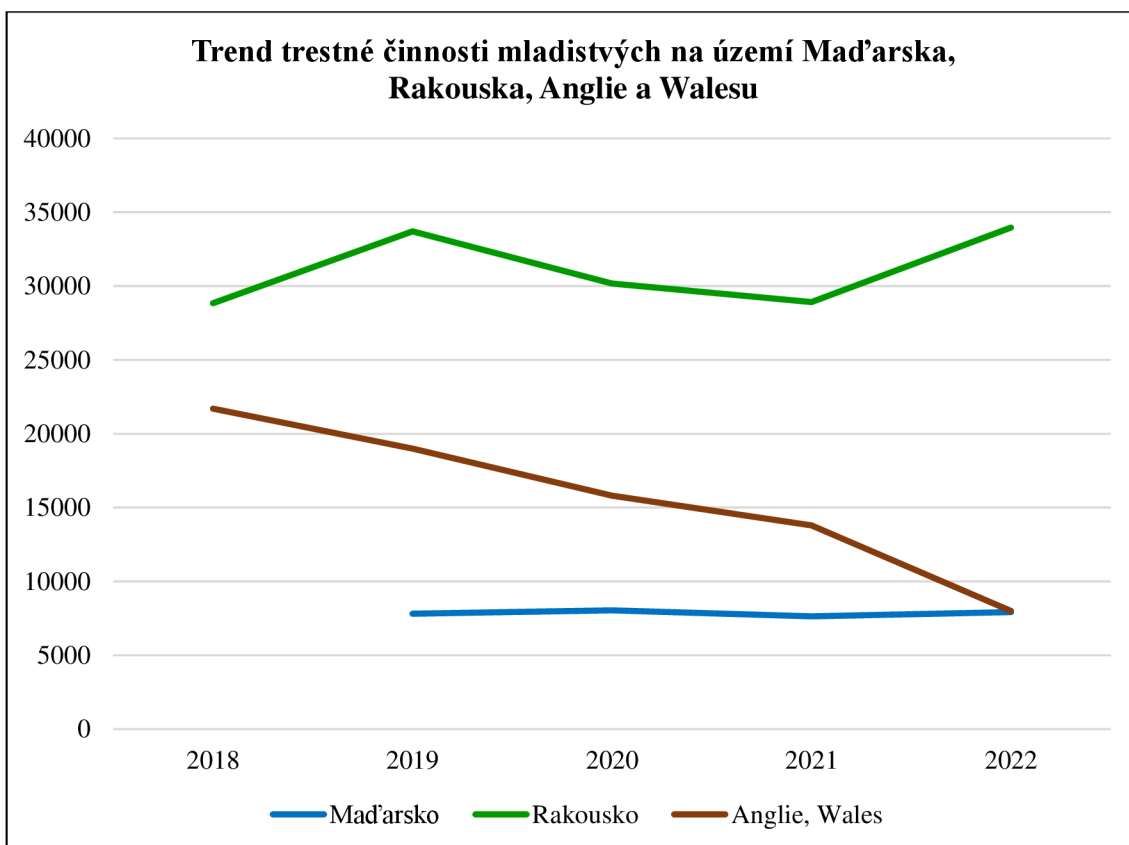
Tabulka 4 Celkový počet provinění spáchaných mladistvými v letech 2018-2022

Země	2018	2019	2020	2021	2022
Česká republika	2 656	2 572	2 372	2 155	2 146
Slovensko	2 385	2 351	2 050	1 868	1 900
Maďarsko	změna zákona	7 804	8 042	7 635	7 913
Německo	177 431	177 082	162 964	154 889	neposkytnuto
Rakousko	28 841	33 705	30 178	28 930	33 964
Anglie, Wales	21 700	19 000	15 800	13 800	8 000
Skotsko	neposkytnuto	neposkytnuto	neposkytnuto	neposkytnuto	neposkytnuto

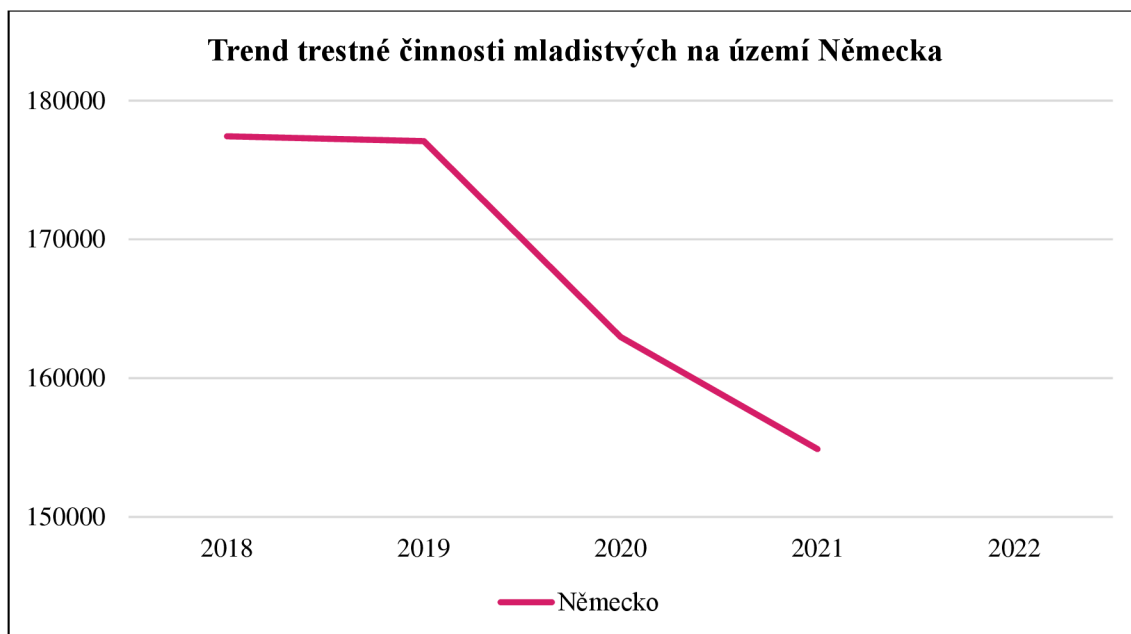
Pro lepší přehlednost budou i v tomto případě využity spojnicové grafy, přičemž kvůli lepšímu znázornění trendu kriminality mladistvých, budou státy rozděleny do třech kategorií na základě počtu spáchaných provinění. Následující graf 11 zahrnuje státy, kde počet provinění nepřesahuje za posledních pět let tři tisíce skutků, graf 12 znázorňuje státy, kde počet spáchaných provinění není vyšší než čtyřicet tisíc skutků a graf 13 znázorňuje samostatně Německo, kde počet provinění převyšuje hranici sto tisíc skutků.



Graf 11 Trend trestné činnosti mladistvých na území České republiky a Slovenska

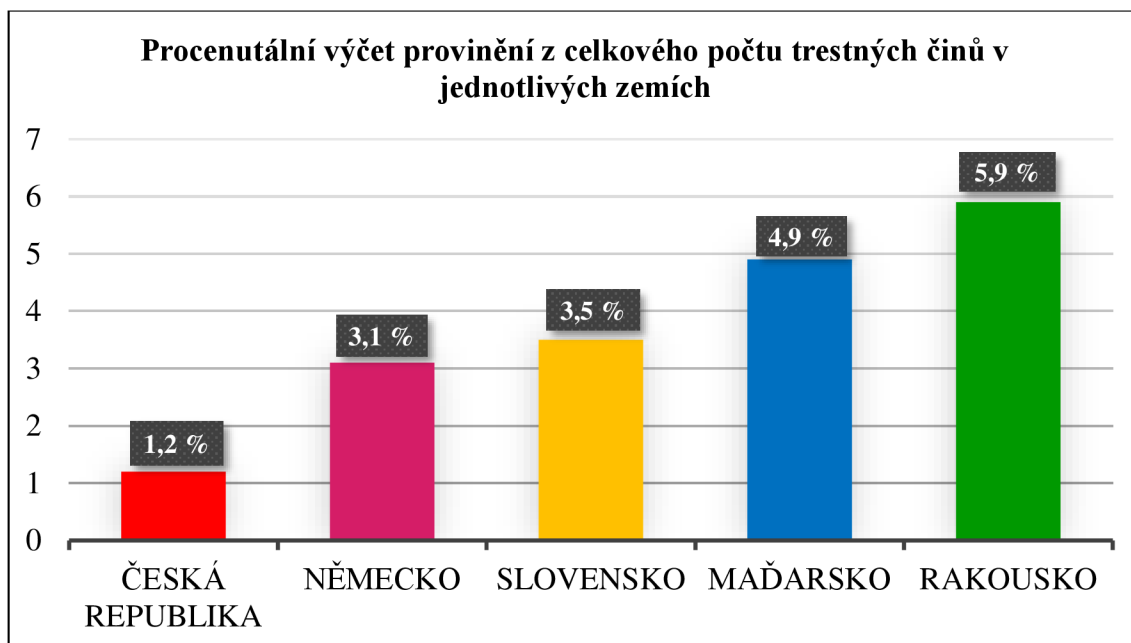


Graf 12 Trend trestné činnosti mladistvých na území Maďarska, Rakouska, Anglie a Walesu



Graf 13 *Trend trestné činnosti mladistvých na území Německa*

U počtu provinění, kterých se dopustili mladiství, je ve všech zemích viditelná sestupná tendence v době pandemie nemoci covid, a to jak v roce 2020, tak i v roce 2021. Tyto dva roky doprovázela různá omezení a opatření, která svým způsobem omezila možnosti páchání trestné činnosti. Jak je však viditelné ve výše uvedených grafech, V Anglii a Walesu došlo ke snížení počtu trestných činů spáchaných touto kategorií i v roce 2022. V Anglii není zaznamenáno navýšení spáchaných trestných činů, jako tomu je u většiny ostatních zemí, kde se oproti roku 2021 počet provinění mladistvých zvýšil. Výjimkou je zde také Česká republika, kde došlo i v roce 2022 k nepatrnému snížení počtu provinění. Byť se jedná o rozdíl pouhých devíti provinění, považují za důležité, že nedošlo k výraznému vzestupnému trendu po rozvolnění výše zmíněných omezení a opatření. Zda se však tento trend udrží i nadále, bude třeba znovu analyzovat za několik let, během kterých by nedošlo k podobným různým celoplošným omezujícím opatřením. Poté by mohl být trend kriminality mnohem relevantnější, než je tomu díky covidové pandemii nyní.



Graf 14 *Procentuální výčet provinění z celkového počtu trestných činů v jednotlivých zemích*

V grafu 14 je procentuálně vyobrazené zastoupení provinění spáchaných mladistvými v celkovém počtu trestných činů. Ani v tomto případě nebyla poskytnuta data ze Skotska, díky čemuž nebyla do grafu pro neúplná data zanesena celá Velká Británie.

Z komparace provinění spáchaných mladistvými vyplývá, že Česká republika stojí v porovnání s dalšími vybranými zeměmi nejlépe, přičemž v České republice tvoří spáchaná provinění 1,2 % z počtu všech trestných činů spáchaných v naší zemi. Druhým státem s nejnižším zastoupením spáchaných provinění z celkového počtu trestných činů je s hodnotou 3,1 % Německo, po něm následuje s 3,5 % Slovensko. V porovnání s Českou republikou je procentuální zastoupení provinění v Maďarsku více jak čtyřnásobné a v Rakousku dokonce téměř pětinasobné.

V celé této komparaci je tak vidět značný rozdíl mezi Českou republikou a ostatními státy, kdy v České republice je procento provinění z počtu trestných činů nejmenší. Z grafů 10 a 14 vyplývá fakt, že je procento zastoupení provinění ve všech zemích vyšší než zastoupení činů jinak trestných. V Maďarsku a Rakousku je tento nárůst o více než 3 %. V Maďarsku tato hodnota stoupla o 3,4 %, v Rakousku dokonce o 3,8 %. Na Slovensku činí tento rozdíl 2,1 %, v Německu je nárůst 1,7 % a v České republice je tento rozdíl téměř nepatrný, kdy rozdíl činí 0,3 %.

Ve věkové kategorii mladistvých tak lze vidět, že si Česká republika nevede špatně, zatímco u ostatních států by mohlo být zajímavé zjistit konkrétní příčiny velkého počtu trestných činů, kterých se mladiství dopouští, což však ale není cílem této práce.

Odlišnosti v počtu spáchaných činů na konkrétním území jsou ovlivněny řadou faktorů, a jsou ovlivněny mimo jiné demografickými, sociálními a politickými poměry každého států.

Statistiky zaneseny v tabulkách a grafech u DVO1 značí, že v České republice je počet trestných činů v porovnání s Maďarskem velmi podobný, stejně jako je tomu u těchto dvou zemí v počtu obyvatel, ke kterému je třeba při porovnání spáchaných trestných činů přihlídnout. Při porovnání České republiky se Slovenskem však lze vyvodit, že kdyby mělo Slovensko stejný počet obyvatel, tedy tento nárůst by byl dvojnásobný, pak by Slovensko mělo počet trestných činů za rok 2022 přibližně o 40 % nižší, což je již značný rozdíl. Tuto skutečnost lze přikládat i rozdílné věkové hranici trestní odpovědnosti, která je na Slovensku o rok nižší než v České republice. Je tedy možné, že dřívější převzetí trestní odpovědnosti a s tím související uložení přísnější restrikce, může být důvodem, pro odrazení od delikventního jednání. Tato dílčí výzkumná otázka se dále zabývá celkovým počtem činů jinak trestných, které spáchaly děti, které ještě nedosáhly věkové hranice trestní odpovědnosti, tedy nejsou trestně odpovědné. V této kategorii si Česká republika nestojí vůbec špatně, naopak je jednou ze zemí, které mají nejnižší počet činů jinak trestných spáchaných dětmi v procentuálním výčtu v komparaci s ostatními státy. Stejně dobře je Česká republika postavena při komparaci počtu provinění, které spáchali mladiství, tedy osoby mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností, jak vyplývá z uvedených grafů. U všech spáchaných protiprávních činů je třeba přihlídnout k tomu, že v letech 2020 a 2021 platila v souvislosti s pandemií nemoci covid ve všech těchto státech určitá omezení, která se s největší pravděpodobností podílela na snížení počtu trestné činnosti páchané v těchto dvou letech. Zhodnotit tak vzestupnou či sestupnou tendenci není objektivně zcela možné, a to právě z důvodu opatření, která během uvedených let platila, čímž bylo i omezeno páchaní trestné činnosti v tomto období.

DVO2: Jaká legislativa se ve vybraných zemích Evropy zabývá trestnou činností mládeže a jak je nastavena hranice trestní odpovědnosti?

V **České republice** je soudnictví ve věcech mládeže řízeno zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který je blíže popsán v kapitole 1.3. Tento zákon vyšel v platnost 25. června 2003. K jeho poslední novelizaci došlo zákonem č. 203/2019 Sb., a to k 25. červenci 2019. Polední návrh na novelizaci zákona o soudnictví ve věcech mládeže byl předložen v lednu roku 2023, avšak ten byl zamítnut.

Oproti české právní úpravě nemá **slovenský** právní řád zvláštní zákon, který by se týkal výslovně soudnictví nad mládeží. Problematika týkající se trestné činnosti mládeže a s tím spojených trestů má speciálně vymezenou část, kterou zahrnuje zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon a také zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok. Trestní zákon platný na Slovensku nabyt účinnosti dne 1. ledna 2006, přičemž poslední novelizace byla provedena 17. července 2022. Trestní řád nabyt účinnosti ve stejný den jako trestní zákon, tedy 1. ledna 2006. Poslední novelizace byla provedena 1. prosince 2022 (viz příloha C).

V **Maďarsku** obsahuje kapitola XI trestního zákoníku hmotněprávní ustanovení vztahující se na mládež, zatímco formálněprávní ustanovení zahrnuje v trestním zákoníku kapitola XCV. Trestní zákoník vstoupil v platnost 1. července 2013 a jeho poslední novelizace vstoupila v platnost 1. ledna 2023. Zákon o trestním řízení nabyt účinnosti 1. července 2018. Poslední novelizace tohoto zákona nabude účinnosti 1. července 2023 (viz příloha D).

Trestní právo pro mladistvé v **Německu** je užíváno dle § 10 Strafgesetzbuch ve spojení s § 2 Jugendgerichtsgesetz (zákon o soudech pro mladistvé). Dále je užíván § 1 Jugendgerichtsgesetz pro mladistvé v rozmezí od 14 do 17 let. Trestné činy, kterou jsou trestány dle Strafgesetzbuch jsou i v trestním právu pro mladistvé, přičemž se liší pouze právním následkem nebo hrozícím rozsahem trestu, a to podle § 18 Jugendgerichtsgesetz. Německý zákon o soudech pro mladistvé, tedy zákon Jugendgerichtsgesetz, nabyt platnosti 1. října 1953, v nových spolkových zemích to bylo 29. září 1990. Poslední novelizace proběhla k 1. lednu 2023 (viz příloha E).

V **Rakousku** je systém soudnictví pro mládež upravován zákonem Jugendgerichtsgesetz, tedy samostatným zákonem o soudech pro mladistvé. Tento zákon vstoupil v platnost 20. října 1988, přičemž k poslední novelizaci došlo v roce 2020 (viz příloha F).

Trestní právo není ve **Velké Británii** zásadně kodifikováno. Podmínky pro ukládání trestů vymezují jednotlivé zákony, které konkrétní druh trestné činnosti upravují. Takových zákonů je několik desítek, např. se jedná o zákon o sexuálních trestných činech, zákon o terorismu či zákon o drogách. Zákonů užívaných v soudnictví pro mládež je tak velké množství. Zmíněný zákon o sexuálních trestných činech vešel v platnost v roce 2003, zákon o terorismu v roce 2000 a zákon o drogách v roce 2005 (viz příloha G).

Zatímco v České republice, Německu a Rakousku spravuje soudnictví ve věcech mládeže speciální zákon, v ostatních zemích je problematika součástí trestního zákona a trestního řádu. Aby bylo možné vyhodnotit, která z těchto dvou možností umožňuje přijatelnější přístup v soudnictví mládeže, bylo by třeba důkladně prostudovat veškeré zákony, které jsou výše uvedeny. Toto zkoumání by mohlo přinést zjištění, zda by v případě jednotného zákona pro všechny trestné činy a s tím spojené tresty a opatření, nebyla větší možnost volby vhodnějšího trestu při jeho uložení, a to jak pro nezletilé, tak pro dospělé pachatele. Na druhou stranu je však v samostatném zákoně, který se zabývá pouze soudnictvím ve věcech mládeže, možné lépe nastavit tresty a opatření, která lze nezletilým uložit, přičemž i zde může být spousta výjimek a úprav, které jsou specifitější v souvislosti s věkem těchto pachatelů.

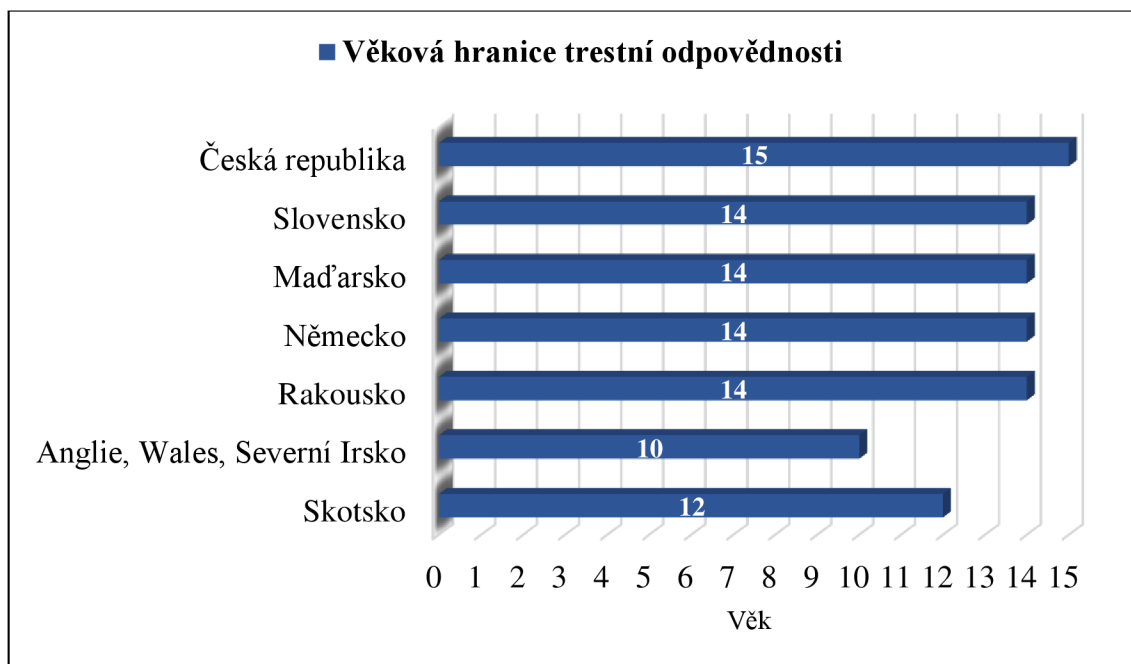
Pokud se vrátíme ke grafu 7 a 11, pak lze konstatovat, že je-li soudnictví ve věcech mládeže spravováno speciálním zákonem, či je součástí trestního zákona a trestního řádu, nemá na páchaní činů jinak trestných a provinění žádný vliv. V České republice je trestná činnost dětí i mladistvých v komparaci s ostatními zeměmi nejnižší, zatímco Rakousko má v obou těchto věkových kategoriích procentuální zastoupení největší. V obou těchto zemích je soudnictví ve věcech mládeže spravováno speciálním zákonem, díky čemuž lze konstatovat, že na počet spáchaných činů nemusí mít vliv to, jakým zákonem je soudnictví ve věcech mládeže řízeno. Bude-li však ukládání opatření a trestů nastaveno tak, aby jejich uložení mělo do určité míry odstrašující efekt na páchaní protiprávního jednání, pak by se taková zákonná úprava mohla na počtu takového jednání pozitivně odrazit.

Z uvedených údajů je také patrné, že se většina oslovených států zabývá oblastí soudnictví mládeže poměrně intenzivně, přičemž většina z těchto zemí novelizovala zákon, který s touto problematikou souvisí, v posledních čtyřech letech. Lze tak předpokládat, že tyto zákony jsou optimálně aktualizovány a nejsou zastaralé a reagují

na novodobé trendy. Díky novelizacím je možné zákony pozměňovat tak, aby z nich vycházející ustanovení byla co nejpříjemnější a co nejefektivnější.

Zákonná úprava vymezuje mimo jiné i hranici trestní odpovědnosti, kterou se tato práce zabývá. Proto považuji za nezbytné provést komparaci věkového nastavení této hranice. V **České republice** se stává trestně odpovědným nezletilý, který dovrší 15 let, a to den následující po dni narození. **Slovenský** trestní zákon stanovuje hranici trestní odpovědnosti od dovršení 14 let, avšak existuje zde výjimka, kdy podle § 95 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (dále jen TZ), není trestně odpovědným nezletilý mladší 15 let, pokud v době spáchání činu nedosáhl rozumové a mravní vyspělosti natolik, aby byl schopný rozpoznat protiprávnost svého jednání, nebo ho ovládnout. U nezletilého mladšího 15 let je tak vždy přezkoumáváno, zda byl způsobilý ovládat své konání. Podle § 201 TZ není trestně odpovědná osoba mladší 15 let při spáchání trestného činu sexuálního zneužití (viz příloha C). V **Maďarsku** je trestně neodpovědná osoba mladší 14 let, přičemž zde platí výjimka, kdy je možné trestat pachatele staršího 12 let, pokud se dopustí zvláště závažného trestného činu (např. zabití, terorismus, loupež...). V takovém případě je třeba zjistit, zda měl tento pachatel potřebný náhled pro pochopení následků, ke kterým spácháním trestného činu došlo (viz příloha D). V **Německu** určuje hranici trestní odpovědnosti trestní zákoník Strafgesetzbuch (dále jen StGB), který v § 19 stanovuje tuto hranici od 14 let věku (viz příloha E). **Rakouský** zákon o soudnictví nad mládeží Jugendgerichtsgesetz v § 1 stanovuje trestní odpovědnost od 14 let (viz příloha F). **Velká Británie** má vytyčeny dvě hranice pro trestní odpovědnost mládeže, kdy první z nich platí pro Anglii, Wales a Severní Irsko, kde je tato hranice zákonem stanovena od 10 let. Ve Skotsku se stává trestně odpovědným nezletilý od 12 let (viz příloha G).

Z uvedených informací a níže vyobrazeného grafu vyplývá, že má Česká republika mezi porovnávanými státy nejvýše nastavenou hranici trestní odpovědnosti, a to na 15 let. Ve čtyřech dalších státech je tato hranice o jeden rok nižší, ve Skotsku je tato hranice 12 let a ve zbylých částech Velké Británie je hranice trestní odpovědnosti stanovena na 10 let.



Graf 15 Věková hranice trestní odpovědnosti ve vybraných státech Evropy

S přihlédnutím k uvedeným informacím se nabízí otázka, zda by vzhledem k získaným datům států sousedících s Českou republikou, kde je věková hranice shodně nižší o jeden rok, nepřicházelo v úvahu sjednocení této hranice, a to třeba právě v rámci střední Evropy např. z důvodu sjednocení legislativy a s tím související možností použití stejných trestů a opatření při trestání delikventní mládeže, a to i v souvislosti s rychlejším dospíváním dnešní generace dětí, jak je zmíněno v kapitole 1.6.2. této práce.

DVO2 se zabývá zákonnou úpravou soudnictví ve věcech mládeže, kde ze zjištění vyplývá, že se touto problematikou zabývá samostatný speciální zákon pouze ve třech uvedených zemích. Další státy mají odlišnosti v soudnictví ve věcech mládeže uvedeny u jednotlivých zákonů, není zde tedy platný speciální zákon zabývající se právě pouze nezletilými. Zda je zákonná úprava spravována speciálním zákonem či nikoli, nemá dle získaných dat, vliv na počet spáchaných činů jinak trestných ani na počet spáchaných provinění. Za důležité v souvislosti se zákonnou úpravou považují její pravidelnou novelizaci. Na Slovensku, v Maďarsku a Rakousku došlo k přijetí novely v posledním roce. Vzhledem ke změnám, které přináší mimo jiné i postcovidová doba, ale také válečná situace na území Ukrajiny, která do určité míry ovlivňuje většinu zemí Evropy, považují za nezbytné zaměřit se na častou aktualizaci zákonné úpravy, kdy je třeba reagovat na současnou situaci v každé zemi, a to i v mezinárodním měřítku, kdy by měly evropské

státy společně konzultovat aktuální stav kriminality v souvislosti s nastalou situací a adekvátně na ni reagovat příslušnými úpravami v zákonech. V DVO2 byla dále komparována hranice trestní odpovědnosti, kdy z uvedených dat vyplývá, že má Česká republika v komparaci s pěti dalšími státy Evropy, nejvyšší věkovou hranici trestní odpovědnosti. Tato hranice je v naší zemi stanovena na 15 let věku. Ve čtyřech dalších zemích se trestně odpovědnými stávají nezletilí po dosažení 14. roku života. Těmito zeměmi jsou Slovensko, Maďarsko, Německo a Rakousko, které nám jsou, nejen geograficky, blízké, což evokuje zamyšlení se nad snížením věkové hranice trestní odpovědnosti v naší zemi, kdy by v případě snížení hranice o jeden rok, byla trestní odpovědnost přebírána nezletilými v těchto státech shodně, tedy ve věku 14 let. V České republice byla hranice trestní odpovědnosti na 14 let nastavena do roku 1950, kdy v návaznosti na prodloužení povinné školní docházky, která byla po změně zakončována v 15 letech, se právě na tento věk zvýšila hranice trestní odpovědnosti.

DVO3: Jsou ve vybraných zemích Evropy jiná a efektivnější opatření vůči nezletilým delikventům než v České republice?

Opatření ukládána v **České republice** dětem, tedy osobám ve věku pod hranicí trestní odpovědnosti, jsou popsána v kapitole 1.3.1 této práce.

Co se týče **Slovenska**, zde není v právní úpravě blíže specifikována trestnost u dětí, tedy v této zemi u osob mladších 14 let. Dítěti, které spáchalo čin jinak trestný, je však možné uložit ochranné opatření. To lze uložit i v případě, kdy je to nevyhnutelné pro zabezpečení ochrany společnosti před pácháním dalších trestných činů ze strany této osoby. O těchto opatřeních pojednává § 35 odst. 3 trestního zákona. Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálně-právné ochraně dětí a sociálněj kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a doplnení niektorých zákonov umožňuje uložit dítěti výchovné opatření, kterým je možné reagovat na trestnou činnost, která je společensky méně závažná. Tyto zákony jsou součástí občanského práva. Tato opatření spadají do kompetence orgánu sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately (dále jen SPODaSK), nebo jsou uložena na základě rozhodnutí soudu. Pokud je to v zájmu dítěte nezbytné, je dítěti uloženo výchovné opatření, a to na základě zákona č. 305/2005 Sb., kde je uvedeno např. varování před chováním, které může ohrozit či narušit příznivý psychický, fyzický a sociální vývoj dítěte, uložení povinnosti absolvovat odbornou

diagnostiku ve specializovaném ambulantním zařízení, povinnost absolvovat léčbu ve specializovaném ambulantním zařízení nebo povinnost zúčastnit se výchovného nebo sociálního programu. Další výchovná opatření ukládá orgán SPODaSK, a to podle zákona č. 36/2005 Z.z., přičemž sem patří: napomenutí za chování, které může mít negativní vliv na řádnou výchovu dítěte, dohled nad výchovou nezletilého dítěte, uložení omezení v rozsahu nezbytném pro předcházení a zamezení škodlivým vlivům, které mohou ohrozit či narušit příznivý vývoj a uložení povinnosti absolvovat sociální nebo odborné poradenství ve specializovaných zařízeních (viz příloha C).

Jestliže se v **Mad'arsku** dopustí spáchání činu jinak trestného osoba ve věkovém rozmezí od 12 do 14 let, není za trestnou činnost odpovědná, s výjimkou zabití, zabití spáchaného v prudkém vzteku, útoku způsobujícího smrt nebo ohrožení života, násilí proti veřejnému činiteli, násilí proti osobám plnících veřejné povinnosti, terorismu, loupeže nebo loupežného přepadení, a to v případě, že měl tento pachatel potřebný náhled k pochopení následků spáchaného trestného činu. Aby mohlo dojít k vyšetřování dítěte v uvedeném věkovém rozmezí, je zapotřebí vyšetření soudním psychiatrem a případně soudním psychologem, a to v přítomnosti dětského psychologa. Poté co je získán posudek, který vychází z posudku soudního psychiatra a soudního psychologa, kterým se zjistí přičetnost dětského pachatele, se znalec, který provedl lékařské zkoumání duševního stavu jedince vyjádří i ke schopnosti vzhledu do dané situace, kdy toto zkoumání musí provést specializovaný psycholog, který vyšetří trestně činné dítě. K takovému zkoumání je vyžadován posudek psychiatra z dětského a dorostového oboru. Při zkoumání vzhledu musí být zvažena rozumová a mravní vyspělost dítěte k rozpoznání protiprávního jednání v době spáchání činu, kterého se dopustil. Pokud je dítě vyhodnoceno jako omezeně způsobilé, nevylučuje to schopnost porozumět následkům, které spáchaný čin doprovází. Pokud se potvrdí přičetnost dítěte v době spáchání trestného činu, pak již není třeba provádět další vyšetření. Pokud soud, státní zastupitelství nebo vyšetřující orgán v průběhu řízení dojde ke zjištění skutečností či okolností, které vyžadují zahájení či vedení dalšího soudního, správního nebo jiného řízení, je o tom vyrozuměn orgán, který má oprávnění takové řízení zahájit a vést viz § 111 zákona o trestním řízení. Pokud policie zjistí, že si dítě samo působí nějaké závažné ohrožení, je povinna oznámit ohrožení tohoto dítěte na OSPOD nebo zahájit úřední řízení, a to v zájmu prevence a eliminace ohrožení samotného dítěte. Osobě, která v době spáchání trestného činu nedovršila

čtrnáctého roku věku, lze v Maďarsku uložit pouze opatření, která se zaměřují na výchovu dítěte. (viz příloha D).

Podle **německé** právní úpravy jsou děti pod hranicí trestní odpovědnosti bez možnosti potrestání. V takovém případě však lze přijmout opatření k ochraně dítěte nebo k jeho výchově, což spadá do kompetencí úřadu pro ochranu mládeže, či rodinný soud. Je-li to třeba, může být dítě přijato do zařízení sociální péče pro mládež. (viz příloha E).

V **Rakousku** nejsou děti do 14 let trestně stíhány, avšak lze přijmout příslušná výchovná opatření, kdy je možné děti, které spáchaly trestnou činnost, umístit např. do internátní komunity s dohledem (viz příloha F).

S dětmi mladšími deseti let, které ve **Velké Británii** poruší zákon, je zacházeno jinak než s mladistvými či dospělými, kteří by takový trestný čin spáchali. Děti pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti nemohou být ze spáchaného trestného činu obviněny, avšak může jim být uložen místní zákaz vycházení, nebo příkaz k bezpečnostnímu zajištění dítěte. Prvně zmíněný zákaz omezuje pobyt dítěte na veřejném místě, a to v době od 21 hodin do 6 hodin, není-li přítomna dospělá osoba. Místní zákaz může být v účinnosti až po dobu 90 dnů. Pokud dítě tento zákaz vycházení v určité denní době poruší, lze přejít k vydání bezpečnostního příkazu. Dítě, kterému je tento příkaz uložen, může být umístěno pod dohled týmu pro mládež. Tento příkaz k zajištění bezpečnosti dítěte nazývaný Child Safety Order může být kromě uvedeného porušení místního zákazu uložen také při spáchání trestného činu. Jeho platnost bývá obvykle po dobu maximálně třech měsíců, ale v některých případech může být tento příkaz v platnosti až 12 měsíců. Děti, které zákon porušují opakovaně lze umístit do jiné péče, nebo je možné hnát k odpovědnosti jejich rodiče (viz příloha G).

Porovnáním informací získaných od styčných důstojníků bylo zjištěno, že opatření ukládaná dětem na Slovensku jsou buď výchovná, či ochranná. Tento systém je tak poměrně blízký tomu v České republice. Co se týče Maďarska, zde nebylo specifikováno, jaká opatření jsou dětem za spáchání trestného činu ukládána. Nicméně je zde pěkně popsáno, jaký je postup při zkoumání duševního stavu jedince, kdy je získáván posudek od soudního psychiatra a soudního psychologa, přičemž tomuto zkoumání musí být přítomen dětský psycholog. K tomuto přezkoumávání duševního stavu dochází v případě, že se dítě ve věkovém rozmezí od 12 do 14 let dopustí některého ze závažných činů, které je vyjmenovány výše. Dítě, které se tak dopustí zvláště závažného zločinu, je poté

v případě zjištění dostatečné rozumové vyspělosti trestně odpovědné za čin, který spáchalo. Domnívám se, že takové přezkoumání a případné převzetí trestní odpovědnosti již v nižším věku, by mohlo být dobrým způsobem, jak by bylo možné za zvlášť závažné činy potrestat i děti, které ještě zcela nenabýly trestní odpovědnosti. Jelikož dítě starší např. právě zmíněných dvanácti let již obvykle ví, že loupež či třeba zabití není společensky přípustné a nelze takové jednání nechat bez povšimnutí, lze se domnívat, že by takový způsob udělení výjimky ve snížení hranice trestní odpovědnosti mohlo být v konkrétních případech využitelné a efektivní. Možnost přezkoumání duševního stavu dítěte a případné přenesení trestní odpovědnosti na dítě, které jinak svým věkem není trestně odpovědné, by mohlo být navrženo například i v rámci soudnictví mládeže v dalších státech, včetně České republiky. Zajímavé jsou také zákazy a omezení, které jsou ukládány dětem ve Velké Británii. Zde je odpovědnost za dodržování těchto trestů přenesena jak na samotné dítě, tak i na jeho rodiče. Přínosné by mohlo být sjednocení většiny těchto opatření, která lze dětem za spáchání trestného činu ukládat, ale to by nejprve muselo dojít ke sjednocení věkové hranice trestní odpovědnosti, aby byla užívaná opatření nastavena adekvátně k věku dětí, které by do této kategorie spadaly.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje kromě opatření ukládaných dětem, také tresty a opatření, která lze ukládat mladistvým v **České republice**. Vymezení trestů a opatření bylo uvedeno již v kapitole 1.3.2 v teoretické části této práce. Proto na tomto místě nebudou opakovány tresty a opatření ukládaná v našich podmínkách mladistvým. Ráda bych zde však uvedla jedno zjištění, ke kterému jsem došla na základě osobního rozhovoru, které se týká vykonávání obecně prospěšných prací. Tento rozhovor byl veden s mým známým, který má blízko k prostředí vykonávání tohoto trestu. Jedná se o zaměstnance technických služeb, kde jsou tyto tresty často vykonávány. Bohužel jsem z jeho slov zjistila, že mladiství (ale i dospělí), kterým jsou tyto alternativní tresty ukládány, mnohdy neplní svou práci dle zadání, odbývají ji, nechce se jim služba vykonávat. Díky těmto skutečnostem je to pro technické služby spíše starost, než pomoc. Někdy je třeba takovou práci po těchto lidech předělat, někdy ji udělat úplně celou, zkrátka to ve výsledku není pomocí, nýbrž přiděláním další práce. Díky tomu pochybuji o tom, jak účinný tento trest je. V mnoha případech se technické služby takového člověka chtějí co nejdříve zbavit. Raději tak potvrdí, že vykonal přidělené veřejně prospěšné práce, než aby s ním měli více starostí. Je logické, že pokud je vám pomocná síla spíše na obtíž, chcete se jí co nejdříve zbavit a neprodlužovat si ono trápení s ní déle, než je

nutné. Proto se domnívám, že takové postupy mohou být běžnou praxí a nejedná se o ojedinělý případ.

Dle trestního zákoníku platného na **Slovensku**, jsou obecně trestní sazby v případě trestání mladistvých sníženy na polovinu, a to při dodržení stanovených podmínek, kdy horní hranice snížené trestní sazby nesmí přesahovat sedm let a dolní hranice snížené trestní sazby dva roky. Podle § 109 trestního zákoníku lze soudem uložit mladistvému pouze tyto tresty: trest povinné práce, peněžitý trest, propadnutí majetku, trest zákazu činnosti, trest zákazu účasti na veřejných akcích, vyhoštění, trest domácího vězení a trest odnětí svobody. Za určitých podmínek lze mladistvému uložit také výchovná a ochranná opatření. Výchovná opatření zahrnují výchovné povinnosti a omezení či napomenutí s výstrahou. Uložení ochranného opatření je předpokladem pro upuštění od trestu, ale soud ho může uložit současně vedle trestu. Na Slovensku lze uložit tato výchovná opatření: ochranná výchova, ochranné léčení, detence a zabavení majetku (viz příloha C).

Jaké tresty a opatření jsou ukládány mladistvým upravuje v **Maďarsku** kapitola XI trestního zákoníku, která obsahuje ustanovení o mladistvých. Hlavním cílem trestu nebo opatření ukládaného mladistvému je umožnit mu, aby se vyvíjel správným směrem a stal se užitečným členem společnosti. Aby došlo k naplnění tohoto cíle, musí být opatření nebo tresty vybírány s ohledem na výchovu a ochranu mladistvého. Trest by měl být mladistvému uložen v případě, že použití opatření není účelné. Opatření nebo trest odnětí svobody lze mladistvému uložit pouze tehdy, pokud účelu opatření nebo trestu nelze dosáhnout jiným způsobem (§ 108 trestního zákoníku). Mladistvý může být například umístěn do nápravného zařízení, kde nápravná výchova nesmí být spojena s odnětím svobody, zadržením nebo veřejně prospěšnými pracemi, což ukládá § 108 trestního zákoníku. Je-li mladistvému uložen trest odnětí svobody, pak je minimální výše tohoto trestu za jakýkoli spáchaný trestný čin stanovena na jeden měsíc. Maximální výše trestu odnětí svobody mladistvého se poté dělí dle věku na další dvě kategorie, a to do 16 let a od 16 let. Je-li mladistvému v době spáchání trestného činu méně než 16 let, může mu být uložen trest odnětí svobody až na dobu deseti let za trestný čin, za který hrozí doživotní odnětí svobody a až na pět let za trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody na dobu delší než pět let. Mladistvým, kterým bylo v době spáchání trestného činu 16 let a více, je poté možné uložit trest odnětí svobody s dobou trvání maximálně patnácti let za trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody na doživotí, maximálně na deset let za trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody převyšující deset let

a do pěti let za trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody převyšující pět let. Za jakýkoli trestný čin je také možné mladistvému uložit trest v podobě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody se stanovením zkušební doby, která se pohybuje od jednoho do dvou let. U provinění, za které lze uložit trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky, soud nařídí nebo uloží trest nápravné výchovy, jak je zaneseno v § 116 trestního zákoníku. Pokud je mladistvému uložena povinnost odpracovat nápravu, je mu současně uložen i probační dohled, což stanovuje § 119 trestního zákoníku. Mladistvý je poté pod probačním dohledem po dobu podmíněného odsouzení se stanovením zkušební doby, podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody se stanovením zkušební doby, doby trvání dočasného propuštění z nápravného zařízení a doby trvání podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody. Je-li pro efektivní výchovu mladistvého nezbytná ústavní výchova, nařídí soud nápravnou výchovu, která se může pohybovat v rozmezí od jednoho roku do čtyř let. Nápravnou výchovu nelze nařídít osobě, která v době vydání rozhodnutí o ukončení věci dosáhla věku dvaceti let (viz příloha D).

Německý zákon pro mladistvé Jugendgerichtsgesetz (JGG) zahrnuje výchovná opatření, trestní prostředky a trest pro mladistvé, které lze uložit nezletilým, kteří věkově překročili hranici trestní odpovědnosti, ale nejsou ještě plně trestně odpovědní. Výchovnými opatřeními se zabývá § 9 JGG, kde jsou uvedeny pokyny a příkazy k výchovné pomoci. Pokyny se v rámci výchovného opatření zabývá samostatně § 10 JGG. Do této skupiny opatření patří např. sociální výcvik, pracovní hodiny či terapie se souhlasem rodičů. Příkazy k výchovné pomoci poté zahrnují kupříkladu bydlení pod dohledem. V § 13 JGG lze nalézt trestní prostředky, kterými lze mladistvé postihnout. Dále v zákoně jsou také uvedeny trestní prostředky napomenutí, podmínky (např. počet hodin práce, výše peněžní částky) a zadržení mladistvého, který je umístěn do zařízení pro mládež. Třetí kategorií je trest pro mladistvé, což je zaneseno v § 17 JGG. V tomto případě se pojednává o trestu odnětí svobody v nápravném zařízení (viz příloha E).

V **Rakousku** jsou tresty a opatření ukládané mladistvým uvedeny v § 5 JGG. Na oblast trestání provinění mladistvých se vztahují obecné trestní zákony, není-li dále stanoveno jinak. Trestní zákony použity na trestání provinění mladistvých mají za cíl především odradit pachatele od páčání trestné činnosti. Hrozba trestu odnětí svobody na doživotí a hrozba trestu odnětí svobody na deset až dvacet let nebo trestu odnětí svobody na doživotí se nahrazuje hrozbou trestu odnětí svobody na jeden rok až patnáct let, pokud mladistvý spáchal trestný čin po dosažení věku šestnácti let, v jiných případech se

nahrazuje hrozbou trestu odnětí svobody na jeden rok až deset let. Hrozba trestu odnětí svobody na deset až dvacet let se nahrazuje hrozbou trestu odnětí svobody na šest měsíců až deset let. Horní hranice všech ostatních hrozících trestů odnětí svobody se snižuje na polovinu a dolní hranice trestu se nepoužije. Maximální denní sazba peněžitého trestu se snižuje na polovinu, přičemž takový trest je náhradním trestem odnětí svobody. Peněžitě tresty, jejichž výměra se odvíjí od výše hodnoty, prospěchu nebo škody, včetně trestů propadnutí věci a náhrady škody, se ukládají pouze v rozsahu, v jakém neohrožují další vývoj obviněného. Od rozhodnutí o tom, že se peněžitá částka prohlašuje za propadlou podle § 20 odst. 3 trestního zákoníku, lze zcela nebo zčásti upustit, pokud by to pro pachatele znamenalo nepřiměřené obtíže. Trest odnětí svobody nebo opatření spojené se zbavením osobní svobody lze mladistvému uložit pouze tehdy, jestliže byl obviněný při hlavním líčení zastoupen obhájcem (viz příloha F).

Soudy ve **Velké Británii** mají k dispozici celou řadu různých trestů, které mohou udělit mladistvým ve věku od 10 (resp. 12 let ve Skotsku) do 17 let. Prvním z nich je propuštění, které je shodné u mladistvých a dospělých. Je udělováno za nejméně závažné trestné činy a znamená to, že mladistvý je propuštěn od soudu bez jakéhokoli dalšího opatření. Záznam v rejstříku trestů mu však již zůstane. Další možností je absolutní propuštění, kdy soud rozhodne, že neuloží trest, protože zkušenost s návštěvou soudu byla dostatečným trestem. Jednou z dalších možností je podmíněné propuštění, kdy platí, že pokud mladistvý spáchá další trestný čin, může být odsouzen za první i nový trestný čin. Pokuta by stejně jako u dospělých měla odpovídat spáchanému trestnému činu a schopnosti mladistvého pokutu zaplatit. Pokud je mladistvému méně než 16 let, je pokutu povinen zaplatit jeho rodič/opatrovník, a proto se při stanovení výše pokuty přihlíží k jeho finančním možnostem. Příkaz k předání vyžaduje, aby se mladistvý zúčastnil jednání komise pro mladistvé pachatele, která je složena ze dvou členů místní komunity a poradce z týmu pro mladistvé pachatele a dohodli se na smlouvě obsahující závazky, která bude trvat tři měsíce až jeden rok. Cílem je, aby mladistvý odčinil škodu, kterou způsobil a udělal něco se svým delikventním chováním. Příkaz musí být uložen za první trestný čin, pokud se mladistvý přiznal k vině a pokud soud nerozhodne, že je odůvodněný jiný trest, ale může být uložen i za jiných okolností. Příkazy k nápravě mládeže jsou rehabilitační příkazy pro mládež, které jsou komunitním trestem. Takový trest může obsahovat jeden nebo více požadavků, které musí pachatel dodržovat, přičemž délka trvání může být stanovena až na tři roky. Příklady požadavků, které mohou být uloženy

jsou zákaz vycházení, dohled, neplacené práce, elektronické sledování, protidrogová léčba, léčba duševního zdraví a požadavky na vzdělávání. Poslední možnou variantou je trest odnětí svobody. Takový trest je mladistvým možné ukládat pouze v nejzávažnějších případech. Pokud jsou uloženy, jejich cílem je zajistit patřičné proškolení a vzdělávání a napravit pachatele, aby se opakovaně nedopouštěl trestné činnosti. Tresty mohou být vykonávány v zabezpečených dětských domovech, zabezpečených školících střediscích a ústavech pro mladistvé pachatele. Pokud je mladistvý ve věkovém rozmezí od 12 do 17 let odsouzen soudem pro mládež, může mu být vydán příkaz k zadržení a specifické výchově, který může být vydán také u korunního soudu. Ten může trvat od čtyř měsíců do dvou let. V závažnějších případech však může být uložen dlouhodobější trest odnětí svobody, a to tehdy, pokud za spáchaný trestný čin hrozí maximální trest odnětí svobody v délce nejméně 14 let nebo se jedná o jeden z trestných činů, uvedených v § 250 trestního zákoníku. Trest odnětí svobody na doživotí nebo prodloužený trest odnětí svobody lze uložit, pokud je mladistvý odsouzen za zvlášť závažný trestný čin a korunní soud usoudí, že existuje významné riziko vážného ohrožení veřejného pořádku v důsledku spáchání dalších specifikovaných trestných činů (viz příloha G).

Opatření, která lze ukládat mladistvým, jsou ve všech komparovaných zemích výrazně rozsáhlejší oproti opatřením pro děti. Jak je patrné z výše uvedených informací týkajících se opatření, která jsou ukládána mladistvým, je zde kladen důraz na výchovné působení. Toto působení má zasáhnout do výchovy trestně odpovědného nezletilého, přičemž má být takový nezletilý odrazen od dalšího jednání, které je považováno za protiprávní. Jedním ze záměrů ukládaných opatření je také náprava škody, která je způsobená poškozenému, což vede k většímu uvědomení si následků jednání, kterého se mladistvý dopustil. Na takto zaměřených opatřeních se všechny státy shodují.

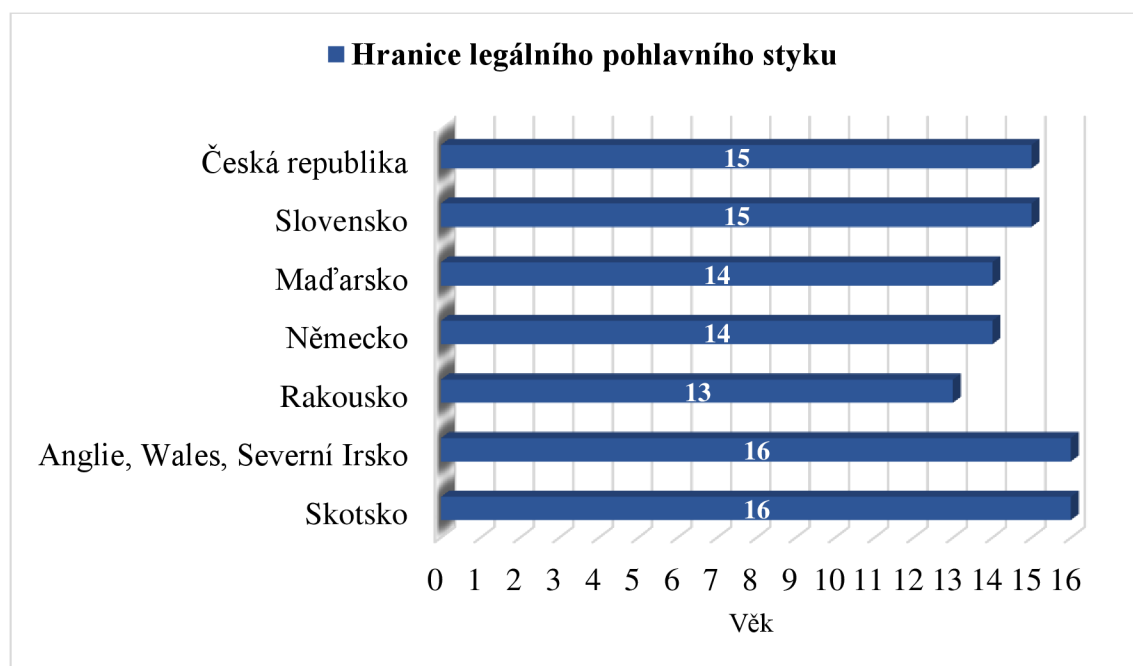
V DVO3 byla provedena komparace opatření ukládaných za spáchání trestného činu dětem a mladistvým. Zde je třeba zmínit, že ne všechna opatření jsou v naší zemi řádně naplňována, jak bylo např. zmíněno v souvislosti s obecně prospěšnými pracemi. Aby tak měla uložená opatření požadovaný efekt, pak je nezbytně nutné u takových opatření bezpodmínečně trvat na jejich dodržení a naplnění, a to v plném rozsahu. Opačný přístup bude zcela jistě přispívat k recidivě trestné činnosti pachatelů, a to z důvodu nedostatečného odstrašujícího působení opatření, která mohou být pachatelům ukládána. Stejně tak by měla být průběžně hodnocena efektivita opatření ukládaných dětem a v případě negativního trendu zváženo snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, díky

čemuž by bylo umožněno ukládat nezletilým takové opatření či tresty, které by mohly mít na pachatele větší vliv v souvislosti s upuštěním od dalšího delikventního jednání. Domnívám se, že děti pod hranicí trestní odpovědnosti často spoléhají na svou beztrestnost, čemuž tak reálně zcela není. Tímto směrem by se měla ubírat i primární preventivní činnost. Ta by dětem zvyšovala právní vědomí a zároveň je seznamovala s možnými restrikcemi v případě jejich delikventního jednání.

DVO4: Liší se ve vybraných zemích hranice trestní odpovědnosti a legálního pohlavního styku?

V **České republice** je věková hranice legálního pohlavního styku stanovena na 15 let, což je zaneseno v § 187 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.). V tomto případě je legální pohlavní styk již ode dne narození. Tyto dvě hranice jsou tedy nastaveny shodně. Oproti naší zákonné úpravě, jsou na **Slovensku** tyto dvě hranice rozdílné. Zatímco věková hranice trestní odpovědnosti je 14 let, pohlavní styk je legální po dovršení 15 let věku. Jak vyplývá z § 201 trestního zákona, i v případě trestného činu sexuálního zneužití je rozhodující věková hranice 15 let (viz příloha C). V **Mad'arsku** je pohlavní styk legální u osob starších 14 let. Od dovršení tohoto věku může mít mladistvý dobrovolný pohlavní styk. Hranice trestní odpovědnosti je v této zemi tedy nastavena shodně s hranicí pro legální sexuální styk (viz příloha D). Ke stejné shodě dochází i v **Německu**, kde je pohlavní styk mezi dvěma partnery možný od 14 let věku, kdy se zároveň nezletilý stává trestně odpovědným (viz příloha E). Hranice pro legální pohlavní styk a další sexuální vztahy jsou v **rakouském** trestním zákoníku Strafgesetzbuch nastaveny různě. Trestně odpovědní za pohlavní styk jsou mladiství, tedy osoby po dosažení 14 let věku. Jsou-li oba aktéři pohlavního styku děti mladší 14 let, pak je tento styk sice zakázaný, ale není trestný, jelikož trestní odpovědnost vzniká dovršením 14 let. Pokud dojde k situaci, kdy je jedna z osob mladší 14 let, pak je starší osoba trestně stíhatelná, a to v případě, že dojde k překročení určitého věkového rozdílu mezi těmito dvěma osobami. Je-li mladšímu partnerovi více než 12 let a nedojde-li k sexuálnímu kontaktu s vyústěním v pohlavní styk, pak takové počínání není trestné, pokud je druhá osoba starší maximálně o čtyři roky. V tomto případě jsou tedy povoleny pouze sexuální praktiky, při kterých nedochází k pohlavnímu styku. Pohlavní styk poté může mít dítě starší 13 let, a to pouze za dodržení maximálního věkového rozdílu 3 roky mezi těmito partnery. Za splnění určitých

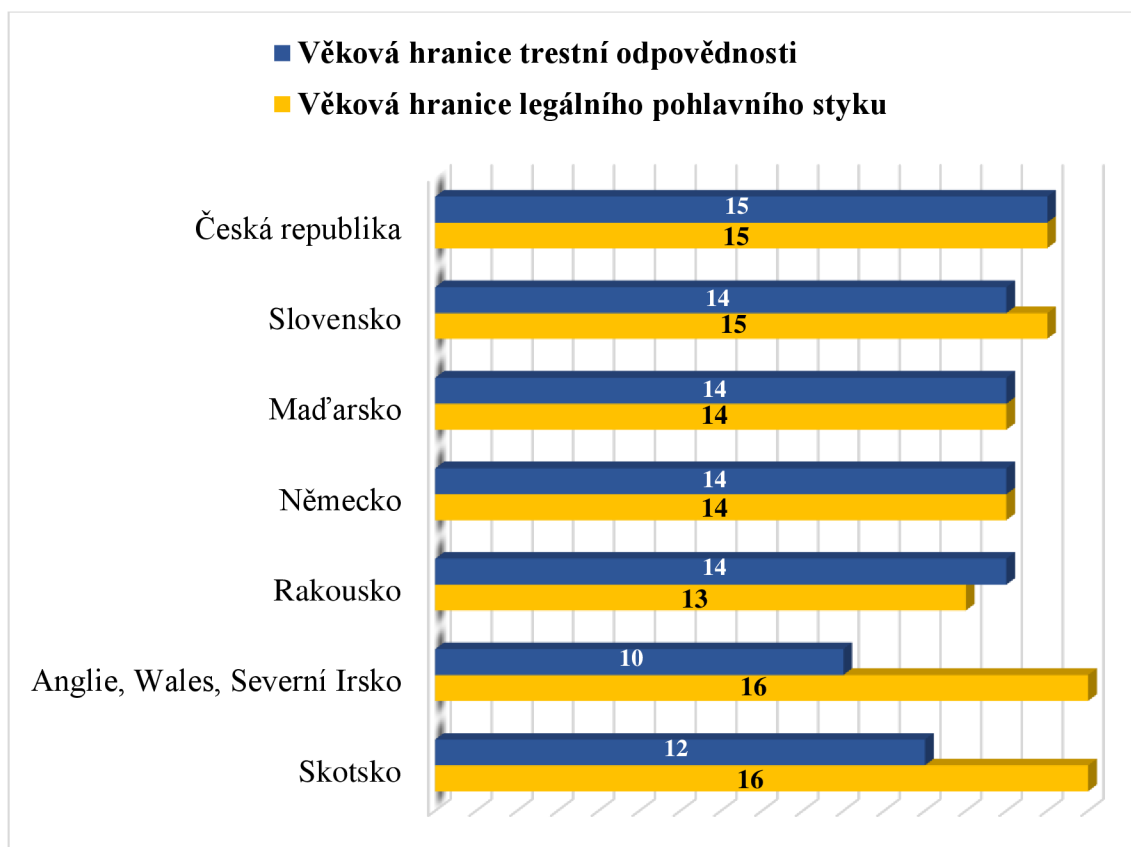
podmínek je tak pohlavní styk legální již od 13 let, což neodpovídá hranici trestní odpovědnosti (viz příloha F). Ve **Velké Británii**, kde je trestní odpovědnost přebírána v 10, resp. 12 letech, je pohlavní styk beztrestně možný od 16 let (viz příloha G).



Graf 16 Věková hranice legálního pohlavního styku ve vybraných státech Evropy

Z grafu 16 je zřejmé, že Česká republika nemá nejnižší, ale ani nejvyšší nastavenou věkovou hranici legálního pohlavního styku v porovnání s vybranými státy Evropy. Nejvyšší věkovou hranici pro legální pohlavní styk má nastavenou Velká Británie, kde nezletilý může začít pohlavní život v 16 letech. Česká republika a Slovensko mají tuto hranici nastavenou totožně, tedy na 15 let. K pohlavnímu styku může na území Maďarska a Německa dojít po 14. narozeninách a v Rakousku je to, za dodržení maximálně tříletého věkového rozdílu mezi partnery, možné již o rok dříve, tedy ve 13 letech. Nejnižší věkovou hranici pro pohlavní styk má nastavenou Rakousko, kde při pohlavním styku ve 13 letech musí být splněna podmínka, a sice maximální rozdíl mezi těmito dvěma sexuálními partnery nesmí být vyšší než tři roky. Lze se domnívat, že omezením maximálního věkového rozdílu mezi těmito partnery může být předcházeno zneužívání dětí dospělými. Do jaké míry si je však třináctileté dítě schopno uvědomit, jaké následky může pohlavní styk mít a že je třeba se při něm chránit, a to nejen z důvodu možného otěhotnění, ale také kvůli pohlavně přenosným nemocem, je však otázkou. Aby bylo

možné názorně porovnat rozdíl mezi nastavením hranice trestní odpovědnosti a hranice legálního pohlavního styku, jsou do následujícího grafu zaneseny obě tyto hranice.



Graf 17 Porovnání věkové hranice trestní odpovědnosti a hranice legálního pohlavního styku ve vybraných státech Evropy

V České republice, Maďarsku a Německu jsou obě věkové hranice nastavené shodně, tedy neliší se věková hranice trestní odpovědnosti a hranice legálního pohlavního styku, což je patrné z grafu 17. Největší věkový rozdíl mezi těmito dvěma hranicemi je ve Velké Británii, a to konkrétně v Anglii, Walesu a Severním Irsku, kde tento rozdíl činí šest let, následuje Skotsko s čtyřletým rozdílem oněch hranic. Na Slovensku a v Rakousku se tyto hranice liší o jeden rok, přičemž na Slovensku je legální pohlavní styk povolen rok po nabytí trestní odpovědnosti, zatímco v Rakousku je tomu přesně naopak, tedy pohlavní styk je legální již rok před započítáním trestní odpovědnosti, a to za určitých podmínek uvedených výše. Shodnou hranici tak mají 3 státy, zbylé 4 státy mají tyto hranice nastavené odlišně. Anglii, Wales a Severní Irsko je v tomto případě považováno za jeden stát.

Jestliže se při určování věkové hranice trestní odpovědnosti řeší to, zda by při jejím snížení mohly děti stanout před soudem a uvědomovat si závažnost svého jednání, a to včetně následků, které s sebou spáchaný čin nese, pak se nabízí otázka, v jakém věku si děti uvědomují, co obnáší pohlavní styk a jaké mohou být případné následky ve smyslu možného těhotenství. To, že je některé jednání společensky nepřipustné, tedy že páčání různých činů není v pořádku a je třeba z nich vyvodit následky ve formě trestu či opatření, ví dítě obvykle již od útlého věku. Počínaje neuposlechnutím rodiče, porušením slibu (např. mezi rodičem a dítětem či kamarády) či přítomnosti nebo dokonce účasti na jednání, které by nemělo být v dané společnosti tolerováno, se děti setkávají s tím, že po takovém prohřešku může přijít trest. Dětem rodiče například zakazují používání moderních technologií, ukládají jim povinnost sjednat nápravu, a to třeba formou omluvy, ve školním prostředí napíše učitel dítěti poznámku, případně může dojít až ke zhoršení známky z chování. Dětem je tak od malička vštěpováno, že jejich jednání musí být společností akceptováno, nesmí nikomu ubližovat apod., jinak by mohlo dojít k vyvození patřičných následků. Na základě toho lze předpokládat, že si jsou děti vědomy nevhodnosti páčání trestných činů, resp. činů jinak trestných, za které by tedy mohly nést následky např. dříve než v 15 letech, jak tomu je v České republice. Na druhou stranu je třeba zvážit, zda je například dle hranice trestní odpovědnosti ve Velké Británii desetileté dítě již schopné si plně uvědomit následky vycházející z nevhodného jednání. Oproti tomu se se sexualitou, ve smyslu sexuálních praktik a pohlavního styku, seznamuje dítě obvykle mnohem déle. Aby mimo jiné nedošlo ze strany staršího partnera ke zneužití nízkého věku a s tím související možné nedostatečné psychické vyspělosti mladšího z této dvojice, neměla by být, dle mého názoru, hranice pro legální pohlavní styk nižší, než hranice trestní odpovědnosti. Trestně odpovědná je osoba, která již dosáhla určité míry vyspělosti, tedy kdy je schopná si uvědomovat důsledky svého jednání, což jde ruku v ruce s uvědomováním si toho, co pohlavní styk obnáší a k čemu může dojít. Nejadekvátnější se mi tak jeví shodná hranice trestní odpovědnosti i legálního pohlavního styku. Dle mého názoru by se zákonná úprava měla v souvislosti s hranicí pro legální pohlavní styk zaměřit také na sexuální partnery, kteří ještě nedosáhli trestní odpovědnosti, a tak v takovém případě nejsou trestně odpovědné za nelegální pohlavní styk, zatímco kdyby jeden z partnerů již byl trestně odpovědný, pak by za tento akt nesl následky právě on.

Výzkumný šetřením bylo v DVO4 zjištěno, že pouze jedna z uvedených zemí, má věkovou hranici legálního pohlavního styku o rok nižší, v porovnání s věkovou hranicí trestní odpovědnosti. Ostatní země mají tyto dvě hranice shodné, nebo mají hranici legálního pohlavního styku vyšší. Z informací, zjištěných k této výzkumné otázce vyplývá, že by tyto dvě hranice měly být shodné, případně by hranice legálního pohlavního styku mohla být vyšší, avšak ne naopak.

DVO5: Jaké preventivní programy se ve vybraných zemích aplikují na prvním stupni základní školy?

V **České republice** se aktuálně touto prevencí zabývá Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027, která je pospána v kapitole 1.4 této práce.

Problematiku prevence kriminality zastřešuje na **Slovensku** Ministerstvo vnitra Slovenské republiky, a to prostřednictvím policejního sboru. Preventivní program, který se systematicky zabývá prevencí kriminality, je v kompetenci odboru prevence a komunikace Prezídia Policejního sboru, který se na celostátní úrovni zabývá právě projekty určenými pro děti prvního stupně základní školy. Mezi tyto projekty patří Póla radí deťom a Oliho príbeh. Póla radí deťom je projekt určený pro děti v posledních ročnících mateřské školy a pro žáky prvního stupně základní školy. Hlavní postavou tohoto projektu je předškolačka Póla, která formou příběhů informuje přiměřeným způsobem děti o rizicích, se kterými se mohou v běžném životě setkat. Cílem projektu je naučit děti bezpečnému chování v rizikových situacích, připravit je na převzetí zodpovědnosti za své zdraví, chování a majetek a přiměřenou formou také zvyšovat jejich právní a sociální vědomí. Součástí projektu je pracovní sešit, který obsahuje spoustu příběhů, básniček a cvičení na ověření získaných znalostí. Dále obsahuje různé doplňovačky, omalovánky, či obrázky k dokreslení. Celým pracovním sešitem děti provází právě předškolačka Póla, která je dětem kamarádkou, vysvětluje jim různé životní situace a radí jim, kam se mohou obrátit, potřebují-li pomoc. Druhým projektem je Oliho príbeh, ve kterém je cílem seznámit žáky druhých a třetích ročníků základní školy s riziky v železniční dopravě, s ohrožením bezpečnosti v železniční dopravě, s předcházením a zároveň snížením nehodovosti v oblasti železnic. Tento projekt zároveň upozorňuje na nebezpečí, která hrozí při pohybu v blízkosti železničních stanic, tratí, kolejí a přejezdů.

Prevenčí kriminality se na regionální úrovni zabývají policisté na úseku okresních a krajských ředitelství (viz příloha C).

Policie v **Maďarsku** aplikuje několik školních programů. Na základních školách působí program DADA, na středních školách program ELLEN-SZER. Školní strážník zajišťuje především práci v oblasti prevence úrazů na základních i středních školách. Na středních školách trvale působí školní poradci prevence kriminality. Školní programy zahrnují řadu témat, která jsou řešena průběžně, se zvýšeným důrazem na prevenci. Cílem programu DADA je, aby děti byly schopny rozpoznat nebezpečné situace za všech okolností, rozlišovat pozitivní a negativní vlivy, dokázat si spočítat důsledky svých rozhodnutí a jednání. Měly by být schopny odolat i pokušením a nabídkám svých vrstevníků a řešit konfliktní situace tak, aby se při výstupu z nich necítily jako poražené. Hlavní poselství programu zní: naučte se vždy rozpoznat nebezpečí, promyslet důsledky, správně se rozhodnout a v případě potřeby odmítnout věci, které vám škodí. Nezapomeňte říci, co se stalo, a pokud je to možné, snažte se takovým situacím předcházet. DADA využívá situační hraní rolí a řízenou diskusi. Policejní instruktor s žáky hravou a snadno přístupnou formou zpracovává úkoly v pracovních sešitech podle pokynů metodické příručky a děti vyvozují vlastní závěry ze situace tím, že ve dvojicích nebo skupinách sehrají reálnou nebo fiktivní situaci. Sezení jsou obohacena o videozáznamy. Výuka probíhá podle stanovených osnov, odchylky jsou způsobeny pouze dotazy, reakcemi dětí a místními specifiky. Program DADA není statickým učebním plánem. Neustále se přizpůsobuje aktuálním školním a společenským očekáváním, měnící se kriminální situaci, ale i změnám informačních potřeb mladých lidí (viz příloha D).

Policejní prevence kriminality v **Německu** je součástí prevence kriminality ve společnosti jako celku. Je samostatným úkolem policie v oblasti prevence trestných činů, ale realizuje se také jako příspěvek k preventivním opatřením jiných odpovědných orgánů. Zásadní význam pro policejní prevenci kriminality mají směrnice Policejní prevence kriminality a příslušné předpisy v PDV 100 (Vedení a nasazení policie). Roli strategického dokumentu plní na federální úrovni materiál Policejní prevence kriminality spolkových zemí a federace. Za účelem jeho implementace byla zřízena Komise pro prevenci kriminality policie (KPK), která je organizačně začleněna do pracovní skupiny pro vnitřní bezpečnost (AK II). Tato příslušnost slouží mimo jiné ke zlepšení koordinace mezistátní spolupráce a spolupráce mezi spolkovými zeměmi. V KPK je zastoupeno všech 16 spolkových zemí, Spolkový kriminální úřad a Spolková policie. Mezi úkoly KPK patří

rozvoj a realizace koncepcí prevence, odborná organizace poradenské činnosti policie a práce s veřejností napříč spolkovými zeměmi v rámci policejního programu prevence kriminality (ProPK). Ten je realizován zejména prostřednictvím tisku a práce s veřejností v oblasti prevence kriminality, jakož i vydáváním materiálů a vypracováváním koncepcí preventivní práce místních policejních stanic. ProPK zveřejňuje svůj obsah na internetu a vytváří kampaně zaměřené na jednotlivá témata a cílové skupiny (www.polizei-beratung.de). Patří sem i Prevence kriminality u dětí základních škol (tj. dětí ve věku 6 – 11 let). V následujícím textu jsou informace k policejní prevenci kriminality u žáků základních škol ve spolkové zemi Braniborsko. Zde existují některé specifické programy policejní prevence, které jsou navrženy tak, aby odpovídaly potřebám cílové skupiny. Například Braniborský zemský kriminální úřad vytvořil balíček modulů pro protidrogovou prevenci Hast Du noch was vor (Máš ještě plány?), který je určen pro různé věkové skupiny. Ve věkové skupině 8-11 let je určen žákům s interaktivním DVD o protidrogové prevenci včetně leporela. Kromě toho existuje ve spolkové zemi Braniborsko dohoda s názvem Partnerství mezi policií a školami - spolupráce při prevenci a potírání trestné činnosti a dopravních nehod a při plánování pro případ nouze. Jedná se o společný oběžník vydaný zemskými ministerstvy vnitra a místní samosprávy a školství, mládeže a sportu. Naposledy byl aktualizovaný 25. června 2018. Podle tohoto oběžníku je braniborská policie oprávněna podporovat školy v jejich vzdělávacím poslání a při ochraně žáků před fyzickou a psychickou újmou. Cílem partnerské spolupráce je přitom mimo jiné předcházet nebo minimalizovat rozvoj kriminality a násilí ve školách a ve školním prostředí, posilovat právní vědomí a pocit bezpečí, jakož i podporovat školy v jejich pověření předcházet násilí a poskytovat mobilitní a dopravní výchovu. V cílové skupině žáků základních škol ve věku od 6 let do 11 let je zvláštní pozornost věnována prevenci násilí. Výslovně se doporučuje ucelený koncept MIT-EIN-ANDER in Kita und Schule (MEA), který byl vyvinut pro implementaci ve školách v Braniborsku za významné účasti braniborské policie. Příslušné prezentace jsou dostupné např. na tomto odkazu: <https://polizei.brandenburg.de/liste/angebot-der-polizei-fuer-die-schulen-zum/72170> (viz příloha E).

V **Rakousku** neexistuje žádný preventivní program, který by se systematicky zabýval prevencí kriminality pro děti na prvním stupni základní školy. Existuje však preventivní program, který se systematicky zabývá prevencí kriminality pro všechny děti do 18 let. Celorakouskou standardizovanou kampaní prevence kriminality s cílovou skupinou

do 18 let (Under 18), resp. pro děti ve věku od 10 do 17 let, v současné době realizuje přibližně 400 vyškolených preventistů. Tito preventisté, vedle své práce policistů, vykonávají pravidelné aktivity v rámci škol. Under 18 zahrnuje celkem tři preventivní podprogramy, které se zabývají prevencí násilí, prevencí násilí v kontextu digitálních médií a prevencí kriminality v důsledku konzumace legálních a nelegálních návykových látek (zkráceně prevence závislostí). Realizace programu probíhá v rámci víceúrovňového přístupu (informace pro pedagogické pracovníky a zákonné zástupce a následně interaktivní workshopy s mládeží). Další kritérium kvality spočívá v principu udržitelnosti, což znamená, že realizace preventivních programů probíhá v rámci několika workshopů ve školní třídě. Obsah a obecné podmínky jednotlivých programů jsou k dispozici také na www.under18.at. Kromě toho jsou v Rakousku realizovány další specifické preventivní projekty pro jednotlivé spolkové země (viz příloha F).

Ve **Velké Británii** nebylo možné na takto položenou otázku konkrétně odpovědět. Vzhledem k historické, politické, hospodářské i rasové různorodosti jednotlivých částí Velké Británie a s ohledem na maximální decentralizaci státní správy se jedná o stovky preventivních programů, které jsou přizpůsobeny specifickým podmínkám jednotlivých oblastí. Jeden systematický preventivní program ve smyslu takto položené otázky ve Velké Británii neexistuje (viz příloha G).

Jak z obsáhlých informací z každé země vyplývá, prevenci kriminality nebere žádný z těchto států na lehkou váhu. Většina zemí má preventivní program, který se systémově zabývá prevencí kriminality u dětí prvního stupně (tj. v naší zemi u dětí ve věku od 6 do 11 let), což poukazuje na důležitost zapojení prevence kriminality do výuky v tomto věkovém rozmezí.

Preventivním programům, které se zabývají prevencí kriminality u dětí v období prvního stupně základní školy, se věnuje DVO5. Všechny vybrané země se prevencí kriminality věnují, mají promyšlené cílené preventivní programy, které se v některých zemích přizpůsobují podmínkám v konkrétních částech země, jinde je program pro celý stát jednotný. Zde je třeba vyzdvihnout mezinárodní spolupráci při tvorbě koncepce prevence kriminality, kdy se státy soustředí na problematiku kriminality s přihlédnutím k aktuální době. Je však třeba myslet na to, že tato koncepce je tvořena vždy na několik let, a tak nemusí být zaměřena na současné faktory, které mají vliv na páchaní kriminality v souvislosti s nově nastalými situacemi, a to nejen na úrovni jednotlivých států, ale také

celistvě v rámci několika států Evropy. V rámci prevence zastává nenahraditelnou úlohu policie, která se této problematice systematicky věnuje. Nejen na mezinárodní úrovni je podstatná vzájemná inspirace a s tím související sdílení dobré praxe.

HVO: Je věková hranice trestní odpovědnosti nastavena v podmínkách naší země optimálně?

Pomocí informací získaných od styčných důstojníků Policie ČR k právní úpravě trestní odpovědnosti mládeže na Slovensku, v Maďarsku, Německu, Rakousku a Velké Británii bylo odpovězeno na pět dílčích výzkumných otázek. Z dat, která byla v přechozí části práce zjištěna, lze nyní zhodnotit tuzemskou právní úpravu trestní odpovědnosti, resp. její hranici a zodpovědět tak hlavní výzkumnou otázku, a sice jak optimálně je tato hranice v České republice nastavena.

Na základě získaných informací je možné konstatovat, že úprava věkové hranice trestní odpovědnosti není v našich podmínkách bezpodmínečně nutná. Dle mého názoru ale není tato hranice nastavena optimálně, a to z několika důvodů, které byly v práci vyjmenovány. Jedná se především o většinově odlišnou praxi, resp. přístup srovnávaných evropských států k věkové hranici, dřívější dospívání dětí, které bylo popsáno v kapitole 1.6.2 této práce, či nárůst počtu násilných činů spáchaných dětmi. Lze předpokládat, že kvalitní prevence kriminality ve spojení s adekvátním a adresným trestáním delikvence mládeže bude mít pozitivní vliv na snížení celkového počtu trestných činů spáchaných v naší zemi, a to z důvodu možného zabránění recidivě pachatelů, kteří svou kriminální činnost páchají již od dětského věku. Současně by tak mělo dojít i k dorazení od páchaní prvního protiprávního činu.

Vzhledem k těmto zjištěním se přikláním ke dvěma možnostem úpravy v soudnictví ve věcech mládeže. První z nich je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti pro všechny trestné činy, a to alespoň o jeden rok, tedy na 14 let. Domnívám se, že by tato změna neměla významný vliv na snížení počtu činů jinak trestných spáchaných dětmi, ale mohlo by dojít k většímu odstrašujícímu efektu trestů a opatření ukládaných mladistvým, kam by tak po snížení věkové hranice trestní odpovědnosti spadali nezletilí od 14 do 18 let. Zda by v takovém případě mělo dojít i ke snížení hranice pohlavního styku nebylo cílem této práce a pro získání relevantního hlediska by bylo třeba oslovit odborníky z řad psychiatrů, psychologů i sexuologů, kteří jsou ve svém oboru experty a společně by se mohli touto problematikou a optimálnímu nastavení věkové hranice

legálního pohlavního styku zabývat. Druhou navrhovanou možností úpravy v soudnictví ve věcech mládeže, by dle mého názoru mohlo být snížení věkové hranice trestní odpovědnosti v případě spáchání zvláště závažných trestných činů, jako je např. vražda, zabití, loupežné přepadení, terorismus, či další společensky zcela neakceptovatelné trestné činnosti. Taková koncepce je nastavena například v Maďarsku (viz DVO2). Možnost přiznat dítěti trestní odpovědnost dříve, by mohla přinést požadovaný odstrašující efekt pro páčání trestné činnosti, který by vedl k upuštění od páčání takové činnosti, ale také k adekvátnějšímu trestu v případě spáchání zvláště závažného činu. Za předpokladu individuálního posouzení rozpoznávacích a ovládacích složek dítěte, lze uvažovat o omezené trestní odpovědnosti pachatele i v řádu několika let pod stávající hranicí (s přihlédnutím k zahraničním praxím a urychlenému dospívání dětí např. od 13 let).

Pokud by v České republice bylo projednáváno snížení hranice trestní odpovědnosti, pak by nebylo od věci, kdyby se odborná i právní diskuze věnovala i druhé zmiňované variantě. Ta by se dala využít i v případě generálního snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, kdy by pro určité zvláště závažné trestné činy mohla být trestní odpovědnost přiznaná i mladšímu dítěti.

Závěr

Zda je věková hranice trestní odpovědnosti nastavena optimálně vnímá každý občan České republiky určitě jinak. Zatímco někdo by tuto hranici snížil i o několik let, jiní by současnou věkovou hranici posunuli klidně opačným směrem. Tato problematika je v posledních letech aktuálním tématem, kdy bylo již opakovaně navrhováno snížení této hranice, nicméně žádnému návrhu nebylo prozatím zcela vyhověno a ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti tak do současné chvíle nedošlo.

Teoretická část této diplomové práce je věnována historii trestání delikventní mládeže, justičním modelům, které se prosazovaly od 80. let minulého století a stávajícím modelům přístupu odborné veřejnosti ke kriminalitě mládeže. Podstatná část práce se pak zabývá zákonnou úpravou soudnictví ve věcech mládeže, a to jak řízením vedeném vůči dětem mladším 15 let, tak i mladistvým, tedy nezletilým osobám v rozmezí od 15 do 18 let. Předposlední kapitola se věnuje prevenci kriminality, kde je popsán náš národní systém, kterým je prevence řízena. Teoretická část je zakončena seznámením se současným stavem kriminality mládeže, kde byla porovnána kriminalita mládeže v České republice za rok 2021 a 2022, a to dle druhu spáchaných činů.

Výzkumná část této diplomové práce se zabývá šetřením, kterým bylo zjišťováno zda je současná věková hranice trestní odpovědnosti v našich tuzemských podmínkách nastavena optimálně, což bylo mimo jiné hlavním cílem této práce. Pro získání informací potřebných pro zodpovězení výzkumných otázek byli policejním prezidiem osloveni styční důstojníci Policie České republiky v různých evropských státech. Odpovědi byly získány metodou desk research z celkem 5 zemí Evropy, a to ze Slovenska, Maďarska, Německa, Rakouska a Velké Británie. Zde došlo pomocí komparatistické výzkumné metody k porovnání celkového počtu spáchaných trestných činů, počtu trestných činů spáchaných dětmi a mladistvými, dále byla porovnána opatření, která lze ukládat dětem a mladistvým, zákonná úprava (tj. zda upravuje soudnictví ve věcech mládeže speciální zákon, nebo zda je tato problematika součástí trestního či jiného zákona), nabytí účinnosti tohoto zákona a jeho poslední novelizace, hranice legálního pohlavního styku a poslední dílčí výzkumná otázka byla zaměřena na preventivní programy zabývající se prevencí kriminality u dětí prvního stupně základní školy. Na základě zodpovězení pěti dílčích výzkumných otázek bylo odpovězeno na hlavní výzkumnou otázku, čímž došlo k naplnění cíle této diplomové práce.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že věková hranice trestní odpovědnosti je v České republice v porovnání s dalšími zeměmi Evropy, zapojenými do výzkumného šetření, nejvyšší. Při porovnání počtu činů jinak trestných spáchaných dětmi a provinění spáchaných mladistvými, je z dat v grafech naopak patrné, že je tento počet mnohdy několikanásobně nižší, než v ostatních zemích. V celkové komparaci s vybranými státy Evropy si v procentuálním výčtu Česká republika stojí dobře. Pokud by se mělo přihlídnout k nastavení opatření, která lze dětem a mladistvým ukládat, pak lze říct, že naše tuzemská právní úprava umožňuje využít opravdu širokou škálu výchovných a ochranných opatření. Určitě by však nebylo špatné se některými dalšími alternativními opatřeními inspirovat právě ze zahraničí a na základě sdílení dobré praxe rozšířit možnosti, kterými lze děti a mladistvé dovést k dostatečné odpovědnosti za své činy. Na zřeteli je zároveň třeba mít i omezující schopnost, díky které by si děti a mladiství mohli více uvědomit závažnost svého jednání a jeho dopady, které s sebou každý čin nese. Při ukládání opatření mají soudy dostatečnou volnost v tom, jaká opatření danému jedinci vyberou, a to v souvislosti s věkem, duševní vyzrálostí, ale právě také s přihlédnutím k závažnosti trestného činu.

Jak už bylo uvedeno v textu výše, dětem je nevhodnost delikventního chování vštěpována od útlého dětství. Nemají-li děti v tomto ohledu dobrý vzor v rodině, potom by prevenci kriminality měla být věnována mnohem větší pozornost na půdě školy, a to např. ve spolupráci s Policií České republiky, která v této problematice zastává nenahraditelnou úlohu. Vzhledem k tomu, že i malé dítě ví, že spáchat závažný trestný čin není společensky akceptováno, mohlo by, dle mého názoru, dojít ke snížení věkové hranice, a to o jeden rok, tedy na 14 let, stejně jako je tomu v okolních zemích České republiky, a to na Slovensku, v Maďarsku, Německu a Rakousku. Vedle rychlejšího dospívání dětí je dětem v dnešní době umožněno získávat mnohem více informací na internetu, kde je však také možné se trestné činnosti dopouštět. Nejen děti se na internetu a sociálních sítích mnohdy skrývají za jinou identitu a dopouští se skrz ni protiprávních jednání.

Protiargumenty některých odborníků ke snížení této hranice zmiňovaly, že je současná věková hranice trestní odpovědnosti v České republice nastavena shodně s ukončením základní školy, tedy povinné školní docházky, kdy současně dostává dítě občanský průkaz. V současné době je však občanský průkaz vydáván i dětem mladším 15 let. Co se týče souladu nabytí trestní odpovědnosti a ukončení povinné školní docházky, pak je

otázkou, zda je tento soulad žádoucí, či dokonce nutný. Domnívám se, že tento protiargument není plně relevantní. Přechod na střední školu je v životě mladistvého jedince velkým krokem, který s sebou přináší spoustu rizik, a to právě i v trestněprávní oblasti. S přechodem na střední školu za sebe přebírá mladistvý zodpovědnost v souvislosti s plněním školních povinností a studiem jako takovým, jelikož toto studium je již dobrovolné, a to z důvodu splnění povinné školní docházky. Je tedy žádoucí, aby mladiství přebírali odpovědnost za své studium a současně i odpovědnost trestní? Nebylo by přijatelnější postupné přebírání těchto odpovědností, kdy by se nejprve dítě ve 14 letech stalo trestně odpovědné za své jednání, dokončilo povinnou školní docházku a poté teprve převzalo odpovědnost za svou budoucnost, za své studium? Samozřejmě si na tyto dvě otázky může odpovědět každý po svém, ale domnívám se, že některé protiargumenty při návrhu snížení hranice trestní odpovědnosti vlastně možná nejsou tak relevantní, jak se na první pohled může zdát.

Dále je také třeba přihlédnout k tomu, jakých protiprávních činů se dnes děti dopouští. Při bližším prozkoumání statistik, zveřejněných na webových stránkách Policie ČR, si lze všimnout, že oproti roku 2018 stoupl v roce 2022 počet násilných trestných činů, a to o 25 %. Pokud by tak i v dalších letech docházelo k nárůstu násilných činů spáchaných dětmi, bylo by třeba v tomto směru udělat razantní krok, a to například právě snížením věkové hranice trestní odpovědnosti, a to ať celistvě, či s možností přiznat trestní odpovědnost mladšímu dítěti, které se dopustilo zvláště závažného trestného činu (srov. maďarský model). Děti se někdy mylně domnívají, že před nabytím této hranice nenesou žádnou odpovědnost za činy, které spáchají. Ano, nejsou trestně odpovědné, ale mohou jim být uložena určitá opatření.

Závěrem této práce lze konstatovat, že došlo k naplnění stanoveného cíle, a to pomocí komparatistické metody, kdy byly díky informacím získaných od styčných důstojníků Policie České republiky zodpovězeny všechny dílčí výzkumné otázky, díky kterým byla vyhodnocena optimálnost současné věkové hranice trestní odpovědnosti v České republice. Aby bylo možné lépe určit zda má kriminalita dětí a mladistvých vzestupnou či sestupnou tendenci, je třeba využít data z posledních několika let, během kterých nedocházelo k celoplošným republikovým omezením, která doprovázela pandemii nemoci covid v letech 2020 a 2021. Z tohoto důvodu by bylo vhodné výzkumné šetření zopakovat například za dalších 5 let. I s tímto omezením, však došlo k naplnění cíle práce, a to díky dalším bodům výzkumného šetření, kterými se práce zabývala.

Na základě provedeného výzkumného šetření považuji věkovou hranici trestní odpovědnosti za neoptimální, a to v souvislosti s dřívějším dospíváním dětí, ale především kvůli nárůstu počtu násilných činů páchaných dětmi. Z těchto důvodů bych se přikláněla ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti v České republice na 14 let věku. Pokud by tento návrh nebyl zákonodárci schválen, pak by mělo být projednáno možné snížení věkové hranice trestní odpovědnosti u jednotlivých zvlášť závažných trestných činů, které by byly zákonem konkrétně stanoveny. V případě schválení prvního zmíněného návrhu se však stále nabízí vhodná kombinace s druhou uvedenou variantou. Došlo-li by tedy ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let, současně by bylo možné snížit věkovou hranici například o další dva roky dětem, které se dopustí zvlášť závažného trestného činu. I přesto, že by toto snížení pravděpodobně nemělo velký vliv na počet činů jinak trestných, domnívám se, že by taková právní úprava měla významný odstrašující účinek, pomohla by zvrátit negativní trend násilné kriminality dětí a v neposlední řadě ochránit společnost před závažnými následky. Jakoukoliv úvahu o snížení věkové hranice však nelze řešit izolovaně. Zároveň by bylo nutné tomu uzpůsobit strategii prevence kriminality a podrobit revizi stávající trestní, výchovná i ochranná opatření. Pokud by tato dvě odvětví byla vhodně nastavena, pak lze očekávat snížení celkového počtu protiprávních činů spáchaných v naší zemi, a to zejména mladistvými. Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti v souvislosti s možností užití přísnějších restrikcí za spáchání závažného trestného činu, by zcela jistě vedlo i ke snížení recidivy u jedinců, kteří svou kriminální činnost páchají již od dětského věku.

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie

BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci.* Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. 108 s. ISBN 978-80-7387-703-3.

BRÁZDA, Jan. *Základy odpovědnosti v přestupkovém zákoně: praktická příručka.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 270 s. ISBN 978-80-7380-664-4.

BRUCKNEROVÁ, Eva. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. 293 s. ISBN 978-80-7478-848-2.

BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice.* Praha: Leges, 2020. 223 s. ISBN 978-80-7502-408-4.

CAVADINO, Michael a James DIGNAN. *Penal Systems: A Comparative Approach.* Londýn: SAGE Publications, 2005. 400 pp. ISBN 978-0-7619-5203-9.

CORBINEAU-HOFFMANN, Angelika. *Úvod do komparatistiky.* Praha: Akropolis, 2008. 207 s. ISBN 978-80-86903-78-1.

DOLENSKÝ, Adolf a Jaroslav LIPOVSKÝ. *Metodika zpracování závěrečných písemných prací.* Praha: Vydavatelství PA ČR, 1997, 83 s. ISBN 80-85981-49-1.

FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo hmotné.* 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. 164 s. ISBN 978-80-7418-158-0.

FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo hmotné.* Ostrava: Key Publishing, 2014. 191 s. ISBN 978-80-7418-221-1.

GOLDSON, Barry. *Juvenile Justice in Europe.* Londýn: Routledge, 2018. 284 pp. ISBN 978-1-138-72137-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.* Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan DOBEŠ a Jan JANÁK. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 568 s. ISBN 978-80-7106-709-1.

HOFMANNOVÁ, Helena, Karel ŘEPA a Laura OTÝPKOVÁ. *Lidská práva za mřížemi: ústavněprávní aspekty omezování osobní svobody.* Praha: Auditorium, 2021. 338 s. ISBN 978-80-87284-87-2.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže.* Praha: C. H. Beck, 2013. 235 s. ISBN 978-80-7400-450-6.

HUNGR, Pavel. *Srovnávací právo: právní kultury.* Ostrava: Brno: Key Publishing; B.I.B.S, 2008. 130 s. ISBN 978-80-87071-57-1.

CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6.

KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy.* Praha: C.H. Beck, 1996. 248 s. ISBN 80-7179-089-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie.* 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-9.

MAHDALÍČKOVÁ, Jana. *Trestní odpovědnost pedagogů a žáků v praxi.* Žďár nad Sázavou: Fakta, 2011. 132 s. ISO 978-80-903823-5-0.

MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminalita mládeže v podmínkách současné české společnosti.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. 124 s. ISBN 978-80-7251-483-0.

MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. *Restorativní přístupy při řešení trestné činnosti.* V Praze: C.H. Beck, 2019. 220 s. ISBN 978-80-7400-756-9.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže.* Praha: Portál, 2011. 336 s. ISO 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 166 s. ISBN 978-80-246-3336-7.

NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci.* Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. 100 s. ISBN 80-7251-033-9.

NOVOTNÁ, Věra, Eva BURDOVÁ a Jana RIEDLOVÁ JURKOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem.* 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2016. 807 s. ISBN 978-80-7554-022-5.

POKORNÝ, Ladislav. *Úvod do trestněprávní komparatistiky.* Praha: Autiorium s.r.o., 2010. 120 s. ISBN 978-80-87284-06-3.

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Encyklopedie českých právních dějin.* XIV. svazek, Soudnictví. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.; v koedici Ostrava: KEY Publishing, 2019. 855 s. ISBN 978-80-7380-748-1.

SKORUNKOVÁ, Radka. *Základy vývojové psychologie.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 159 s. ISBN 978-80-7435-253-9.

ŠÁMAL, Pavel. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář.* Praha: C. H. Beck, 2011. 968 s. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých.* Praha: Leges, 2016. 318 s. ISBN 978-80-7502-131-1.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie.* 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 189 s. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7251-284-3.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení.* Praha: Leges, 2018. 355 s. ISBN 978-80-7502-319-3.

THOMPSON, William E. a Jack E. BYNUM. *Juvenile Delinquency: Classic and Contemporary Readings*. Boston: Allyn and Bacon, 1991. 619 pp.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2019. 215 s. ISBN 978-80-7380-746-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. 542 s. ISBN 978-80-246-4961-0.

VESELÝ, Josef. *Průvodce policisty trestním řízením a trestním soudnictvím nad mládeží: se vzory procesních postupů Policie ČR*. Praha: Linde, 2004. 453 s. ISBN 978-80-7201-491-9.

VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Praha: Grada, 2020. 208 s. ISBN 978-80-271-0731-5.

ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 320 s. ISBN 978-80-7598-245-2.

ŽATECKÁ, Eva. *Trestní řízení ve věcech mladistvých ve vybraných státech Evropské unie z pohledu harmonizace evropského práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 117 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia, sv. č. 508. ISBN 978-80-210-7705-8.

Odborné články

HIRSCHI, T. a Michael T. GOTTFREDSON. Rethinking the Juvenile Justice System. *Crime & Delinquency*, 1993, vol. 39, no. 2, pp. 262 - 271.

KÜHN, Zdeněk. Srovnávací metoda výkladu práva ve srovnávací perspektivě. *Právník*, 2002, roč. 141, č. 10, s. 1071-1107.

MAREŠOVÁ, Alena. K diskusi o snížení hranice trestní odpovědnosti v ČR a uplatňování alternativních trestů a opatření u delikventních dětí a mladistvých. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 1, s. 12-18.

Zákonná úprava a IAŘ

Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-10]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-10]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-01-28]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Kvalifikační práce

VONDRÁŠEK, Martin. *Materiální a formální pojetí trestného činu.* Praha, 2003. 64 s. Diplomová práce. Policejní akademie České republiky. Katedra trestního práva. Vedoucí práce doc. JUDr. František Novotný, CSc.

VONDRÁŠEK, Martin. *Trestní odpovědnost mladistvých a její sociálně patologické aspekty.* Brno, 2001. 137 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

Elektronické zdroje

Desk research. *České priority* [online]. Česká republika, 2022 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.ceskepriority.cz/foresight/desk-research>.

Panel expertů. *Participativní metody COV* [online]. Česká republika, 2019 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <http://www.participativnimetody.cz/panel-expertu.html>.

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Česká republika, 2022 [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/nova-strategie-prevence-kriminality-v-cr-na-leta-2022-2027-byla-schvalena-vladou.aspx>

U.S. and World Population Clock. *United States Census Bureau* [online]. Spojené státy americké, 2023 [cit. 2023-03-28]. Available from: <https://www.census.gov/popclock/world>.

SWOT analýza. *ManagementMania.com* [online]. Wilmington (DE), 2020 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/swot-analyza>.

Seznam grafů a tabulek

Seznam grafů

Graf 1 <i>Podíl trestné činnosti dětí, mladistvých a dospělých</i>	32
Graf 2 <i>Trend jednotlivých druhů kriminality nezletilých v letech 2018-2022</i>	34
Graf 3 <i>Trend jednotlivých druhů kriminality dětí v letech 2018-2022</i>	35
Graf 4 <i>Trend trestné činnosti na území České republiky, Slovenska, Maďarska, Rakouska a Skotska</i>	47
Graf 5 <i>Trend trestné činnosti na území Německa, Anglie, Walesu a Severního Irsku</i>	47
Graf 6 <i>Počet obyvatel ve vybraných zemích Evropy (v milionech)</i>	49
Graf 7 <i>Procentuální výčet trestných činů z počtu obyvatel jednotlivých zemí</i>	49
Graf 8 <i>Trend trestné činnosti dětí na území České republiky, Slovenska a Maďarska</i> ..	51
Graf 9 <i>Trend trestné činnosti dětí na území Německa a Rakouska</i>	51
Graf 10 <i>Procentuální výčet činů jinak trestných z celkového počtu trestných činů v jednotlivých zemích</i>	52
Graf 11 <i>Trend trestné činnosti mladistvých na území České republiky a Slovenska</i>	54
Graf 12 <i>Trend trestné činnosti mladistvých na území Maďarska, Rakouska, Anglie a Walesu</i>	54
Graf 13 <i>Trend trestné činnosti mladistvých na území Německa</i>	55
Graf 14 <i>Procentuální výčet provinění z celkového počtu trestných činů v jednotlivých zemích</i>	56
Graf 15 <i>Věková hranice trestní odpovědnosti ve vybraných státech Evropy</i>	61
Graf 16 <i>Věková hranice legálního pohlavního styku ve vybraných státech Evropy</i>	71
Graf 17 <i>Porovnání věkové hranice trestní odpovědnosti a hranice legálního pohlavního styku ve vybraných státech Evropy</i>	72

Seznam tabulek

Tabulka 1 <i>Porovnání kriminality mládeže (0-18 let) v letech 2021-2022</i>	33
Tabulka 2 <i>Celkový počet trestných činů spáchaných v letech 2018-2022.....</i>	46
Tabulka 3 <i>Celkový počet činů jinak trestných spáchaných dětmi v letech 2018-2022..</i>	50
Tabulka 4 <i>Celkový počet provinění spáchaných mladistvými v letech 2018-2022.....</i>	53

Seznam příloh

Příloha A – Žádost o spolupráci česky

Příloha B – Žádost o spolupráci anglicky

Příloha C – Slovensko

Příloha D – Maďarsko

Příloha E – Německo

Příloha F – Rakousko

Příloha G – Velká Británie

Příloha A – Žádost o spolupráci česky

Nikola Macurová

Office:

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Rokitanského 62
500 03 Hradec Králové III

Home:

Zbečnick 314
549 31 Hronov
Tel: +420 604 449 599

Email: N.Macurova4@seznam.cz

V Hradci Králové dne 08.02.2023

Věc: Žádost o poskytnutí informací potřebných ke zpracování závěrečné diplomové práce

Jmenuji se Nikola Macurová, je mi 24 let a jsem studentkou 5. ročníku pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. V současné době vypracovávám svou závěrečnou diplomovou práci na téma „*Optimální věková hranice trestní odpovědnosti*“. Toto téma je v současné době aktuální a vzhledem k dřívějšímu dospívání dětí z důvodu využívání pokročilých a moderních technologií dostupných dětem, které si s jejich pomocí mohou vyhledat opravdu cokoli, se domnívám, že by se tato problematika měla v naší zemi znovu otevřít a měla by se ověřit správnost nastavení věkové hranice trestní odpovědnosti. V praktické části této práce bych ráda kromě statistik kriminality mládeže v naší zemi pracovala právě s mezinárodní komparací, kvůli které Vás nyní žádám o spolupráci a pomoc s poskytnutím informací. Budu Vám velmi vděčná za odpovědi na několik otázek, které uvádím níže. Vaše odpovědi budou sloužit výhradně pro potřebu mé diplomové práce a nebudou dále zveřejňovány ani dále šířeny. Předem děkuji za spolupráci.

Žádám odpověď na otázky:

- 1) Jaká je věková hranice trestní odpovědnosti ve vaší zemi?
- 2) Jaký je celkový počet trestných činů spáchaných ve vaší zemi? Prosím o údaje za roky 2018 – 2022.
- 3) Jaký je celkový počet činů jinak trestných spáchaných dětmi pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti ve vaší zemi? Prosím o údaje za rok 2018 až 2022.
- 4) Jaký je celkový počet provinění spáchaných mladistvými, tj. osobami ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností. Prosím o uvedení věkového rozpětí a údaje za roky 2018 až 2022.
- 5) Jaká trestní, ochranná a jiná opatření lze ve vaší zemi uložit za spáchání trestného činu osobám ve věku pod hranicí trestní odpovědnosti?
- 6) Jaké druhy trestů a opatření lze ve vaší zemi uložit mladistvým, tj. osobám ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností.
- 7) Který zákon ve vaší zemi upravuje soudnictví ve věcech mládeže? Jedná se o zákon speciální nebo je tato problematika součástí trestního zákona a trestního řádu?
- 8) Kdy tento zákon nabyl účinnosti a kdy byla provedena jeho poslední novelizace?
- 9) Je ve Vaší zemi věková hranice trestní odpovědnosti a legálního pohlavního styku nastavena stejně? Pokud ne, uveďte od kdy je ve Vaší zemi pohlavní styk legální.
- 10) Existuje ve vaší zemi nějaký preventivní program, který by se zabýval systémově prevencí kriminality u dětí prvního stupně základní školy (tj. dětí ve věku od 6 do 11 let)?

Velice děkuji za spolupráci a pomoc při studiu

Nikola Macurová

Příloha B – Žádost o spolupráci anglicky

Nikola Macurová

Office:

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická Fakulta
Rokitanského 62
500 03 Hradec Králové III

Home:

Zbečnick 314
549 31 Hronov
Tel: +420 604 449 599

Email: N.Macurova4@seznam.cz

V Hradci Králové dne 08.02.2023

Thing: Request for information necessary for the preparation of the final thesis

My name is Nikola Macurová, I am 24 years old, and I am a student of five grade of the Faculty of Education at the University of Hradec Kralove. I am currently working on my final thesis on the topic "Optimal age of criminal responsibility". This topic is currently topical, and due to the earlier maturing of children because of the use of advanced and modern technologies available to children, who can search for really anything with their help, I believe that this issue should be reopened in our country and the correctness of setting the age of criminal responsibility should be verified. In the practical part of this thesis, I would like to work with international comparisons in addition to statistics on youth crime in our country, for which I am now asking for your cooperation and help in providing information. I would be very grateful for your answers to several questions, which I list below. Your answers will be used solely for the purpose of my thesis and will not be published or disseminated further. Thank you in advance for your cooperation.

I request a response to the questions:

- 1) What is the age of criminal responsibility in your country?
- 2) What is the total number of crimes committed in your country? Please provide data for the years 2018 - 2022.
- 3) What is the total number of crimes committed by children below the age of criminal responsibility in your country? Please provide data for 2018 to 2022.
- 4) What is the total number of crimes committed by juveniles, i.e. persons between the age of criminal responsibility and full criminal responsibility? Please provide the age range and data for 2018 to 2022.
- 5) What penal, protective and other measures can be imposed in your country for the commission of an offence by persons below the age of criminal responsibility?
- 6) What types of punishments and measures can be imposed in your country on juveniles, i.e. persons between the age of criminal responsibility and full criminal responsibility.
- 7) Which law in your country regulates the juvenile justice system? Is it a special law or is the issue part of the Criminal Code and the Code of Criminal Procedure?
- 8) When did this law come into force and when was the last amendment made?
- 9) Is the age of criminal responsibility and legal sexual intercourse set the same in your country? If not, please indicate from when sexual intercourse became legal in your country.
- 10) Is there any prevention programme in your country that deals systematically with crime prevention for children in the first grade of primary school (i.e. children aged 6 to 11 years)?

Thank you very much for your cooperation and help in my studies

Nikola Macurová

Příloha C - Slovensko



**MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

PREZÍDIUM POLICAJNÉHO ZBORU
úrad medzinárodnej policajnej spolupráce
Pribinova 2,812 72 Bratislava

Veľvyslanectvo Českej republiky
plk. Ing. Marian Paštinský
Hviezdoslavovo nám. 8
811 02 Bratislava

Váš list číslo/zo dňa	Naše číslo	Vybavuje/linka	Bratislava
	PPZ-MPS1-2023/025647-005	mjr. Mgr. Mária Suchá	10. 03. 2023

Vec

Žiadosť českého styčného dôstojníka akreditovaného pre Slovenskú republiku - veková hranica trestnej zodpovednosti a s tým súvisiace štatistické údaje na Slovensku - odpoveď

Úradu medzinárodnej policajnej spolupráce Prezídia Policajného zboru bola prostredníctvom českého styčného dôstojníka akreditovaného pre Slovenskú republiku doručená žiadosť z Riaditeľstva medzinárodnej policajnej spolupráce Polície Českej republiky k vekovej hranici trestnej zodpovednosti a s tým súvisiace štatistické údaje na Slovensku. Zasielame nasledovné odpovede na otázky.

1) Jaká je věková hranice trestní odpovědnosti ve vaší zemi?

V slovenskom právnom poriadku stanovuje zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len „TZ“) ako hranicu pre vznik trestnej zodpovednosti dovŕšený 14. rok veku. Konkrétne ustanovenie o veku trestne zodpovedného páchatel'a, § 22 ods. 1 TZ, pozná len jej negatívne vymedzenie, ktoré znie nasledovne: *„Kto v čase spáchania činu inak trestného nedovŕšil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný.“*

Aj napriek skutočnosti, že TZ viaže vznik trestnej zodpovednosti na dosiahnutie 14. roku veku, z tejto skutočnosti existuje výnimka. Podľa § 95 ods. 1 TZ, cit.: *„Mladistvý mladší ako pätnásť rokov, ktorý v čase spáchania činu nedosiahol takú úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti, aby mohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný.“*

Navyše podľa § 338 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len „TP“) u mladistvého, ktorý v čase činu neprekročil 15. rok svojho veku, treba vždy skúmať, či bol spôsobilý ovládať svoje konanie.

V prípade prečinov spáchaných mladistvými páchatel'mi sa prihliada na zásadu formálneho chápania trestného činu v súvislosti s jeho závažnosťou, podľa § 95 ods. 2 TZ, cit.: *„Prečin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, nie je trestným činom, ak ho spáchal mladistvý a ak je jeho závažnosť malá.“*

Ďalej TZ upravuje špecifický prípad neskoršieho vzniku trestnej zodpovednosti, a to v prípade trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ, tj. dovŕšením 15. rok veku. Podľa § 22 ods. 2 TZ, cit.: *„Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku.“*

Nedostatok veku pre vznik trestnej zodpovednosti je zároveň okolnosťou vylučujúcou trestnú zodpovednosť.

2) Jaký je celkový počet trestných činů spáchaných ve vaší zemi? Prosím o údaje za roky 2018 – 2022.

Uvádzané údaje sú výstupom zo Štatistiky kriminality v Slovenskej republike.

Rok	Celkový počet spáchaných trestných činov
2018	61 392
2019	58 829
2020	54 244
2021	50 915
2022	54 586

3) Jaký je celkový počet činů jinak trestných spáchaných dětmi pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti ve vaší zemi? Prosím o údaje za rok 2018 až 2022.

Rok	Celkový počet trestných činov spáchaných vo veku do 14 rokov
2018	906
2019	857
2020	751
2021	886
2022	787

4) Jaký je celkový počet provinění spáchaných mladistvými, tj. osobami ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností. Prosím o uvedení věkového rozpětí a údaje za roky 2018 až 2022.

V právnom poriadku Slovenskej republiky ustanovuje TZ za osobu „mladistvú“ takú osobu, ktorá v čase spáchania trestného činu dovърšíla 14. rok a neprekročila 18. rok svojho veku. Právna úprava trestnej zodpovednosti mladistvých je obsiahnutá vo všeobecnej časti TZ pod názvom „*Osobitné ustanovenia o stíhaní mladistvých*“ (§ 94 - § 121 TZ), pričom podľa § 95 ods. 1 TZ, cit.: „*Osoba, ktorá v čase spáchania trestného činu dovърšíla štrnásť rok a neprekročila osemnásť rok svojho veku, sa považuje za mladistvú.*“

Údaje o trestných činoch spáchaných mladistvými osobami za vymedzené roky sú spracované v nasledovnej tabuľke:

Rok	Celkový počet trestných činov spáchaných vo veku od 14 do 18 rokov
2018	2385
2019	2351
2020	2050
2021	1868
2022	1900

5) Jaká trestní, ochranná a jiná opatření lze ve vaší zemi uložit za spáchání trestného činu osobám ve věku pod hranicí trestní odpovědnosti?

Právna úprava Slovenskej republiky bližšie nešpecifikuje trestnú zodpovednosť maloletých, teda osôb, ktoré nedosiahli vek trestnej zodpovednosti, tj. osoby do dovърšenia

veku 14 rokov. Pripúšťa však možnosť uloženia ochranného opatrenia páchatel'ovi činu inak trestného alebo inej osobe, ak je to nevyhnutné na zabezpečenie ochrany spoločnosti pred páchaním nových trestných činov (§ 35 ods. 3 TZ).

Slovenskej republike je možné reagovať na menej závažnú protispoločenskú činnosť detí prostriedkami občianskeho práva. V prvom rade je možné uložiť výchovné opatrenia v intenciách zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a doplnení niektorých zákonov, a to buď orgánom sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo na základe rozhodnutia súdu.

Ak je to potrebné v záujme dieťaťa rozhodne orgán sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len „SPODaSK“) o uložení výchovných opatrení, ktorými podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov sú:

- upozornenie na správanie, ktoré môže ohroziť alebo narušiť priaznivý psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa,
- uloženie povinnosti podrobiť sa odbornej diagnostike v špecializovanej ambulantnej starostlivosti,
- uloženie povinnosti zúčastniť sa na liečbe v špecializovanej ambulantnej starostlivosti,
- uloženie povinnosti zúčastniť sa na výchovnom programe alebo na sociálnom programe.

Ďalšie výchovné opatrenia uložené orgánom SPODaSK podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a doplnení niektorých zákonov sú:

- napomenutie na správanie, ktoré ohrozuje alebo narúša riadnu výchovu dieťaťa,
- dohľad nad výchovou maloletého dieťaťa,
- uloženie obmedzenia v rozsahu potrebnom na predchádzanie a zabraňovanie škodlivým vplyvom, ktoré môžu ohroziť alebo narušiť priaznivý vývoj,
- uloženie povinnosti podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo odbornému poradenstvu v špecializovaných zariadeniach.

Ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa môže aj súd rozhodnúť o uložení nasledujúcich výchovných opatrení ako:

- napomenutie,
- dohľad,
- obmedzenie,
- povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo odbornému poradenstvu v špecializovaných zariadeniach,
- pobyt v zariadení, ktoré plní úlohy odbornej diagnostiky,
- pobyt v špecializovaných zariadeniach.

6) Jaké druhy trestů a opatření lze ve vaší zemi uložit mladistvým, tj. osobám ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností.

Vo všeobecnosti platí, že trestné sadzby sa v prípade potrestania „mladistvých“ osôb znižujú podľa ustanovení TZ na polovicu za dodržania podmienky, že horná hranica zníženej trestnej sadzby nesmie presahovať sedem rokov a dolná hranica zníženej trestnej sadzby dva roky.

V zmysle § 109 TZ môže súd mladistvému uložiť len:

- trest povinnej práce,
- peňažný trest,
- trest prepadnutia vecí,
- trest zákazu činnosti,
- trest zákazu účasti na verejných podujatiach,
- trest vyhostenia,
- trest domáceho väzenia,
- trest odňatia slobody.

Po splnení určitých podmienok možno uložiť mladistvému aj výchovné a ochranné opatrenia. Medzi výchovné opatrenia patria:

- výchovné povinnosti a obmedzenia,
- napomenutie s výstrahou.

Predpokladom uloženia ochranného opatrenia je upustenie od trestu, ale súd ho môže uložiť aj popri treste. V našich podmienkach poznáme tieto ochranné opatrenia ako:

- ochranná výchova,
- ochranné liečenie,
- detencia,
- zhabanie vecí.

7) Který zákon ve vaší zemi upravuje soudnictví ve věcech mládeže? Jedná se o zákon speciální nebo je tato problematika součástí trestního zákona a trestního řádu?

Právny poriadok Slovenskej republiky nemá osobitný zákon, ktorý by sa týkal špeciálne súdnictva pre mladistvých. Uvedená problematika týkajúca sa trestnej zodpovednosti mladistvých a ukladania trestov mladistvým má špeciálne vymedzenú časť v TZ aj TP (TZ – všeobecná časť - IV. hlava pod názvom „*Osobitné ustanovenia o stíhaní mladistvých*“; TP - tretia časť, VII. hlava, 2. diel pod názvom „*Konanie proti mladistvým*“).

8) Kdy tento zákon nabył účinnosti a kdy byla provedena jeho poslední novelizace?

V nadväznosti na otázku č. 7 uvádzame, že TZ nadobudol účinnosť dňa 01.01.2006 a posledná novelizácia bola vykonaná dňa 17.07.2022, TP nadobudol účinnosť rovnakým dňom a posledná novelizácia bola vykonaná dňa 01.12. 2022 s obmedzenou platnosťou do 31.03. 2023

9) Je ve Vaší zemi věková hranice trestní odpovědnosti a legálního pohlavního styku nastavena stejně? Pokud ne, uveďte od kdy je ve Vaší zemi pohlavní styk legální.

Na základe vyššie uvedeného (pozri odpoveď na otázku č.1) platí, že v podmienkach Slovenskej republiky je stanovená hranica trestnej zodpovednosti dovŕšením 14. roku veku a len v prípade trestného činu sexuálneho zneužívania ide o dovŕšený 15. rok veku.

Z uvedeného vyplýva, že hranica legálnej súlože je podľa osobitnej úpravy TZ ponechaná na 15 rokov. To znamená, že naša krajina má rozdielnu vekovú hranicu týkajúcu sa trestnej zodpovednosti a legálneho pohlavného styku.

10) Existuje ve vaší zemi nějaký preventivní program, který by se zabýval systémově prevencí kriminality u dětí prvního stupně základní školy (tj. děti ve věku od 6 do 11 let)?

Slovenskej republike zastrešuje problematiku prevencie kriminality Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky prostredníctvom Policajného zboru. Preventívny program, ktorý sa systematicky venuje prevencii kriminality, je v gescii odboru prevencie a komunikácie Prezídia

Policajného zboru, pričom tento na celoslovenskej úrovni realizuje nasledovné projekty pre deti prvého stupňa základnej školy:

Póla radi deťom - projekt určený deťom posledných ročníkov materských škôl a prvých ročníkov základných škôl. **Ústrednou postavou projektu je predškolačka Póla, ktorá formou príbehov a spôsobom primeraným detskému veku informuje o rizikách, s ktorými sa deti môžu v bežnom živote stretnúť.** Cieľom projektu je naučiť deti bezpečne sa správať v rizikových situáciách, pripravovať ich k zodpovednosti za svoje zdravie, správanie a majetok, primeranou formou zvyšovať ich právne a sociálne vedomie. Súčasťou projektu je pracovný zošit s množstvom príbehov, básničiek aj úloh na overenie získaných vedomostí. Obsahuje tiež rôzne doplnovačky, obrázky na vyfarbovanie alebo dokreslenie. **Predškolačka Póla sprevádza deti celým pracovným zošitom. Predstavuje pre deti kamarátku, ktorá vysvetľuje rôzne životné situácie a radí kam sa môžu obrátiť, keď potrebujú pomoc.**

Oliho príbeh - cieľom projektu je oboznámenie žiakov druhých a tretích ročníkov základných škôl s rizikami v železničnej doprave, ohrozením bezpečnosti železničnej dopravy, predchádzanie a zároveň zníženie nehodových udalostí v obvode železničných

dráh. Zároveň poukazuje na nebezpečenstvo hroziace pri pohybe v blízkosti železničných staníc, železničných tratí, koľajísk a železničných priecestí.

Preveniou kriminality na regionálnej úrovni sa zaoberajú policajti zaradení na úseku prevencie okresných a krajských riaditeľstiev Policajného zboru, ktorí okrem iného realizujú aj vlastné projekty venovanej tejto problematike.

plk. JUDr. Lucia Szlobodová
riaditeľka

Elektronické podpisy

Registratúrne číslo záznamu: 0124383/2023

Vec: Žiadosť českého styčného dôstojníka akreditovaného pre Slovenskú republiku - veková hranica trestnej zodpovednosti a s tým súvisiace štatistické údaje na Slovensku - odpoveď

Parafa	Dátum/čas	Meno	Pozícia	Org.útvár	Funkcia	V zast.	Zastúpil	Poznámka
Schválené	10.03.2023 12:07	Slabášová Elvíra	vedúci	PPZ-MPS1		Nie		
Schválené	13.03.2023 08:49	Szlobodová Lucia, plk. JUDr.	vedúci	PPZ-MPS	riaditeľ	Áno	Hrvol Miloš, plk. JUDr.	

Příloha D – Maďarsko



HUNGARIAN NATIONAL POLICE HEADQUARTERS
SECRETARIAT DEPARTMENT
INTERNATIONAL RELATIONS DIVISION

Subject: juvenile criminality

Ref. no.: –

Desk Officer: József Jobbágy

Phone: +36 30 700 7380

E-mail: jobbagyj@orfk.police.hu

**To Mr. Marian Paštinský,
Liaison Officer
Embassy of the Czech Republic**

Bratislava

Budapest, according to time stamp

Dear Mr. Paštinský,

In connection with your request regarding the age limit of criminal responsibility in Hungary, I would like to inform you about the following.

1) What is the age of criminal responsibility in your country?

According to Section 16 of Act C of 2012 on the Criminal Code (hereinafter: Criminal Code), a person under the age of 14 at the time of committing the act is not punishable, with the exception of manslaughter, manslaughter committed in a violent rage, assault causing death or danger to life, violence against a public official, violence against persons fulfilling public duties, terrorism, robbery, or looting, if the offence was committed when

the offender was over 12 years of age and the offender had the insight necessary to understand the consequences of the crime at the time of the event.

Proceedings against a juvenile aged 12 or over but under 14 require an examination of insight by a forensic psychiatrist and, if appropriate, by a forensic psychologist, with the involvement of a child psychologist. After obtaining the opinion of the combined forensic psychiatric expert and psychologist expert, if the accused is of sound mind, the expert who has carried out the medical expert examination of the mental state also gives an opinion on the insight capacity, with the provision that the insight capacity examination must be carried out by a specialised psychological examination of the accused. A person with a specialist qualification in child and adolescent psychiatry must be used as a consultant.

If the insanity of the subject is ruled out, no further examination is necessary. Restricted capacity does not in itself exclude the ability to understand of consequences, it does not make it impossible to test it, so even in the case of limited understanding, insight must be tested nevertheless.

In assessing insight, it is necessary to consider whether the offender was sufficiently developed intellectually and morally at the time of the offence to recognise the unlawful nature of his act and to act according that recognition.

Day-to-day life experience and legal expertise are not enough to assess insight, it requires specific expertise. At the same time, the legal finding or rejection of insight is a legal conclusion drawn from facts, one factual basis of which is the expert opinion, in addition to any other evidence available in the case.

2) What is the total number of crimes committed in your country? Please provide data for the years 2018 - 2022.

In 2022, police services recorded 160 820 crimes in the Uniform Criminal Investigation and Prosecution Statistics (hereinafter: ENyÜBS), which is a 12.6% increase compared to the previous year (142 863).

Number of offences registered in police proceedings between 2018-2022 based on ENyÜBS data				
2018	2019	2020	2021	2022
186 724	160 093	152 974	142 863	160 820

3) What is the total number of crimes committed by children below the age of criminal responsibility in your country? Please provide data for 2018 to 2022.

The number of child offences (under 14 years) registered in police proceedings in 2022 was 2 352, a 33.4% increase compared to 2021 (1 763). 1 733 offences were recorded in 2020 and 1 825 in 2019.

We are able to present the year 2018 on a half-yearly basis, due to the fact that with the change in Act XC of 2017 on Criminal Procedure (hereinafter: Be.), which entered into force on 01 July 2018, the number of offenders is recorder in the ENyÜBS system instead of the number of offences.

Based on the above, 299 child offenders were registered in months VII-XII of 2018 and 861 child offenders in months I-VI of 2018.

Number of offences registered in police proceedings between 2018 (July-September) and 2022, broken down by age groups and offences	1. Child (0-13)					
	Offence	2018 VII-XII.	2019	2020	2021	2022
Altogether:		299	1 825	1 733	1 763	2 352

4) What is the total number of crimes committed by "juveniles", i.e. persons between the age of criminal responsibility and full criminal responsibility? Please provide the age range and data for 2018 to 2022.

The number of juvenile (14-17 year olds) offences recorded in police proceedings in 2022 was 7 913, up 3.6% compared to 2021 (7 635), 8 042 in 2020 and 7 804 in 2019.

We are able to present the year 2018 on a half-yearly basis, due to the fact that with the change in Be., which entered into force on 01 July 2018, the number of offenders is recorder in the ENyÜBS system instead of the number of offences.

Based on the above, 3 604 juvenile offenders were registered in months VII-XII of 2018 and 3 315 juvenile offenders in months I-VI of 2018.

Number of offences registered in police proceedings between 2018 (July-September) and 2022, broken down by age groups and offences	2. Juvenile (14-17)				
Offence	2018 VII-XII.	2019	2020	2021	2022
Altogether:	3 604	7 804	8 042	7 635	7 913

5) What penal, protective and other measures can be imposed in your country for the commission of an offence by persons below the age of criminal responsibility?

Persons over the age of 12 and under the age of 14 (minors) who have committed a criminal offence are not criminally liable for the commission of the offence, subject to the statutory exceptions already described.

If there are reasonable grounds for suspecting that a minor has committed a criminal offence, he or she may be questioned as a witness and his or her statements must be recorded. A legal representative or guardian ad litem will attend the interview. A minor may refuse to give a testimony.

If the court, the prosecutor's office or the investigating authority in the course of its proceedings establishes facts or circumstances that require the initiation or conduct of further judicial or administrative proceedings or other proceedings, it shall inform the body entitled to initiate or conduct the proceedings to that end (Section 111 of the Be.).

In order to prevent and eliminate child endangerment, the police must report child endangerment to the child welfare service or initiate official proceedings in cases of child abuse or serious neglect or other serious endangering circumstances, or in cases of self-inflicted serious endangering behaviour.

6) What types of punishments and measures can be imposed in your country on "juveniles", i.e. persons between the age of criminal responsibility and full criminal responsibility?

Chapter XI of the Criminal Code contains provisions on juveniles. The primary aim of the punishment or measure imposed on a juvenile is to enable the juvenile to develop in

the right direction and to become a useful member of society, and to this end, the choice of the measure or punishment shall be made with a view to the education and protection of the juvenile.

A penalty should be imposed on a juvenile when the use of a measure is impractical. A person who is under the age of fourteen at the time of the offence may only be subject to measures. A custodial measure or a custodial sentence may be imposed on a juvenile only if the purpose of the measure or sentence cannot be achieved by any other means. (Section 108 of the Criminal Code).

A juvenile may also be placed in a correctional facility. Correctional education shall not be accompanied by imprisonment, detention or community service. (Section 108 of the Criminal Code).

The minimum term of imprisonment for a juvenile for any offence is one month.

Maximum term of imprisonment for a juvenile under the age of 16 at the time of the offence:

- a) ten years for an offence punishable with life imprisonment;
- b) five years for an offence punishable by a term of imprisonment for a term exceeding five years.

Maximum term of imprisonment for a juvenile aged 16 or over at the time of the offence:

- a) fifteen years for an offence punishable with life imprisonment;
- b) ten years for an offence punishable by a term of imprisonment exceeding ten years;
- c) five years for an offence punishable by a term of imprisonment for a term exceeding five years.

Juveniles may be placed on probation for any offence. The probationary period may range from one to two years. For misdemeanours and offences punishable by imprisonment for a term not exceeding three years, the court shall order or impose a sentence of correctional education. (Section 116 of the Criminal Code).

The juvenile is under probation supervision during

- a) the period of probation;
- b) the probationary period of the probation;
- c) the probation period for the suspension of imprisonment;

- d) the duration of the temporary release from the correctional institution;
- e) the duration of the conditional suspension.

A juvenile shall be placed under probation supervision in addition to the requirement of reparation work. (Section 119 of the Criminal Code).

Correctional education is ordered by the court when institutionalisation is necessary for the effective education of the juvenile. Correctional education may not be ordered for a person who has attained the age of twenty years at the time of the decision closing the case. The duration of correctional education can vary from one to four years.

7) Which law in your country regulates the juvenile justice system? Is it a special law or is the issue part of the Criminal Code and the Code of Criminal Procedure?

In Hungary, Chapter XI of the Criminal Code contains the substantive legal provisions applicable to juveniles, while the formal legal provisions are contained in Chapter XCV of the Be.

8) When did this law come into force and when was the last amendment made?

The Criminal Code entered into force on 01 July 2013, with the latest amendment coming into force on 01 January 2023.

The Be. came into force on 01 July 2018, with the latest amendment coming into force on 01 July 2023.

9) Is the age of criminal responsibility and legal sexual intercourse set the same in your country? If not, please indicate from when sexual intercourse became legal in your country.

In Hungary, anyone over the age of 14 can have consensual sex with anyone.

10) Is there any prevention programme in your country that deals systematically with crime prevention for children in the first grade of primary school (i.e. children aged 6 to 11 years)?

The police operates several school programmes. DADA is present in primary schools, ELLEN-SZER in secondary schools. The “Officer of the School” mainly provides accident-prevention work in both primary and secondary schools. School-based Crime Prevention Advisers work on a permanent basis in secondary schools. The school programmes cover a range of topics, which are dealt with on an ongoing basis, with an increased emphasis on prevention.

Presentation of the DADA programme

The aim of the programme is for children to be able to recognise dangerous situations at all times, to distinguish between positive and negative influences. They can calculate the consequences and results of their decisions and actions. They should be able to resist even the temptations and offers of their peers, and resolve conflict situations in such a way that they do not feel like losers when they emerge from them. The main message of the programme is: learn to *RECOGNISE* the danger at all times, think through the consequences and *DECIDE* correctly, if necessary *REFUSE* the things that are harmful to you, be sure to *TELL* what happened and if possible try to *AVOID* such situations.

DADA utilizes situational role-playing, and guided discussion. The police instructor works through the tasks in the workbooks with the pupils in a playful, easily accessible way, using the guidelines of the methodological manual, and the children draw their own conclusions from the situation by acting out a real or fictional situation in pairs or groups. The sessions are enhanced with videos. The teaching follows a set curriculum, with deviations only due to questions, reactions from children and local specificities.

The DADA programme is not a static curriculum; it is constantly adapted to current school and social expectations, to the changing criminal situation, to the changes in the information needs of young people.

Please find attached the tables with the requested statistical data.

Sincerely yours,

**Pol. Lt. Col. Ákos Konkoly
Head of Division**

Příloha E – Německo

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČESKÉ REPUBLIKY

Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci

Styčná důstojnice v Berlíně

Č. j. PPR-2644-11/ČJ-2023-990770

Berlín, 13. března 2023

ŘMPS

Praha

Věc: Věková hranice trestní odpovědnosti – žádost ze dne 28.02.2023

Vážení kolegové,

níže Vám zasílám odpověď na Vaši žádost ve výše uvedené věci.

1) Jaká je věková hranice trestní odpovědnosti ve vaší zemi?

§ 19 StGB (německý trestní zákoník) od 14 let.

§ 3 JGG (Zákon o soudech pro mladistvé) Od 14 do 17 let trestní odpovědnost se schopností porozumění (to je obvyklý případ).

2) Jaký je celkový počet trestných činů spáchaných ve vaší zemi? Prosím o údaje za roky 2018 – 2022.

Viz tabulka a dále:

https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/PolizeilicheKriminalstatistik/PKS2021/pks2021_node.html

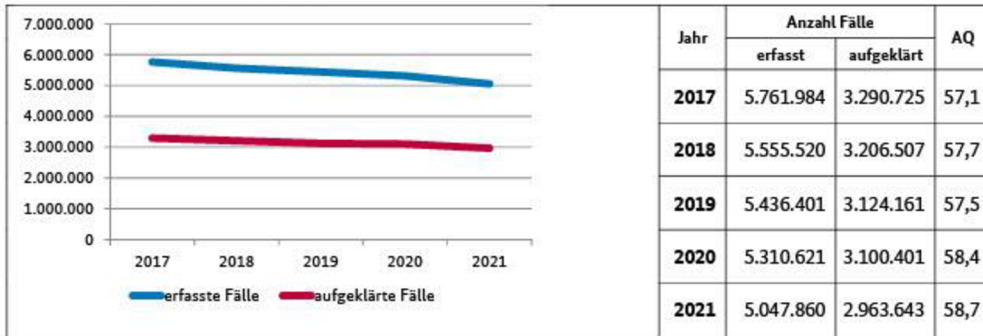
Deutschland

Bevölkerungszahlen Stand: 31.12.2020

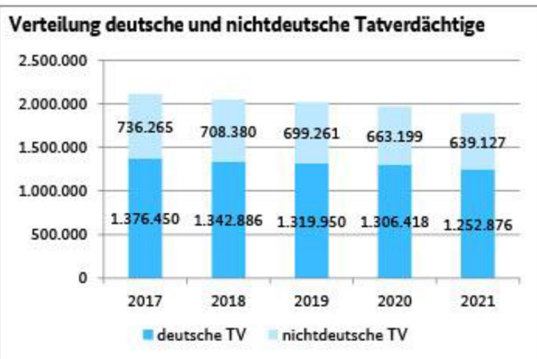
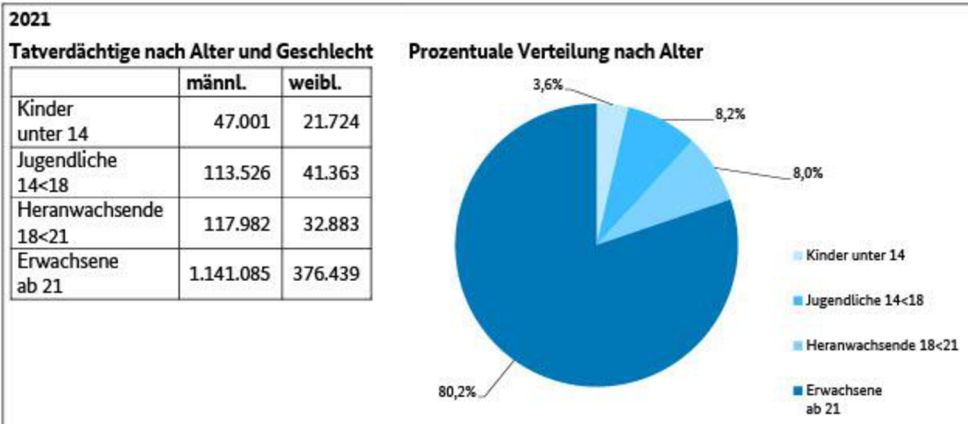
insgesamt: 83.155.031
 männlich: 41.026.519
 weiblich: 42.128.512



Straftaten insgesamt in Deutschland



Tatverdächtige und Opfer in Deutschland (Straftaten insgesamt)



Opfer 2021

Fallstatus	insgesamt	männl.	weibl.
vollendet	916.685	529.461	387.224
versucht	69.105	43.826	25.279
insgesamt	985.790	573.287	412.503

3) Jaký je celkový počet činů jinak trestných spáchaných dětmi pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti ve vaší zemi? Prosím o údaje za rok 2018 až 2022.

Viz tabulka výše a dále:

https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/PolizeilicheKriminalstatistik/PKS2021/pks2021_node.html

4) Jaký je celkový počet provinění spáchaných mladistvými, tj. osobami ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností. Prosím o uvedení věkového rozpětí a údaje za roky 2018 až 2022.

Viz tabulka výše a dále:

https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/PolizeilicheKriminalstatistik/PKS2021/pks2021_node.html

5) Jaká trestní, ochranná a jiná opatření lze ve vaší zemi uložit za spáchání trestného činu osobám ve věku pod hranicí trestní odpovědnosti?

Bez možnosti potrestání; podle KJHG (zákon o péči o děti a mládež) opatření úřadu péče o mládež.

6) Jaké druhy trestů a opatření lze ve vaší zemi uložit mladistvým, tj. osobám ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností.

a) § 9 JGG Výchovní opatření

aa) § 10 JGG Pokyny (např. sociální výcvik; pracovní hodiny; terapie se souhlasem

rodičů).

bb) Příkazy k výchovné pomoci (např. bydlení pod dohledem)

b) § 13 JGG trestní prostředky

aa) § 14 JGG napomenutí

bb) § 15 JGG podmínky (např. hodiny práce; výše peněžní částky)

cc) §§ 16f. JGG Zadržení mladistvého (v zařízení pro mládež)

c) § 17 JGG Trest pro mladistvé (trest odnětí svobody v nápravném zařízení)

7) Který zákon ve vaší zemi upravuje soudnictví ve věcech mládeže? Jedná se o zákon speciální nebo je tato problematika součástí trestního zákona a trestního řádu?

Trestní právo pro mladistvé se použije podle § 10 StGB ve spojení s § 2 JGG (zákon o soudech pro mladistvé).

a) § 1 JGG vždy pro mladistvé (14-17 let)

b) § 105 JGG pro mladistvé (18-20 let), pokud

aa) buď má pachatel osobnost mladistvého

bb) nebo se jedná o typický "trestný čin mladistvého".

(!) Trestné činy podle StGB jsou trestány i v trestním právu pro mladistvé. Liší se pouze právní následek nebo hrozící rozsah trestu podle § 18 JGG.

8) Kdy tento zákon nabyl účinnosti a kdy byla provedena jeho poslední novelizace?

Zákon o soudech pro mladistvé (JGG)

V platnosti od 1.10.1953 (nové spolkové země 29.9.1990)

Naposledy novelizován 1.1.2023

9) Je ve Vaší zemi věková hranice trestní odpovědnosti a legálního pohlavního styku nastavena stejně? Pokud ne, uveďte od kdy je ve Vaší zemi pohlavní styk legální.

Sexuální trestní právo ve vztahu k nezletilým je velmi složité a komplikované.

Navíc se vyvíjí nadprůměrným tempem a trpí četnými rozpory, a to nejen z tohoto důvodu.

V následujícím textu jsou pouze zhruba zmíněna příslušná ustanovení StGB.

a) Oběti mladší 14 let

aa) §§ 176 a násl. StGB Sexuální zneužívání dětí

"prosté" sexuální činy

v zásadě 1-15 let odnětí svobody

všichni pachatelé

bb) § 176c I č. 2 StGB závažné sexuální zneužívání dětí

Pronikání do těla nebo s třetí osobou

2-15 let odnětí svobody

Pachatel starší 18 let

cc) § 176d StGB Pohlavní zneužití dětí s následkem smrti

Zabití z nedbalosti (= hrubé nedbalosti)

10 let až doživotí

všichni pachatelé

b) Oběti mladší 16 let

aa) § 182 III StGB Sexuální zneužívání mladistvých

"prosté" sexuální činy a zneužití nezralosti oběti

pokuta - 3 roky odnětí svobody

pachatel od 21 let

bb) § 180 StGB Podpora sexuálních aktů nezletilých osob

"Dohazování" (zneužití nezralosti oběti se nevyžaduje)

pokuta - 3 roky odnětí svobody

všichni pachatelé

c) Oběti mladší 18 let

aa) § 174 I StGB Sexuální zneužití chráněné osoby

"prosté" sexuální jednání ve vztahu závislosti

3 měsíce - 5 let odnětí svobody

všichni pachatelé

bb) § 180 II StGB Podpora sexuálních aktů nezletilých osob

"Dohazování" při sexuálních úkonech za úplatu

pokuta - 5 let odnětí svobody

všichni pachatelé

cc) § 180a II č. 1 StGB Zneužívání prostitutek

Komerční "zprostředkování"

pokuta - 3 roky odnětí svobody

všichni pachatelé

dd) § 182 I StGB Sexuální zneužívání mladistvých

"Prosté" sexuální jednání s využitím nátlakové situace

pokuta - 5 let odnětí svobody

všichni pachatelé

ee) § 182 II StGB Pohlavní zneužívání mladistvých

"prosté" sexuální jednání za úplatu

pokuta - 5 let odnětí svobody

pachatelé od 18 let

ff) § 184g č. 2 StGB prostituce ohrožující mládež

"nápadná" prostituce v domě, kde žijí osoby mladší 18 let

pokuta - 1 rok odnětí svobody

všichni pachatelé

d) Oběti mladší 21 let

aa) § 232 I č. 1a StGB Obchodování s lidmi

Příprava k účasti na vykořisťovatelské prostituci (u obětí mladších 21 let i bez nátlaku nebo zahraničního spojení)

6 měsíců až 5 let (mladší 18 let = 10 let) odnětí svobody

všichni pachatelé

bb) § 232a I č. 2 StGB Nucená prostituce

Navádění k provozování nebo pokračování v provozování

(i nevykořisťovatelské) prostituce (u obětí mladších 21 let rovněž bez nátlaku nebo odkazu na cizí zemi)

nebo k účasti na vykořisťujících sexuálních praktikách nebo k jejich tolerování.

6 měsíců až 10 let odnětí svobody

všichni pachatelé

(!) Uvedené rozmezí trestu je rozmezím StGB a není použitelné v trestním právu pro mladistvé podle § 2 JGG ve spojení s § 10 StGB.

Rozmezí trestů StGB jsou upravena v trestním právu pro mladistvé podle § 18 JGG.

Rámec pro trestání mladistvých je 6 měsíců - 5 let (u StGB maximálně nad 10 let do 10 let) odnětí svobody.

10) Existuje ve vaší zemi nějaký preventivní program, který by se zabýval systémově prevencí kriminality u dětí prvního stupně základní školy (tj. dětí ve věku od 6 do 11 let)?

Policejní prevence kriminality v Německu je součástí prevence kriminality ve společnosti jako celku. Je samostatným úkolem policie v oblasti prevence trestných činů, ale realizuje se také jako příspěvek k preventivním opatřením jiných odpovědných orgánů.

Zásadní význam pro policejní prevenci kriminality mají směrnice "Policejní prevence kriminality" (usnesení AK II z 15. října 1998) a příslušné předpisy v PDV 100 (Vedení a nasazení policie). Policejní prevenci kriminality zajišťuje ve všech spolkových zemích "Policejní prevence kriminality spolkových zemí a federace". Za tímto účelem byla vytvořena Komise pro prevenci kriminality policie (KPK), která je organizačně začleněna do pracovní skupiny pro vnitřní bezpečnost (AK II) vedle pracovní skupiny kriminální policie (AG Kripo) a Podvýboru pro vedení, činnost a prevenci kriminality (UAFEK). Tato příslušnost slouží mimo jiné ke zlepšení koordinace mezistátní spolupráce a spolupráce mezi spolkovými zeměmi. V KPK je zastoupeno všech 16 spolkových zemí a Spolkový kriminální úřad a Spolková policie.

Mezi úkoly KPK patří rozvoj a realizace koncepcí prevence, odborná organizace poradenské činnosti policie a práce s veřejností napříč spolkovými zeměmi v rámci policejního programu prevence kriminality (ProPK). Ten je realizován zejména prostřednictvím tisku a práce s veřejností v oblasti prevence kriminality, jakož i vydáváním materiálů a vypracováváním koncepcí preventivní práce místních policejních stanic. ProPK zveřejňuje svůj obsah na internetu a vytváří kampaně zaměřené na jednotlivá témata a cílové skupiny (www.polizei-beratung.de). Patří sem i Vámi konkrétně požadovaná "Prevence kriminality u dětí základních škol (tj. dětí ve věku 6-11 let)", která je zastoupena mnoha aspekty: <https://www.polizei-beratung.de/medienangebot/zielgruppe/kinder/>.

V následujícím textu jsou informace k policejní prevenci kriminality u žáků základních škol ve spolkové zemi Braniborsko. Zde existují některé specifické programy policejní prevence, které jsou navrženy tak, aby odpovídaly potřebám cílové skupiny. Například Braniborský zemský kriminální úřad vytvořil balíček modulů pro protidrogovou prevenci "Hast Du noch was vor" ("Máš ještě plány?"). Je určen pro různé věkové skupiny. Ve věkové skupině 8-11 let je určen žákům s interaktivním DVD o protidrogové prevenci včetně leporela.

Kromě toho existuje ve spolkové zemi Braniborsko dohoda s názvem "Partnerství mezi policií a školami - spolupráce při prevenci a potírání trestné činnosti a dopravních nehod a při plánování pro případ nouze". Jedná se o společný oběžník vydaný ministerstvem vnitra a místní samosprávou a ministerstvem školství, mládeže a sportu, naposledy aktualizovaný 25. června 2018. Podle tohoto oběžníku je braniborská policie oprávněna podporovat školy v jejich vzdělávacím poslání a při ochraně žáků před fyzickou a psychickou újmou. Cílem partnerské spolupráce je přitom mimo jiné předcházet nebo minimalizovat rozvoj kriminality a násilí ve školách a ve školním prostředí, posilovat právní vědomí a pocit bezpečí, jakož i podporovat školy v jejich pověření předcházet násilí a poskytovat mobilitní a dopravní výchovu.

V cílové skupině žáků základních škol ve věku od 6 do 11 let je zvláštní pozornost věnována prevenci násilí. Výslovně se doporučuje ucelený koncept "MIT-EIN-ANDER in Kita und Schule" (MEA), který byl vyvinut pro implementaci ve školách v Braniborsku za významné účasti braniborské policie. Příslušné prezentace naleznete například na následujícím odkazu: <https://polizei.brandenburg.de/liste/angebot-der-polizei-fuer-die-schulen-zum/72170>

Pro informace o preventivních programech různých spolkových zemí, které nejsou přímo policejního původu, odkazují na Zelený seznam prevence s vyhodnocenými preventivními programy v celém Německu. Seznam doporučených programů pod následujícím odkazem: <https://www.gruene-liste-praevention.de/nano.cms/datenbank/alle>.

Zpracovala:

pplk. Mgr. Barbara Weberová

Příloha F – Rakousko

1) Jaká je věková hranice trestní odpovědnosti ve vaší zemi?

14 let (§1 JGG = Jugendgerichtsgesetz 1988)

2) Jaký je celkový počet trestných činů spáchaných ve vaší zemi? Prosím o údaje za roky 2018 – 2022.

Rok	Počet trestných činů
Jahr 2018	472981
Jahr 2019	488912
Jahr 2020	433811
Jahr 2021	410957
Jahr 2022	488949

3) Jaký je celkový počet činů jinak trestných spáchaných dětmi pod věkovou hranicí trestní odpovědnosti ve vaší zemi? Prosím o údaje za rok 2018 až 2022.

Rakousko - Počet podezřelých, Pohlaví mužské/ženské, neplnoletý (unmündig)		
Rok	pod 10 let	od 10 do 14 let
Jahr 2018	990	6243
Jahr 2019	1034	7951
Jahr 2020	668	6303
Jahr 2021	829	7426
Jahr 2022	885	9543

4) Jaký je celkový počet provinění spáchaných mladistvými, tj. osobami ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností. Prosím o uvedení věkového rozpětí a údaje za roky 2018 až 2022.

Österreich - Počet podezřelých, Pohlaví mužské/ženské, nezletilý(minderjährig)/mladý dospělý		
Rok	od 14 do 18 let	od 18 do 21 let
Jahr 2018	28841	29522
Jahr 2019	33705	29000
Jahr 2020	30178	26010
Jahr 2021	28930	23972
Jahr 2022	33964	26155

5) Jaká trestní, ochranná a jiná opatření lze ve vaší zemi uložit za spáchání trestného činu osobám ve věku pod hranicí trestní odpovědnosti?

Mladiství do 14 let nejsou trestně stíháni. Mohou však být přijata vhodná výchovná opatření, jako je umístění do pobytové komunity s dohledem.

6) Jaké druhy trestů a opatření lze ve vaší zemi uložit mladistvým, tj. osobám ve věku mezi hranicí trestní odpovědnosti a plnou trestní odpovědností.

viz § 5 JGG

Zvláštní rysy trestání trestných činů mladistvých

§ Na trestání provinění mladistvých se vztahují obecné trestní zákony, není-li dále stanoveno jinak. 1. Trestní zákony se použijí na trestání provinění mladistvých:

1. Použití trestního práva mladistvých má především za cíl odradit pachatele od páchaní trestné činnosti.

2. Hrozba trestu odnětí svobody na doživotí a hrozba trestu odnětí svobody na deset až dvacet let nebo trestu odnětí svobody na doživotí se nahrazuje,

a) pokud mladistvý spáchal trestný čin po dosažení věku šestnácti let, hrozbou trestu odnětí svobody na jeden rok až patnáct let,

b) jinak hrozbou trestu odnětí svobody na jeden rok až deset let.

3. Hrozba trestu odnětí svobody na deset až dvacet let se nahrazuje hrozbou trestu odnětí svobody na šest měsíců až deset let.

4. Horní hranice všech ostatních hrozících trestů odnětí svobody se snižuje na polovinu; dolní hranice trestu se nepoužije.

5. Maximální denní sazba peněžitého trestu se snižuje na polovinu (*náhradní trest odnětí svobody – pozn.SD*).

6. Peněžitě tresty, jejichž výměra se odvíjí od výše hodnoty, prospěchu nebo škody, včetně trestů propadnutí věci a náhrady škody, se ukládají pouze v rozsahu, v jakém neohrožují další vývoj obviněného.

6a. Od rozhodnutí o tom, že se peněžitá částka prohlašuje za propadlou podle § 20 odst. 3 trestního zákoníku, lze zcela nebo zčásti upustit, pokud by to pro pachatele znamenalo nepřiměřené obtíže.

7. Kvalifikace trestných činů podle § 17 trestního zákoníku a použití § 191 trestního zákoníku se nezakládá na hrozbě trestu, která byla změněna v odstavci 4.

8. Ustanovení § 37 odst. 2 a § 41 odst. 2 StGB (*rakouský trestní zákoník – pozn. SD*) se na trestné činy mladistvých nepoužijí.

9. Ustanovení § 43 a 43a StGB lze použít i v případě, že je nebo by musel být uložen trest odnětí svobody delší než dva, resp. tři roky.

10. Právní důsledky stanovené v zákonných ustanoveních se neuplatní.

11. Mají-li se hodnoty nebo výše škody trestného činu spáchaného mladistvým sčítat s hodnotami nebo výší škody trestného činu spáchaného po dovršení osmnáctého roku věku (§ 29 trestního zákoníku), stanoví se hrozba trestu podle č. 2 až 5; odůvodňují-li však součet hodnot nebo výše škody trestných činů spáchaných po uvedeném datu sám o sobě vyšší hrozbu trestu, je rozhodující tato hrozba.

12. Trest odnětí svobody nebo opatření spojené se zbavením osobní svobody lze mladistvému uložit pouze tehdy, jestliže byl obviněný při hlavním líčení zastoupen obhájcem (§ 39 odst. 1 bod 4).

7) Který zákon ve vaší zemi upravuje soudnictví ve věcech mládeže? Jedná se o zákon speciální nebo je tato problematika součástí trestního zákona a trestního řádu?

JGG (tedy Bundesgesetz vom 20. Oktober 1988 über die Rechtspflege bei Straftaten Jugendlicher und junger Erwachsener (Jugendgerichtsgesetz 1988 – JGG))

8) Kdy tento zákon nabyl účinnosti a kdy byla provedena jeho poslední novelizace?

JGG vstoupil v platnost 20. října 1988. Poslední změna proběhla v roce 2020.

9) Je ve Vaší zemi věková hranice trestní odpovědnosti a legálního pohlavního styku nastavena stejně? Pokud ne, uveďte od kdy je ve Vaší zemi pohlavní styk legální.

Sexuální vztahy mezi mladými lidmi jsou zákonem povoleny až od určitého věku (*upravuje StGB, tedy trestní zákoník – pozn. SD*). Možné jsou následující situace:

Pokud jsou oba mladší 14 let, je sexuální styk zakázán, ale není trestný (mladiství jsou trestní až od 14 let).

Pokud je jeden z nich mladší 14 let, starší osoba je po dosažení určitého věkového rozdílu trestně stíhatelná:

Sexuální kontakty, které nevyústí v pohlavní styk, nejsou trestné, pokud věkový rozdíl mezi mladými lidmi není větší než čtyři roky a mladšímu partnerovi je již 12 let.

Pokud dojde k pohlavnímu styku, zůstává tento beztrestný, pokud věkový rozdíl není větší než tři roky a mladšímu partnerovi je již 13 let.

Příklady:

Ona má 13 let a on 16 let: pohlavní styk mezi nimi je zákonem povolen, protože věkový rozdíl není větší než tři roky a mladšímu partnerovi je již 13 let.

Jí je 13 let a jemu 17 let: Pohlavní styk mezi nimi není zákonem povolen, protože věkový rozdíl je větší než tři roky.

Jí je 12 let a jemu 16 let: Pohlavní styk mezi nimi není povolen, protože věkový rozdíl je větší než tři roky a jeden z partnerů je mladší 13 let.

Jí je 12 a jemu 16: Sexuální akt, který nezahrnuje pohlavní styk, mezi nimi je povolen (*např. petting – pozn. SD*), protože věkový rozdíl není větší než čtyři roky a mladšímu partnerovi je již 12 let.

Pokud je oběma mladým lidem více než 14 let, jsou povoleny všechny formy pohlavního styku, se kterými oba souhlasí.

10) Existuje ve vaší zemi nějaký preventivní program, který by se zabýval systémově prevencí kriminality u dětí prvního stupně základní školy (tj. děti ve věku od 6 do 11 let)?

V Rakousku neexistuje žádný preventivní program, který by se systematicky zabýval prevencí kriminality pro děti na prvním stupni základní školy. Existuje však preventivní program, který se systematicky zabývá prevencí kriminality pro všechny děti do 18 let. Níže naleznete další informace o tomto programu:

- celorakouskou standardizovanou realizaci prevence kriminality s cílovou skupinou "DO 18 let (Under 18)" pro děti ve věku 10 až 17 let, kterou v současné době realizuje přibližně 400 vyškolených preventistů, kteří vedle své práce policistů provádějí tyto aktivity v rámci škol.
- "UNDER 18" zahrnuje celkem tři preventivní podprogramy, které se zabývají prevencí násilí, prevencí násilí v kontextu digitálních médií a prevencí kriminality v důsledku konzumace legálních a nelegálních návykových látek (zkráceně prevence závislosti).
- Realizace programu probíhá v rámci víceúrovňového přístupu (informace pro pedagogické pracovníky a zákonné zástupce a následně interaktivní workshopy s mládeží). Další kritérium kvality spočívá v principu udržitelnosti, což znamená, že realizace preventivních programů probíhá v rámci několika workshopů ve školní třídě. Obsah a obecné podmínky jednotlivých programů naleznete také na www.under18.at. Kromě toho jsou v různých regionech Rakouska realizovány projekty specifické pro jednotlivé spolkové země.

Příloha G – Velká Británie

1) What is the age of criminal responsibility in your country?

The age of criminal responsibility in England, Wales and Northern Ireland is 10-years-old (Crime and Disorder Act 1998, Criminal Justice (Northern Ireland) Order 1998). The age of criminal responsibility in Scotland is 12-years-old (Age of Criminal Responsibility (Scotland) Act 2019).

2) What is the total number of crimes committed in your country? Please provide data for the years 2018 - 2022.

There were just over 6.3 million crime offences recorded by the police in in England and Wales in 2022, which was the highest figure recorded since 2002/03. During the same time period, there were just under 286,500 crimes in Scotland, and a further 106,600 in Northern Ireland.

There were just over 5.27 million crime offences recorded by the police in in England and Wales in 2021. During the same time period, there were just under 285,789 crimes in Scotland, and a further 105,560 in Northern Ireland.

There were just over 4.58 million crime offences recorded by the police in in England and Wales in 2020. During the same time period, there were just under 298,879 crimes in Scotland, and a further 93,873 in Northern Ireland.

There were just over 5.29 million crime offences recorded by the police in in England and Wales in 2019. During the same time period, there were just under 304,878 crimes in Scotland, and a further 105,937 in Northern Ireland.

There were just over 4.83 million crime offences recorded by the police in in England and Wales in 2018. During the same time period, there were just under 306,514 crimes in Scotland, and a further 101,036 in Northern Ireland.

3) What is the total number of crimes committed by children below the age of criminal responsibility in your country? Please provide data for 2018 to 2022.

As 10 is the age of criminal responsibility in England and Wales, the suspects cannot be charged with committing a criminal offence. The figures warn that child crime is a

growing problem in Britain, with 4,729 crimes being committed in 2021 – up from 3,815 in 2020 and 4,447 in 2019.

4) What is the total number of crimes committed by "juveniles", i.e. persons between the age of criminal responsibility and full criminal responsibility? Please provide the age range and data for 2018 to 2022.

2018 - The number of children (10-17) who received a caution or sentence fell by 19% from the previous year, totalling 21 700 children.

2019 - 19,000 children were cautioned or sentenced

2020 - 15,800 children were cautioned or sentenced

2021- 13,800 children were cautioned or sentenced

2022 – slightly over 8,000 children were cautioned or sentenced.

5) What penal, protective and other measures can be imposed in your country for the commission of an offence by persons below the age of criminal responsibility?

Children under 10 who break the law are treated differently to adults or youths under 18 who commit a criminal offence.

Children under 10 cannot be charged with committing a criminal offence. However, they can be given a:

- Local Child Curfew
- Child Safety Order

Children under 10 who break the law regularly can sometimes be taken into care, or their parents could be held responsible.

Local Child Curfew

The police can ban children from being in a public place between 9pm and 6am, unless accompanied by an adult. This is called a Local Child Curfew and can last for up to 90 days.

If a child breaks their curfew, they can be given a Child Safety Order.

Child Safety Order

If a child has committed an offence or broken a Local Child Curfew, they can be placed under the supervision of a youth offending team. This is called a Child Safety Order.

The order normally lasts for up to 3 months, but in some cases it can last for up to 12 months.

If a child doesn't stick to the rules of an order, the court can consider if the child should be taken into care.

6) What types of punishments and measures can be imposed in your country on "juveniles", i.e. persons between the age of criminal responsibility and full criminal responsibility.

Sentences for children and young people under 18

Courts have a range of different sentences they can give children and young people aged from 10 to 17.

Discharges

These are the same as for adult offenders. They are given for the least serious offences and mean that the child or young person is released from court without any further action. They will, however, still get a criminal record.

Absolute discharge – the court decides not to impose a punishment because the experience of going to court has been punishment enough.

Conditional discharge – if the child or young person commits another crime, they can be sentenced for the first offence as well as the new one.

Fines

As with adults, the fine should reflect the offence committed and the child or young person's ability to pay. Where the child or young person is under 16 the parent/guardian is required to pay the fine and so it will be their ability to pay that is taken into account when setting the level of the fine.

Referral orders

A referral order requires the child or young person to attend a youth offender panel (made up of two members of the local community and an advisor from a youth offending team) and agree a contract, containing commitments, which will last between three months and a year.

The aim is for the child or young person to make up for the harm they have caused and do something about their offending behaviour. An order must be imposed for a first offence where the child or young person has pleaded guilty (unless the court decides that another sentence is justified) and may be imposed in other circumstances.

Youth rehabilitation orders

A Youth Rehabilitation Order is a community sentence. It can include one or more requirements that the offender must comply with, and can last for up to three years. Some examples of the requirements that can be imposed are a curfew, supervision, unpaid work, electronic monitoring, drug treatment, mental health treatment and education requirements.

Custodial sentences

Children and young people can receive custodial sentences but they will be imposed only in the most serious cases. When they are given, they aim to provide training and education and rehabilitate the offender so they do not reoffend. Sentences can be spent in secure children's homes, secure training centres and young offender institutions.

If a child or young person between 12 and 17 years old is sentenced in the youth court, they could be given a Detention and Training Order. This can last between four months and two years.

A Detention and Training Order can also be given in the Crown Court. But, for more serious cases, longer-term detention can be imposed where the offence committed carries a maximum sentence of at least 14 years' imprisonment or is one of the offences listed in section 250 of the Sentencing Code.

A sentence of detention for life or an extended sentence of detention may be imposed if a child or young person is convicted of a specified offence and the Crown Court

considers that there is a significant risk of serious harm to members of the public from them committing further specified offences.

Detention during Her Majesty's Pleasure is a mandatory life sentence and will be imposed when a child or young person is convicted or pleads guilty to murder. Schedule 21 of the Sentencing Code states that the starting point for determining the minimum sentence where the offender is under 18 years of age is 12 years as opposed to 15 years for those over the age of 18.

Imposition of youth sentences in 2021

In 2021, around 12,000 children and young people were sentenced for a criminal offence. The majority (68 per cent) were issued with a community sentence.

Referral orders were the most common type of community sentence imposed in 2021, with 47 per cent of children and young people sentenced receiving a referral order. Discharges were received by 13 per cent of under 18s, fines by 11 per cent and immediate custody by 5 per cent.

7) Which law in your country regulates the juvenile justice system? Is it a special law or is the issue part of the Criminal Code and the Code of Criminal Procedure?

Trestní právo ve Velké Británii není zásadně kodifikováno, podmínky ukládání trestů jsou uvedeny v jednotlivých zákonech, které upravují konkrétní druh trestné činnosti (jedná se o několik desítek zákonů např. Sexual Offences Act 2003, Terrorism Act 2000, Drugs Act 2005 atd).

8) When did this law come into force and when was the last amendment made?

Viz bod č. 7

9) Is the age of criminal responsibility and legal sexual intercourse set the same in your country? If not, please indicate from when sexual intercourse became legal in your country.

In each UK nation, the age of consent is 16-years-old.

10) Is there any prevention programme in your country that deals systematically with crime prevention for children in the first grade of primary school (i.e. children aged 6 to 11 years)?

Na takto položenou otázku nelze konkrétně odpovědět. Vzhledem k historické, politické, hospodářské i rasové různorodosti jednotlivých částí Velké Británie a s ohledem na maximální decentralizaci státní správy se jedná o stovky preventivních programů, které jsou přizpůsobeny specifickým podmínkám jednotlivých oblastí. Jeden systematický preventivní program ve smyslu takto položené otázky ve Velké Británii neexistuje.